

T.C
EGE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK HALK OYUNLARI ANABİLİM DALI

**TÜRK HALK OYUNLARI TÜRLERİNDEN
KAŞIK OYUNLARI'NIN
YAPISAL ÖZELLİKLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Fusun KÖSE

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Cengiz AYDIN

İZMİR-2006

ÖNSÖZ

Anadolu, yüzyıllardır üzerinde medeniyetlerin kurulduğu, buna bağlı olarak çeşitli kültürlerin kök saldığı, yayıldığı, geliştiği topraklardır. Bu nedenle yaşadığımız ülke bir kültür birikimine sahiptir. Bu birikimin bir sonucu olan folklorumuzun ürünlerinden biri de kuşkusuz Halk Oyunlarıdır.

Türkler, pek çok medeniyetin boy verdiği Anadolu topraklarına geldiklerinde, Hitit'lerin, Frigler'in, İyonlar'ın, Bizanslıların ve daha pek çoklarının kültür birikimleri ile karşılaştılar. Bunların üzerine Orta Asya'dan getirdikleri kendilerine has birikimlerini de eklediler. Sanat anlayışları, becerileri, yaratıcı güçlerinin de katkılarıyla halk oyunlarımızı oluşturdular ve gelenekler içinde yaşatarak günümüze kadar getirdiler.

Günümüze kadar gelen, derin bir geçmişe sahip Halk Oyunlarımızın, türlerinden biri olan Kaşık Oyunları hakkında yapmaya çalıştığımız araştırmamızda elde ettiğimiz bulgularla, geçmişle ilgilenen, kültürel değerlerine sahip çıkan gelecek nesillere ve alanımızda hizmet verecek olan meslektaşlarımıza küçük de olsa bir ışık tutacağımızı ümit ediyoruz.

Bu çalışmanın hazırlanmasında benden yardımını esirgemeyen başta danışmanım Ege Üniversitesi Devlet Türk Müziği Konservatuarı Türk Halk Oyunları Bölüm Başkanı Sayın Yrd. Doç. Dr. Cengiz AYDIN'a, lisans eğitimimden bu yana beni destekleyen ve yön veren Türk Halk Oyunları Bölümü Öğreticilik Ana Sanat Dalı Başkanı Öğretim Görevlisi Sayın Şahin ÜNAL'A, kaynak konusunda yardımcı olan ve beni yönlendiren Türk Halk Oyunları Bölümü Öğretim Üyelerinden Sayın Yrd. Doç. Dr. Mehmet Öcal ÖZBİLGİN'e, yine bölüm Öğretim Görevlilerinden Sayın Tufan GÜLDAŞ'a, araştırmaya başladığımdan bu yana kaynaklarını ve fikirlerini benimle paylaşan Celal Bayar Üniversitesi Halk Oyunları Okutmanı Sayın Mehmet Emin AVŞAR'a ve bu çalışma boyunca yanımda olan, beni yüreklendiren aileme sonsuz saygı ve teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	I
İÇİNDEKİLER	II
GİRİŞ	1

I. BÖLÜM

HALK OYUNLARINDA TÜR VE BİÇİM KAVRAMLARI

I. 1. GENEL OLARAK TÜR VE BİÇİM KAVRAMLARI

I.1.1. Genel Anlamda Biçim	4
I.1.2. Genel Anlamda Tür	6
I.1.3. Tarz.....	6
I.1.4. Üslup	6
I.1.5. Tavır	7

I. 2. TÜR VE BİÇİM TERİMLERİNİN AÇIKLAMALARI

I.2.1. Terim Olarak Tür	7
I.2.2. Terim Olarak Biçim	8

I. 3. HALK OYUNLARINDA TÜR VE BİÇİM

I.3.1. Türk Halk Oyunlarında Bugüne Kadar Yapılan Tür ve Biçim Sınıflandırmaları ve İlgili Kişilerin Görüşleri.....	10
I.3.2. Halk Oyunlarında Tür Kavramı.....	24
I.3.3. Halk Oyunlarında Tür Tanımı	25
I.3.3.1. Oyunun Geleneksel Biçimi.....	26
I.3.3.2. Oyunun Geleneksel Tarzı	27
I.3.3.3. Müzikal Yapı.....	27
I.3.3.4. Kostümün Kesim ve Kullanımı	28
I.3.4. Halk Oyunlarında Biçim Kavramı.....	29

II. BÖLÜM

HALK KÜLTÜRÜ İÇİNDE KAŞIK VE KAŞIK OYUNLARI

II. 1. KAŞIK SÖZCÜĞÜ VE KELİME ANLAMLARI	32
II. 2. TÜRKLER VE KAŞIK.....	36
II. 3. HALK KÜLTÜRÜ İÇİNDE KAŞIK.....	38
II.3.1. Darbimeselerde Kaşık.....	40
II.3.2. Bilmecelerde Kaşık.....	41
II.3.3. Türkülerde Kaşık.....	41
II.3.4. Kaşığa Ait Bazı Eski Adetler	43
II.3.5. Kaşıkçılık	39
II.3.6. Konya Kaşıklarının Sapında Yazılmış Olan Beyit ve Maniler	46
II. 4. KAŞIK OYUNLARI VE TÜR ÖZELLİKLERİ	
II.4.1. Kaşık Oyunları	47
II.4.2. Kaşık Oyunları Tür Özellikleri	56
II.4.3. Kaşık Oyunlarında Karşılaşılan Problemler	57
II.4.4. Farklı Türlerde Görülen Kaşıklı Oyunları	58
II. 5. KAŞIK OYUNLARININ COĞRAFİ DAĞILIMI	59
II. 6. KAŞIK OYUNLARININ OYNANDIĞI İLLERE GÖRE ÇEŞİTLİ KAYNAKLARDAN TESPİT EDİLEN OYUN ADLARI	
II.6.1. Ankara.....	61
II.6.2. Antalya	62
II.6.3. Afyon	62
II.6.4. Bursa	62
II.6.5. Eskişehir.....	63
II.6.6. Konya	63
II.6.6.1. Konya Oturak Alemi.....	64
II.6.7. Kırşehir	65
II.6.8. Kastamonu	66
II.6.9. Nevşehir	66
II.6.10. Niğde.....	67

II.6.11. Isparta.....	67
II.6.12. İçel (Silifke).....	68
II.6.13. Uşak	69

III. BÖLÜM

KAŞIK YÖRELERİNDE GÖRÜLEN GELENEKSEL OYUN KİYAFETLERİ

III. 1. KAŞIK YÖRESİ KADIN GİYİMİ	70
III. 2. KAŞIK YÖRESİ ERKEK GİYİMİ.....	71

III. 3. KAŞIK OYUNLARININ OYNANDIĞI İLLERDEKİ HALK OYUNU GİYSİLERİ

III.3.1. Ankara	72
III.3.2. Afyon.....	73
III.3.3. Antalya	74
III.3.4. Bursa.....	74
III.3.5. Eskişehir	75
III.3.6. Kastamonu.....	76
III.3.7. Kırşehir	77
III.3.8. Konya	77
III.3.9. Nevşehir.....	78
III.3.10. Niğde	78
III.3.11. Isparta	79
III.3.12. İel (Silifke).....	80
III.3.13. Uşak.....	81

IV. BÖLÜM

KAŞIK OYUNLARI MÜZİK VE ÇALGISAL İNCELENMESİ

IV. 1. KAŞIK OYUNLARI MÜZİK ÖZELLİKLERİ	82
IV. 2. KAŞIK OYUNLARI ÇALGISAL İNCELENMESİ.....	82

IV.2.1. Bağlama	82
IV.2.2. Kabak Kemane	83
IV.2.3. Keman	83
IV.2.4. Sipsi	83
IV.2.5. Klarinet	83
IV.2.6. Darbuka	84
IV.2.7. Davul	84
IV.2.8. Kaşık	84
IV.2.9. Kucak Davulu	84
IV.2.10. Kemane	84
IV.2.11. Cura	85
IV.2.12. Zilli Maşaa	85
SONUÇ	86
EKLER	89
KAYNAKÇA	148
ÖZGEÇMİŞ	150
ÖZET	151
ABSTRACT	152

GİRİŞ

İçinde yaşadığımız toplumun duygularını, inanışlarını, yaşam biçimlerini anlatan, yöreden yöreye bazı değişiklikler gösteren, uzun geçmişe sahip bir kültür mirasına, zengin bir folkloru sahibiz.

İnsanımız duygu ve düşüncelerini, kendine özgü bir dille, kendini en iyi ifade edebildiği yöntemlerden biriyle, Halk Oyunları ile anlatmaya çalışmıştır. Halk oyunları, toplumların geleneksel bir anlatım aracı olma görevini de üstlenmiştir. Geleneksel toplum içindeki insan kendisini, kendisinin doğayla ve çevre ile ilgili ilişkilerini anlatmakta Halk Oyunlarını kullanmıştır. Acısını, sevincini, hüznünü, neşesini bedensel hareketlerle ifade etmiş ve içine biraz duygunun yani müziğin ve ritmin de eklenmesiyle bu gün seyrine doyamadan izlediğimiz oyunlarımız oluşmuştur. Bu oluşumlar esnasında elbette ki toplumun sosyo-ekonomik durumu doğa ve iklim koşulları da önemli etkenler olarak karşımıza çıkarlar.

Üzerinde yaşadığımız topraklara baktığımızda geçmiş pek çok uygarlığın izlerini görmek mümkündür. Hititlerden Urartulara, Frigler'den Bizanslılara kadar uzayıp giden bir kültür mirası. Bu mirastan ve göçüp gelinen Orta Asya kültüründen ve daha sonra İslamiyet'in kabulü ile birlikte İslam kültürünün etkilerinden elbetteki Halk Oyunlarımız da nasibini almıştır. Ancak bu etkileşimler olumsuz sonuçlar yaratmamış beraberinde Halk Oyunlarımızdaki çeşitliliği, müzikal yapısındaki zenginliği de getirmiştir. Halk Oyunu türlerinin oluşmasında da yadsınamaz bir pay oluşturmuştur.

Kaşık Oyunlarının bugüne kadar yeterince araştırılıp analizi yapılmamıştır. Asya'dan Ege Adaları'na oradan Anadolu'ya kadar yayılan, Horasan'dan koşoğ denilen çıkırdaklarla gelen kaşık oyunlarını incelemek biz alan çalışanları için önemli bir kazanım olacaktır. Ortaya çıkan çalışmanın, konunun zorluk derecesinden kaynaklanan

eksikleri de olsa önemli bir boşluğu doldurması amacı ile Türk Halk Oyunları türlerinden Kaşık Oyunları'nın yapısal özellikleri adlı konuyu tez çalışması olarak seçtik.

Biz bu çalışmada Türk Halk Oyunları türlerinden Kaşık Oyunlarını ele alarak; Halk Oyunlarında tür ve biçim kavramına, Halk kültürü içinde kaşık ve kaşık oyunlarına, kaşık yörelerinde görülen geleneksel oyun kıyafetlerine, kaşık oyunları müzik ve çalgısal incelenmesine kadar analiz ederek konu sınırlarımızı oluşturduk.

Tezimizde, elde edilen verileri analiz ederken, konumuzun Halk Bilimi alt dallarından olan Halk Oyunları ve Halk Müziğini kapsadığından tarihsel yöntem, karşılaştırmalı yöntem, türü form ve biçim yönüyle de ortaya çıkarabilmek için de yapısalcı yöntemlerden yararlanarak Kaşık Oyunları hakkında bilgi vermeye çalışacağız.

Tezimizin birinci bölümünde; genel olarak tür ve biçim kavramlarına, tür ve biçim terimlerinin açıklamalarına, halk oyunlarında tür ve biçime, Türk Halk Oyunlarında bugüne kadar yapılan tür ve biçim sınıflandırmaları ve ilgili kişilerin görüşlerine ayrıntılı olarak yer verdik. Çünkü ülkemizde, halk oyunlarımızın da içinde yer aldığı folklorumuzda maalesef bilimsel araştırma ve sınıflama çalışmalarına oldukça geç başlanmıştır. Bilgi alanında bir incelemenin temeli ve ön koşulu sınıflamadır. Çeşitli nedenlerle elde edilen bilgiler, anlamlı bir tasnif ve sınıflama altına alınmadığı takdirde bilimsellikten yoksun kalır.

İkinci bölümde; kaşık sözcüğü ve kelime anlamları, Türkler ve kaşık, halk kültürü içinde kaşık, kaşık oyunları tür özellikleri, kaşık oyunlarının coğrafi dağılımı, kaşık oyunlarının oynandığı illere göre çeşitli kaynaklardan tespit edilen oyun adlarına yer verdik.

Üçüncü bölümde; kaşık yöresi kadın giyimi, kaşık yöresi erkek giyimi ve kaşık oyunlarının oynandığı illerdeki halk oyunları giysilerini anlatmaya çalıştık.

Dördüncü bölümde; kaşık oyunları müzik özellikleri ve çalgısal incelemesine yer verdik.

Tezimizin sonunda Ekler kısmında ise Kaşık Oyunları müzik notalarına yer verdik.

I. BÖLÜM

HALK OYUNLARINDA TÜR VE BİÇİM KAVRAMLARI

Sosyal Bilimlerden folklorun alt dallarında biri de Halk Oyunlarıdır. Türk Halk Oyunlarında yaşanan en büyük problemlerden biri bugüne kadar yapılan sınıflandırmaların hemen hepsinde tür ve biçim açısından karmaşaların yaşanmasıdır. Bu karmaşaların ana sebebinin tür ve biçim kavramlarının üzerinde fazlaca durulmaması olduğunu gördük.

Bilgi alanında bir incelemenin ön koşulu sınıflandırma olduğuna göre tezimizin başlangıcında tür ve biçim kavramlarına yer vermeyi uygun gördük. Öncelikle genel olarak tür ve biçim kavramlarına sonrasında tür ve biçim terimlerinin açıklamalarına, son olarak da Halk Oyunlarında tür ve biçime yer vereceğiz.

I.1. GENEL OLARAK TÜR VE BİÇİM KAVRAMLARI

Genel olarak biçim ve tür kavramlarına bakacak olursak;

I.1.1. Genel Anlamda Biçim

- “ 1. Biçmek eylemi, ekini, otu kesmek.
2. Bir nesnenin dış çizgileri bakımından niteliği (Arabanın biçimi. Elbisenin biçimi)
3. Yakışık alan şekil.
4. Benzer şekil.
5. Resim, heykel ve mimarlıkta yapıtın yapı bakımından tüm kuruluşu.
6. a). Bir edebiyat yapıtında, içeriğin en uygun yolda anlatılmasını sağlayan biçimsel öğelerin tümü
- b). Nazım biçimi.

7. (Fels.) Maddeye ya da içeriğe karşıt olan ve bir şeyin düzenini ya da yapısını belirleyen.

8. (Dil.) a). Bir göstereni oluşturan ses öğelerinin tümü, anlam karşıtı.

b). Anlam açısından yorumlanmayan, anlam kavramına, öze karşıt olarak ele alınan dil yapısı, anlatım; içerik karşıtı.

c). Dil birimleri arasındaki yapısal ilişkilerin oluşturduğu sistem, tözün (cevherin) dil yapısı içinde aldığı görünüm, töz karşıtı.

9. Yol, tarz, üslup.

10. Bazı matematiksel varlıkların gösterilmesine yarayan resim.” (1)

Biçim genellikle dış görünüş, form, tarz, stil, yapı, şekil vb. kavramlarla eş anlamlı olarak kullanılmaktadır.

Biçim ile ilgili diğer tanımlara bakacak olursak;

- Biçim, birimlerin kendi aralarında kurdukları bağımlılık dizgesidir.

- Müzikte biçim, bir yapıtı meydana getiren öğelerin düzenidir.

- Dil bilim alanında biçim, anlatım ya da içeriğin yapısıdır.

Biçim ile ilgili bir başka tanıımı da Müzik Ansiklopedisinde buluyoruz;

“ – (Müz.) Bir yapıtın birlik ve bütünlüğe erişme yoluna form (biçim) denir. 20. yüzyıla kadar besteciler formun kalıplarına sıkı sıkıya bağlı kalmış ve yazdıkları yapıtın form kurallarını uygulamışlardır. Doğal olarak müzik tarihi içinde biçimsel kurallar gelişim göstermiştir...” (2)

(1) Büyük Sözlük, Ansiklopedik Yayıncılık, Cilt:2, s.304.

(2) Ahmet Say, **Müzik Ansiklopedisi**, Ankara, Sanem Matbaası, 1985, Cilt:2, s. 514.

I.1.2. Genel Anlamda Tür

Ortak özelliklere sahip olguların oluşturduğu nesneler ya da varlıklar.

Aynı özelliği taşıyan ve oluştukları yere ya da işlevlerine göre bir öbekte toplanan biçimler bütünüdür.

Tür ve biçim kavramlarının daha net anlaşılabilmesi için öncelikle eş yada yakın anlamlı terimlerim açıklanması gereklidir.

I.1.3. Tarz

“ Özel oluş veya hareket ediş biçimi.

Özel oluş veya davranış biçim üslup, stil.

Bir kimseye özgü davranış; bir şeye özgü oluş biçimi; şekil.

Bir şeyin, bir eylemin gerçekleşme, uygulanma biçimi.

I.1.4. Üslup

Oluş, deyiş veya yapış biçimi, tarz.

Bir sanatçıya, bir çağa veya ülkeye özgü teknik, renk, biçimlendirme ve söyleyiş özelliği biçim.

Her kişinin kendi düşüncesini heyecanlarını dile getirme tarzı, yazım tarzı, ifade biçimi.

Bir şeyin bir kimsenin estetik, özgün yanları olan niteliği.

Türk müziğinde bir sanatçının kendine özgü okuyuşu yada saz çalışı.

Bir devrin ya da sanatçının kişiliği yani teknik, renk, kompozisyon, biçim ve anlatım bakımından özellikleri.

I.1.5. Tavr

Hal, durum.

Davranış biçimi, tutum.

Müzikte, üslup.

İçeriği, doğru ya da yanlış iyi ya da kötü istenir ya da istenmez olarak değerlendirdiği bir nesne ya da bir durum karşısındaki öznenin örgütlü ve görece dengeli bilişsel yatkınlıklar sistemi.” (3)

I.2. TÜR VE BİÇİM TERİMLERİNİN AÇIKLAMALARI

I.2.1. Terim Olarak Tür

“Cins, çeşit, daimi özellikleri alan birim.

Ortak özellikleri olan bireylerin tamamı, cinslerin ayrıldığı bölüm.

Kendi içinde bir birim olan ve ötesinde cins kavramının bulunduğu mantıksal kavram.

(3) Mehmet Öcal Özbilgin, **Türk Halk Oyunlarında Tür ve Biçim Sorunu**, İzmir, Ege Üniv. Sosyal Bilimler Anabilimdalı Yüksek Lisans Tezi, 1995, s.5.

Aynı cinsten nesneler ya da varlıklar bütünü içinde yer alan bir grubu özdeş bir tipi belirleyen ortak özellik.

Edebiyat yapıtlarının farklı biçim ve içerikleri gözeterak ayrıldıkları bölümlere verilen ad.

Müzik türü, aynı özelliği taşıyan ve edildikleri yere ya da işlevlerine göre bir öbekte biçimler bütünü.

Aynı cinsten nesneler ya da varlıklar grubu herhangi bir niteliği ile belirginleşen bir tipi belirten bir şey için kullanılır.

Bir şeyle bir başkası arasındaki benzerliği yalınlığı belirtir.

Cinsin altında bulunan birbiriyle bağıntılı küme (...) Yaşambilim ve mantık terimidir. Yaşambilim açısından birbirinden üreyen canlılar bir türdür. (Örneğin eşekler, köpekler, insanlar vb. gibi) Mantık açısından cins'in alt kavramıdır (Örneğin eşekler, hayvan cinsinin bir türüdür).

Ne var ki cins daha üst bir cinse bağlıysa o üst cinse göre tür olur. Örneğin, hayvan kavramı, eşekler türüne göre cins olduğu halde, canlı varlık kavramına göre türdür.” (4)

1.2.2. Terim Olarak Biçim

“Estetik somut sanatlar alanında biçim belli bir temanın plastik veya grafik açıdan dile getirilişidir. Bundan ötürü biçim, bir nesnenin hem canlandırılışa kattığı duygunun belirtilmesidir. Aynı nesne çağlara, yörelere ve insanlara göre çok değişik biçimler edinir.

(4) Mehmet Öcal Özbilgin, **Türk Halk Oyunlarında Tür ve Biçim Sorunu**, İzmir, Ege Üniv. Sosyal Bilimler Anabilimdalı Yüksek Lisans Tezi, 1995, s.6.

- Dış görünüş şekil.
- Yakışık alan uygun şekil.
- Herhangi bir şeyin benzeri.
- Sanat ve edebiyat eserlerinde dış görünüş form.

Bir şeyin şekli anlamına gelir. Tabloda biçim o tablonun tümünün yapı bakımından kuruluşuna denir. Plastik sanatlarda biçimin, derinliği bir anlamı vardır. Bir tablonun biçimi dendiği zaman, tablonun konusu dışındaki muhtevası kastedilmektedir. Bu bakımdan konu ile muhteva yani biçim ayrı ayrı havalardır.

Bir eserin kurgusal bütünlüğünü sağlamak amacıyla, eseri oluşturan cümlelerin ve bölümlerin sırasal ve sanatsal düzenlenmesi biçimi oluşturur.

Sanatta öz ve biçim sorunu hala bir sorun olarak devam etmektedir. Ama her özün ya da içeriğinde bir biçimde kendini anlatması zorunludur. Platon'un iddiaları hem öz ve hem de biçimlerdi. Aristo, evreni açıklamak için ileri sürülen dört ilkedden biri ve en önemlisi biçimdir der. (madde, biçim, hareket, amaç).

Sanatta biçimi, yöntem ve teknik olarak ele alanlar vardır. Ama tam böyle olmasa bile biçimin yöntem ve teknik sanattan sanata değiştiği için, biçimde sanat türüne göre değişir. Nitekim resimde biçimin temel öğeleri renk ve çizgilerdir. Tiyatroda jestler, müzikte melodidir.” (5)

(5) Mehmet Öcal Özbilgin, **Türk Halk Oyunlarında Tür ve Biçim Sorunu**, İzmir, Ege Üniv. Sosyal Bilimler Anabilimdalı Yüksek Lisans Tezi, 1995, s.8.

I.3. HALK OYUNLARINDA TÜR VE BİÇİM

I.3.1. Türk Halk Oyunlarında Bugüne Kadar Yapılan Tür ve Biçim Sınıflandırmaları ve İlgili Kişilerin Görüşleri

Türk Halk Oyunlarında, bu güne değin değişik tür ve biçim sınıflandırmaları, alan uzmanı kişilerce yapılmıştır. İlgili kişilerin yaptığı bu sınıflandırmalarda, konuya yaklaşımlarındaki bakış açısı farklılığı kendini hissettirmektedir. Her birinin temel aldığı unsurlar çeşitlilik göstermektedir. Tezimizin bu kısmında alanımıza hizmet eden kişilerin görüşlerine yer vereceğiz.

Sadi Yaver Ataman'ın Yapı ve Kredi Bankası Kültür Yayınlarından çıkan 1975 yılı basımlı 100 Türk Halk Oyunu adlı kitabında Türk Halk Oyunlarının bölgelere göre ayrımı şu biçimdedir;

%10'u Bar, %30'u Halay, %15'i Zeybek, Efe ve Seymen Dernek Oyunları, %8'i Horon ve Karşılama, %7'si Hora, %9'u Taklitli ve Temsili Oyunlar, %7'si çeşitli Kırık Oyunlar, %4'ü Davullu Oyunlar (Ayrı bir bölüm olarak bıçak, kalkan, kılıç, kama, pala, tüfek, çomak, kargı) gibi silah ve çeşitli vasıtalarla oynanan sportif oyunlar, çeşitli adetler ve törenlerde ilgili (ladini, profon ve ritüel) oyunlar. Özellikle ateş, su, ağaç, kültür ile ilgili oyunlar.

Bu oyunların %60'ı erkekler tarafından, %30'u kadınlar tarafından , %10'u kadın erkek bir arada oynana oyunlardır.

Ayrıca oyunları bir başka biçimde;

1. Tek oynanan oyunlar,
2. İkili (çift) oynanan oyunlar,
3. Toplu oynanan oyunlar olarak üçe ayırmıştır.

Bu genel bölümden başka ;

1. Oyun adı tartışmasına rağmen, dans unsurunu ihtiva etmeyen ya da pek az olan oyunlar (sinsin, tuna, kırma, çardak, samah çırpma vs. gibi),

2. Türkü ile oynanan oyunlar,

3. Tamamen ritüel karakter ve ifade taşıyan oyunlar (Samah ve gelin kutlamaları gibi) bir sınıflandırma da yapmıştır.

Bölgesel olarak ise şu sınıflamayı yapmıştır;

- Bar Bölgesi : Erzurum, Bayburt, Ağrı, Kars. Kısmen ve karışık olarak Artvin, Erzincan illerimizi içine alan Kuzey Doğu Bölgesi.

- Halay Bölgesi : Doğuda Van, Bitlis, Muş, Bingöl, Tunceli, Elazığ, Malatya. Güney Doğuda Siirt, Diyarbakır, Maraş, Gaziantep, Hatay. Kısmen ve karışık olarak Urfa, Adana. Kuzey Anadolu (ortalara doğru) Çorum , Tokat , Sivas. Karışık olarak Çankırı , Yozgat , Kayseri , Kırşehir.

- Horon ve Sallama : Karadeniz kıyı şeridi üzerinde Samsun'dan başlayarak , canlı merkezler halinde , Doğu Karadeniz'in yalı boyunca uzanan kısım. Ordu ve Giresun'dan sonra belirli merkezleri Trabzon-Rize. Karışık olarak Çoruh vadisi, Artvin'e kadar dayanan bölge.

- Zeybek , Bengi , Mengi ve Seymen Bölgesi : Ege Bölgesi , Bursa , Bilecik , Antalya, Burdur , Isparta.

- Kaşık Bölgesi : Güney Anadolu'nun Akdeniz'e açılan kesimleri karışık olarak Mersin, Antalya, belirli olarak Silifke, Mut, ortalara doğru Konya, Kırşehir, kısmen ve

karışık olarak Eskişehir (zeybek) Kuzey Karadeniz'in iç kısmına düşen Bartın, Safranbolu.

- Hora ve Karşılama Bölgesi : Trakya Bölgesi.

Cemil Demirsipahi'nin Türk Halk Oyunlarındaki sınıflandırmalar konusuna yaklaşımı şöyledir;

“ Bu güne dek Türk Halk Oyununun gerçek bir bölümlenmesi, sınıflaması yapılmamıştır, diyebiliriz. Yaptığımız bütün incelemelerde türlerle şekillerin, şekillerle bölümlerin , oyunlarla, oyuncularla, oyunların birbirine karıştırıldığı görülmüştür. Bazıları her şeyi türkü sınıflamalarının içinde toplamaya çalışmışlardır.

Sınıflama için esas bir ölçü olmadığı incelendiği zaman görülecektir. Halk Oyunları sınıflamalarına da, bugüne kadar yapılmış olan sınıflamalar üzerinde bir fikir vererek güya gidilmemesi, inceleme alanı olarak büyük boşluk yaratmıştı. Bu nedenle yapılabilen sınıflamalar üzerinde de hiçbir düşünce tartışması açılmamıştır.

İncelemelerimize girersek görürüz ki, sınıflama yapıldığında, sınıflamanın niteliklerini taşıyanlar bir bütünü oluştururlar. Üzerinde söz edeceğimiz sınıflamalar ise, sınıflamaya bağlı tutulmuş bölümler üzerinde ya da içinde, aynı türleri tekrar tekrar inceler. Bugüne kadar yapılan sınıflamalar sayılırsa, illere göre, bölgelere, oyuncu sayısına, oynanışa, cinsiyete, hıza, kullanılan eşyaya, kişi adlarına, hayvan adlarına, makamlara, ayak hareketlerine, yerli ve göçmen sözcüklerine, oynanan yöreye, yere diziliş şekillerine, Türk boy adlarına, dini ölçülere göre, sözlü oluşuna, sözsüz oluşuna bakılarak ezgiye göre, ölçüye çalgıya, disipline konularına göre sınıflamalar yapılmıştır.”(6)

(6) Cemil Demirsipahi, **Türk Halk Oyunları**, Ankara, T.T.K. Basımevi, 1975, s.42.

Cemil Demirsipahi'nin sınıflaması şöyledir;

1) İLLERE GÖRE

- Ankara Zeybeği (Ankara)
- İzmir Zeybeği (İzmir)
- Elazığ Halayı (Elazığ)
- Artvin Horonu (Artvin)
- İstanbul Kasabı (İstanbul)
- Arapgir Zeybeği (Malatya)
- Soma Zeybeği (Manisa)
- Hemşin Horonu (Rize)
- Arpazlı Zeybeği (İzmir)

2) BÖLGELERE GÖRE

- Ege Zeybeği (Ege)
- Trakya Karşılması (Trakya)
- Karadeniz Horonu (Karadeniz)
- Orta Anadolu Oyun Havası (Orta Anadolu)
- Doğu Havası (Doğu Anadolu)

Kimileri de bu düşüncenin birinci sınıflamadaki gibi olması için sınıflama yapmaya kalkmışlardır. Örneğin;

- Antep dolaylarından bir halay
- Trakya dolaylarından karşılama gibi...

3) OYUNCU SAYISINA GÖRE

- Üçleme Zeybeği
- Dokuzlu Zeybeği
- Beş Kardeş Zeybeği
- Altılama

- Tek Zeybek
- Çift Zeybek gibi.

Aynı düşünceyi saklı tutarak, bu sınıflamanın yaşamasını isteyenler bunları, ikinci düşünce olarak iki grupta toplamak istemişlerdir.

- Tek Zeybek
- Toplu Zeybek

4) CİNSİNE GÖRE

- Kadın Oyunları
 - Kadın Halayı
 - Kadın Zeybeği
 - Kız Halayı
- Karma Oyunlar
- Erkek Oyunları

5) HIZA GÖRE

- Ağır Zeybek
- Ağır Semai
- Yörük Zeybek
- Yörük Semai
- Hoplatma Halayı
- Ağırlama Halayı

6) KULLANILAN EŞYAYA GÖRE

- Mendil Zeybeği
- Kılıç Kalkan Oyunu
- Cirit
- Haçer Barı
- Tura (Tuğra)
- Hırka

- Kaşık Oyunu
- Zil Oyunu
- Bıçak Oyunu

7) KİŞİ ADLARINA GÖRE

- Abdurrahman Halayı
- Ger Ali Zeybeği
- Kerimoğlu Zeybeği
- Şeyh Şamil
- Koroğlu
- Yörük Ali Zeybeği
- Genç Osman
- Sinanoğlu Zeybeği
- Ata bar
- Sepetçioğlu Zeybeği

8) HAYVAN ADLARINA GÖRE

- Çekirge Zeybeği
- Koç Halayı
- Turna Barı
- Keklik Barı
- Kartal Barı
- Koyun Zeybeği

9) MAKAMLARA GÖRE

- Ruhnevaz Zeybek
- Saba Oyun Havası
- Yörük Nevasar Zeybek
- Aşır Uşşak Semai
- Hüseyini İlahi

10) AYAK HAREKETLERİNE GÖRE

- Üç Ayak
- Tek Ayak
- Dörtleme
- Dokuzlu
- Beşli

11) YERLİ MUHACİR SÖZCÜKLERİNE GÖRE

- Yerli Halay
- Muhacir Oyunu

12) OYNANAN YERE GÖRE

Fikret Memişoğlu' na göre;

- Meydan Oyunları
- Oda Oyunları

Selim Sırrı'ya göre ;

- Açık Hava Oyunları
- Salon Zeybeği

13) DİZİLİŞ ŞEKİLLERİNE GÖRE

- Sıra Oyunları
- Halka Oyunları
- Tek Oyunlar
- Karşılama Oyunları

14) TÜRK BOYLARININ ADLARINA GÖRE

- Türkmen Oyunları
- Azeri Oyunları
- Afşar Oyunları
- Teke Oyunları

15) DİNE GÖRE

- Ayin Oyunları

16) SÖZE GÖRE

- Sözlü Oyunlar
- Sözsüz Oyunlar
- Karma Oyunlar

17) ÖLÇÜYE GÖRE

- Ölçüsüz Oyun Havaları
- Ölçülü Oyun Havaları

18) ÇALGIYA GÖRE

- Çalgılı Oyunlar
- Çalgısız Oyunlar

Metin And'a göre;

- Çalgılı Oyunlar
- Lal Oyunlar
- Çalgısız Oyunlar
- Karma Oyunlar

19) SIKI DÜZENE GÖRE

- Doğmaca Oyunlar
- Düzenli Oyunlar
- Karma Oyunlar

20) KONULARA GÖRE

- Hayvan taklidi danslar
- Günlük yaşamı, işleri, uğraşları, taklit eden danslar

- Silahlı veya silahsız vuruşma dansları
- Kadın - erkek ilişkisini taklit eden danslar

M. Tekin Koçkar Dans ve Halk Dansları adlı kitabında Halk danslarının oluşum koşullarını belirttikten sonra Anadolu Halk Danslarını şu biçimde kümelenmiştir;

“ (...) Halk danslarının oluşumu iki açıdan ele alınabilir:

- a) İnsan - insan ilişkileri
- b) İnsan - doğa ilişkileri

İnsan - insan ilişkileri açısından bakıldığında halk danslarının aşk, sevgi, kıskançlık, özgürlük, evlilik, kavga, askere (gurbete) uğurlama - karşılama, yiğitlik, din, savaş gibi insanların birbirleriyle olan ilişkilerindeki düzenli - düzensiz olayların konu alınmasıyla oluştuğu gözlenebilir.

İnsan - doğa ilişkileri açısından ise üretim biçimi, buna bağlı doğal ve teknik iş bölümü, toplu çalışma (imece), tüketim, korunmak ve yaşamı sürdürmek için kullanılan barınak, konut, çeşitli araç-gereç, giyim-kuşam, ticaret gibi gelenekselleşmiş olgular da halk danslarının biçimlenmesine katkıda bulunur.” (7)

M. Tekin Koçkar’ın Halk Danslarını nasıl kümelendirdiğine bakacak olursak ;

I. İÇERDİĞİ KONULARA GÖRE HALK DANSLARI

A. İnsan-insan İlişkilerini Konu Alan Danslar:

- a). Vuruşma ya da kavgayı konu alan danslar
 - 1. Silahlı
 - 2. Silahsız

(7) M. Tekin Koçkar, **Dans ve Halk Dansları**, Ankara, Bağırhan Yayınevi, 1998, s.72.

b). Kadın-erkek ilişkilerini konu alan danslar

c). Akrabalık ilişkilerini konu alan danslar

d). Kişi adlarını konu alan danslar

e). Tören dansları

1. Geçiş törenleri dansları (Doğum, sünnet, kına gecesi, askere uğurlama..)

2. Dinsel nitelikli danslar:

3. Belirli gün ve haftalarda yapılan tören dansları (Hıdrellez, Nevruz,.....)

B. İnsan-Doğa İlişkilerini Konu Alan Halk Dansları

a). Doğayı konu alan danslar

1. Denizi, akar ve durgun suları konu alan danslar

2. Dağ, ova, yer adlarını konu alan danslar

3. Meyva ve bitkileri konu alan danslar

4. Doğa olaylarını konu alan danslar

b). Günlük yaşamı ve üretim şekillerini konu alan danslar

c). Hayvan yansımaları danslar

II. TÜR ÖZELLİĞİNE GÖRE HALK DANSLARI

A. HALAYLAR :

Genellikle Orta ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde oynanır.

İllere Göre Dağılımı: Çorum, Sivas, Malatya, Elazığ, Adana, Bitlis, Diyarbakır, Van, Kahramanmaraş, Gaziantep, Bingöl, Hakkari, Hatay, Mardin, Muş, Kayseri, Yozgat, Erzurum, Erzincan.

B. BARLAR :

Doğu Anadolu ve Kuzeydoğu Anadolu bölgelerinde oynanır.

İllere Göre Dağılımı: Kars, Erzurum, Erzincan, Ağrı, Artvin, Gümüşhane,...

C. HORONLAR :

Doğu Karadeniz bölgesinde oynanır.

İllere Göre Dağılımı: Samsun, Ordu, Trabzon, Rize, Artvin,....

D. ZEYBEKLER :

Orta Anadolu'nun güneyi, Güney Anadolu ve Ege bölgelerinde yaygındır.

İllere Göre Dağılımı: İzmir, Aydın, Denizli, Uşak, Muğla, Kütahya, Bilecik, Çanakkale, Eskişehir,...

E. KAŞIKLI DANSLAR :

Orta ve Güney Anadolu bölgelerinde yaygın olarak oynanır.

İllere Göre Dağılımı: İçel, Antalya, Konya, Afyon, Eskişehir, Kütahya, Bilecik, Bursa, Bolu,...

F. KAŞIKLI KARŞILAMALAR :

Orta ve Batı Karadeniz bölgelerinde oynanır.

İllere Göre Dağılımı: Eskişehir, Kütahya, Bilecik, Bolu, Zonguldak, Sakarya,...

G. KARŞILAMALAR :

Çoklukla Trakya'da, Marmara bölgesinde oynanır.

İllere Göre Dağılımı: Edirne, Kırklareli, Tekirdağ, İstanbul, Çanakkale,...

H. HORALAR (Kasap Oyunları) :

Çoklukla Trakya bölgesinde oynanır.

İllere Göre Dağılımı: Kırklareli, Edirne, Tekirdağ,...

I. NANAYLAR :

Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da yaygındır.

İllere Göre Dağılımı: Kars, Erzurum, Artvin, Erzincan, Gaziantep,...

İ. TEKE OYUNLARI :

Güney Anadolu'da Toroslarda oynanır.

İllere Göre Dağılımı: Burdur, Antalya, İçel, Isparta, Afyon,...

J. MENGİLER :

Teke Türkmenlerinde toplu ve kaşıkla oynanan danslara verilen addır.

K. BENGİLER :

Batı Anadolu'da oynanır.

İllere Göre Dağılımı: Balıkesir, Manisa, Çanakkale,...

L. GÜVENDELER :

Uludağ ve yöresi Türkmenlerinin oynadığı bir dandır.

İllere Göre Dağılımı: Bursa, Balıkesir,...

III. KOREOGRAFİK DÜZENLERİNE GÖRE HALK DANSLARI

A. Dansçı sayısına göre

a. Tek kişilik danslar

1. Kadın dansları
2. Erkek dansları

b. İki kişilik danslar

1. Kadın dansları
2. Erkek dansları

c. Toplu danslar

1. Kadın dansları
2. Erkek dansları
3. Kadınlı - Erkekli danslar

B. Sahne düzenine göre danslar

a. Halka biçimli danslar

b. Dizi biçimli danslar

C. Adım biçimlerine göre

a. İlerleyip geri dönen adımlı danslar

b. Sürekli ilerleyen adımlı danslar

IV. ÇALGI ÖZELLİĞİNE GÖRE HALK DANSLARI

A. Davul- Zurna eşlikli danslar

B. Davul- Klarinet eşlikli danslar

C. İnce Sazlı (Klarinet, keman, cümbüş-ud, darbuka) danslar

D. Tulum eşlikli danslar

E. Kemençe eşlikli danslar

F. Akordeon eşlikli danslar

G. Bağlama eşlikli danslar

H. Kaval eşlikli danslar

I. Sipsi eşlikli danslar

J. Mızıka eşlikli danslar

V. ADLARININ ANLAMLARINA GÖRE HALK DANSLARI

A. Yerleşim yerinin adını alan danslar

B. Adıyla dans hareketlerinin niteliğini belirten danslar

1. Pozisyon özelliğini belirten danslar
2. Hareketin hızını belirten danslar

C. Meslek adını belirten danslar

D. Dansçının elinde taşıdığı eşyanın adını belirten danslar

E. Adını rakamlardan alan danslar

F. Adını renklerden alan danslar

VI. KLASİK DANSLAR

A. Çiftetelli

B. Köçek dansları

C. Kantolar

D. Çengi dansları

VII. GÖÇMEN HALK DANSLARI

A. Tatar (Kırım, Nogay, Kazan) dansları

B. Balkan göçmenleri dansları

C. Azerbaycan göçmenleri dansları

D. Kafkasya göçmenleri dansları

I.3.2. Halk Oyunlarında Tür Kavramı

Tür kavramının tanımı farklı şekillerde açıklanabilir. Ancak Türk Halk Oyunlarında tür tanımı yapabilmek için aşağıdaki açıklamalardan yola çıkmak gerekir.

“ Herhangi bir oyun öbeğinin bir tür olabilmesi için diğer oyunlardan farklı en az iki özelliği olmalıdır. Bu farklar ya diğer oyunlarda hiç bulunmamalı, ya da diğer oyunlarda bulunsun bile, bu iki özelliğin birlikteliğinden hiçbir türde görülmemeyen, yepyeni bir özellik ortaya çıkmalıdır. Altılı sekme Anadolu’nun birçok yerinde görülen bir oyun figürüdür. Fakat yöresel müziğin (bu müzik usul ve makam olarak bölgelerde

de olabilir) ve tavrın etkisiyle farklılaşarak Türkiye'deki bazı Halk Oyun türlerinde belirleyici bir temel özellik halini alır.

Örneğin Antep'deki sekme Trakya kasap havasındaki sekme ile aynı temele dayansa da (üstelik ritimsel benzerliğe rağmen) hem oyun hem de müzik icrasının ayrılığıyla birbirinden çok farklı tür sınıflarını belirlemektedirler.

Bale sanatında belirlenen temel adımlar vardır. Bu adımlar dünyanın neresine gidilirse gidilsin aynı adla bilinir ve aynı şekilde yapılır. Türkiye'deki Halk Oyunları için bunu henüz söylemek mümkün olmadığı gibi bu adım isimlendirilmesinde de yukarıda saydığımız tür belirleme etkenlerinden dolayı bir birlikteliğe gitmek çok güçtür. Türk Halk Oyunlarındaki bir adıma baleden bir adım karşılık gelebilir fakat aynı adımın yörelere göre tavır farklılığı Türk Halk Oyunları türlerinde belirleyici bir özellik olması nedeniyle o adımın tür oluşturma özelliği ortadan kaldırılmış olur. Oyunlardaki tavır farklılığı türün ortaya çıkmasında temel özelliklerden biridir.” (8)

1.3.3. Halk Oyunlarında Tür Tanımı

Halk oyunlarında tür tanımını, Türk Halk Oyunlarında Tür ve Biçim Sorunu adlı yüksek lisans tezinde Yrd. Doç. Dr. M. Öcal Özbilgin şöyle yapmıştır ;

Belirli bir coğrafik alan içerisinde usul, makam, ritm açısından ortak özellikler gösteren müziğin belirli yöre çalgılarıyla icra edildiği, oynanış şekli, figürlerdeki yapı, dizinleme ve icrada bir tavır birlikteliği ile oyunculara ortak duygular uyandıran o yöreye has yaygın olarak oynanan oyun gruplarına tür denilebilir.

Bu her yörede tek bir oyun oynanıyor anlamına gelmemelidir. Bir yörede, kentte hatta kasaba ve köylerde bile zaman süreci içerisinde geçirdiği kültürel etkileşimden dolayı birden çok oyun türü görmek olasıdır.

(8) Mehmet Öcal Özbilgin, **Türk Halk Oyunlarında Tür ve Biçim Sorunu**, İzmir, Ege Üniv. Sosyal Bilimler Anabilimdalı Yüksek Lisans Tezi, 1995, s.6.

Yine bu tanımı Yrd. Doç. Dr. Cengiz Aydın şöyle açıklamaktadır ;

“ Halk Oyunlarında tür; yöreye özgü özel tavır ve benzer biçim gösteren , o bölgenin geleneksel çalgıları eşliğinde müzik ve ritimle bütünleşen oyun kümesi.

Ülkemizde oyun türleri çok çeşitlidir. Oyun türlerimizin , siyasi örgütlenme (il, ilçe, köy gibi) ya da coğrafi yapı ile belirlenmesi doğru olmaz. Tarihi süreç içinde oluşan kültürel çeşitlilik , inanç yapıları , etnik ayrılıklar ya da o yörede yaşayanların aile kökenleri, bir bölgede bir veya birden fazla oyun türünün oluşumunda etkili olabilir. Örneğin, bir ilde, bir taraftan Karadeniz’e açılıp horon, diğer taraftan İç Anadolu’ya dönük halay ile iki veya daha çok oyun türü oluşabilir.

Tür sınıflaması yapabilmek için, yörelerde oynanan oyunların belli özellikleri taşınması gerekmektedir. Herhangi bir oyun kümesinin ayrı bir tür olabilmesi için diğer oyun türlerinden farklı en az iki özelliği olmalıdır. Bu özellikler diğer oyunlarda bulunmamalı, bulunsan bile bu özelliklerin bir araya gelişinden yeni bir durum ortaya çıkmalıdır.

Tek başına bir özelliğin, bir türü ifade edemeyeceğini söylemiştik.

Halk oyunlarının türlerini belirlemede etken olan özellikleri şöyle sıralayabiliriz :

- a. Oyunun geleneksel biçimi
- b. Oyunun geleneksel tarzı
- c. Müzikal yapı (ölçüsü, ölçü tipi, temposu, tavrı, icrada yer alan çalgılar)
- ç. Kostümün kesim ve kullanımı.

I.3.3.1. Oyunun Geleneksel Biçimi

Halk oyunlarımız geleneksel kesimde düz çizgi, yarım daire biçiminde oynanmaktadır. Bazı oyunlarımızın akışları içinde birden fazla biçimine rastlanabilir. Oyun topluluğu düz çizgiden daire, daireden yarım daire vb. çizgiler oluşturabilir.

Bu çizgilerin oluşumunda; adımlarda oluşan temel yapı değişimleri de biçim içinde değerlendirilmelidir. Yani, oyun türlerindeki adımların yönü, sayısı, bu adımlardaki değişik hareketler (yürüyüş, sıçrama, sekme, dönüş) biçim kavramı içinde yer alır. Oyunlar içindeki özel anlatım ve ifade ise, yöresel tavrı oluşturmakta olup biçimin içinde yer almaz.

Oyunlarımızın biçimlerinde yapılacak değişiklikler, oyunun yöresel anlatımının ve tür özelliğinin bozulmasına neden olur.

I.3.3.2. Oyunun Geleneksel Tarzı

Tavır kelimesinin sözlük anlamı, durum, hal ve tutumdur. Kişinin içinde bulunduğu duruma karşı gösterdiği bilinçli tepki, özel hareket ve davranışlardır. Halk oyunlarında tavır, oyunun yöreye özgü anlatım tarzından doğan hareket uygulamalarıdır. Oyunlarda arka arkaya gelen hareketlerde, türlere göre, kimi yöre oyuncuları ayaklarıyla yeri teperek yürürken, kimi yöre oyuncuları ise bu hareketleri bacakları gergin şekilde atarak ya da dizden çekerek yaparlar. Ayrıca oyuncular yöreye özgü bir tavır yaratırken el, kol ve yüz hareketleriyle konuya anlatım bütünlüğü kazandırır.

Gelenekler, arazi yapısı, iklim ve uğraş alanları (meslekleri), yöresel tavrın oluşumunda önemli etkenlerdir. Tavır, gözle görülebilecek bir özelliktir, kelimelerle ifade edilmesi çok zordur. Bir yöre oyunun tavrını anlayıp tanıyabilmek, o yörenin karakteristik özelliklerini taşıyan oyuncuları uzun süre izlemekle mümkündür.

I.3.3.3. Müzikal Yapı (Ölçüsü, Ölçü Tipi, Temposu, Tavrı, İcrada Yer Alan Çalgılar)

Halk oyunlarımız için ölçü tipi ve tempo, tür belirlemede önemli özelliklerdir. Örneğin, ikisi de 9 zamanlı olan karşılama türü oyunlar ile zeybek türü oyunlar arasında özellikle ritmik tavır ve tempo açısından büyük farklılıklar vardır. Bu iki farklı tür, aynı

ölçü tipinde (9 zamanlı) olmalarına rağmen, aralarındaki tavır ve tempo farklılığı nedeniyle birbirlerine hiç benzemezler.

Türlerin oluşumunda, tavır ve çalgıların çalınış şekilleri açısından da yörelerimizde farklılıklar görülmektedir. Bir yörenin müziğinde yer alan çalgılar ve bunların çalınış biçimleri, birbirine bağlıdır. Müzikal tavra göre çalgılar, çalgılara göre de müzikal tavır gelişir.

Oyunlarda olduğu gibi, oyunlarımızın müziklerinde de her yöreye özgü ayrı tavırlar vardır. Tavır gibi diğer müzikal belirleyici ise, icrada yer alan çalgı gruplarıdır.

1.3.3.4. Kostümün Kesim ve Kullanımı

Tür sınıflandırması yapabilmek için yöresel giyim tarzı da çok önemli bir özelliktir. Herhangi bir oyun türünde görülen adımların yapısı, o yörede giyilen kıyafetlerle doğrudan ilgilidir. Bölgelerin iklim ve coğrafi koşulları giyimi, kuşamı etkiler, bunlarda dansın kendisini. Bu arada dansçıların ayaklarına giydikleri altı düz çarık, ökçeli ayakkabı veya çizme oluşu; başlarına giydiklerinin, takındıkları süslerin, kol yenlerinin geniş ve dar oluşları gibi etkenleri unutulmamalıdır.

Dikkatle incelediğimizde, halay türünde adımların ağırlıklı hareket bölgesi diz ve dizin alt kısmı olduğundan, kostümlerinde bu bölgelerin rahat görülebileceği biçimde oluştuğunu görmekteyiz. Aynı yaklaşımla bakıldığında, bar türü oyunların oynandığı bölgelerde ise erkekler tüm bacağı saran dar bir zıvga (pantolon) giyerler. Bu durum, bar türünde hareketlerin, ağırlıklı olarak vücudun alt bölgesinde yapılmasından kaynaklanır.” (9)

(9) Cengiz Aydın, **Halk Oyunları Ders Kitabı**, Ankara, 4. Akşam Sanat Okulu Matbaası, 2002, s.60-62.

I.3.4. Halk Oyunlarında Biçim Kavramı

Halk Oyunlarında önemle üzerinde durulması gereken kavramlarda biri de biçimdir. Daha önce de belirttiğimiz gibi alan araştırmacılarının bu konu ile ilgili olarak sıklıkla yanılgıya düştüklerini görmekteyiz. Bunun en somut örneğini Halk Oyunu sınıflandırmalarındaki çeşitlilikten anlayabiliriz.

“ Herhangi bir oyunun oynanış formu o oyunun tür içindeki bir biçimdir. Halk oyunlarının genelde üç ayrı formu vardır. Bunlar, Çizgi-Daire-Yarım daire formudur. Bazı oyunlar, akışları içinde birden fazla forma geçebilir. Eş eşe veya tek kişi olarak oynansa bile, yine de her oyunun bir biçimsel form düzeni vardır. Oyunun hareketleri, bu form biçimi üzerine kurulmuştur ve oyunun yapısal özelliği, onun oynanış şekil yani biçimsel formudur. Bir oyunun oynanış şeklini biçimsel olarak değiştirmek ya da aslında olmayan şekillerde yeni biçim vermek, oyunun anlam bütünlüğünü ve görsel özelliğini yok eder.

Biçimler bir türün belirlenmesindeki temel özellikler olabildiği gibi bir türün alt türlerinin de belirlenmesi için bir özellik olarak karşımıza çıkabilirler. Fakat burada biçimlerin türü belirlediği gibi bir yanılgıya düşmemek gerekir. Zira bir çok biçim, bir çok türde aynı anlamda gözükebilir. Örneğin Karşılama türü oyunların karşılıklı oynanması, onun bir biçimidir. Fakat bu o türün oluşmasında bir özellik değildir. Çünkü karşılıklı oynama biçimi tüm oyun türlerimizin içindeki birçok oyunda görülmektedir.

Bütün bu açıklamalar Türk Halk Oyunlarında tür ve biçimin geniş bir anlamı kapladığını bize gösterir. Oluşturduğumuz bu verilerin ışığında Türk Halk Oyunları için şöyle bir biçim tanımlaması yapabiliriz.

BİÇİM ; Adım cümleciklerinin sıralanarak adım cümlelerinin oluşturulması ve bu adım cümlelerinin belli kurallar halinde düzenlenerek, farklı oyun formlarının duygu ve düşüncelerle bezenerek icra ediliş şeklidir.

Halk oyunlarımızın doğru yorumlanabilmesi için öncelikle kuruluş form analizlerinin yapılması gerekmektedir.

BÖLÜM : Aynı ritm ve aynı ezgi ile oynanan adım cümleleri topluluğudur. Adım cümlesinin bileşiminden oyun bölümleri meydana gelmektedir. Oyun bölümleri **(A)** ve **(B)** gibi dairesel çerçeve içerisinde yazılır. Türk Halk Oyunlarında bölüm sayısı en fazla dörde kadar çıkabilir.

ADIM CÜMLESİ : Aynı adımların veya farklı adımların bileşiminden oluşan adımlar topluluğudur. Genelde bir müzik cümlesi ya da ritm cümlesi kadar uzunluktadır. Adım cümleleri A ve B gibi büyük harfle gösterilmektedir. Aynı adım cümlesi tekrarlandığında farklılık gösteriyorsa ayrıca katlanır. A₁, A₂, B₁, B₂ gibi gösterilir.

ADIM CÜMLECİĞİ : Bir oyunun içindeki en küçük hareket birimidir. Kelime veya hece adımı da denebilir. Günümüzde yaygın olarak adım cümlecği için figür denilmekte ve A'₁, A'₂ diye gösterilmektedir. Özellikle halaylarda bir adım cümlesi A₁=A'₁+A'_{1r} olarak karşımıza çıkmaktadır.

REFLE ADIM : Adımın diğer ayakla tekrar edilmesine refle adım denir. Özellikle halaylarda bir adım cümlesi A₁=A'₁+A'_{1r} olarak karşımıza çıkmaktadır.

Adım cümlelerinin oyun içerisinde sıralanışı üç şekilde görülmektedir :

1.Sırasal Biçimler : **ABC**

2.Kavuştaklı Biçimler : **ABCB**

3.Dönüşümlü Biçimler : **ABCD ABCD** gibi.

A- Yürüyüş

B- Koşma

C- Çökme

B- Koşma gibi olursa; Kavuştaklı adım cümleleri biçimine örnek olur.

A- Yürüyüş

B- Koşma

C- Çökme

A- Yürüyüş

B- Koşma

C- Çökme gibi olursa ; Dönüşümlü adım cümleleri biçimine örnek olur.” (10)

(10) Mehmet Öcal Özbilgin, **Türk Halk Oyunlarında Tür ve Biçim Sorunu**, İzmir, Ege Üniv. Sosyal Bilimler Anabilimdalı Yüksek Lisans Tezi, 1995, s.11-13.

II. BÖLÜM

HALK KÜLTÜRÜ İÇİNDE KAŞIK VE KAŞIK OYUNLARI

II.1. KAŞIK SÖZCÜĞÜ VE KELİME ANLAMLARI

Tez konumuz olan kaşık oyunları yapısal özelliklerine geçmeden önce bu bölümde, Türk Halk oyunlarında bir türe adını veren araç olan kaşık sözcüğü, kelime anlamları ve kaşığın tarihçesi üzerinde durmak istiyoruz.

Tezimizde ritim aracı olarak ele alacağımız kaşık, aslında yemek ve beslenme kültürünün ana unsurlarından biridir. Şimdi kaşık sözcüğünün tanımlarına bakalım ;

“ - Sulu veya küçük taneli yiyecekleri kaptan alıp ağza götürmeye yarayan saplı sofraya eşyası.” (11)

Büyük Larousse Ansiklopedisinde kaşık sözcüğünün tanımı şu şekildedir;

“ – Sıvı ya da az koyu yiyecekleri almak ya da karıştırmak için kullanılan bir çukur parça ile bir de sap bölümünden oluşan sofraya ya da mutfak gereci. (Sapın uzunluğuna, kepçesinin biçimi ve boyutlarına göre boyutları vardır: çorba kaşığı, tatlı, kahve kaşıkları.)” (12)

Kenan Özbek’in Konya Kaşıkları adlı eserindeki kaşık tanımı ise şöyledir ;

“ – Sulu ve daneler halinde olan gıdaların bir kaptan alınarak ağza götürülmesine mahsus bir nevi araçlara kaşık ve bazı yerlerde de *kaşuk* adı verilir. Genel olarak bir sapı ve bunun bir ucunda, yenecek gıdaları içine alabilmesine elverişli, avuç şeklinde

(11) Meydan Larousse, Cilt:7, s.64.

(12) Büyük Larousse, Cilt: 11, s.6490.

oyuk ağız kısmı vardır. Ağız kısımlarının, gıda nevilerine, bölgeden bölgeye, muhtelif devirlerde türlü çeşitlerine tesadüf edilir.” (13)

Naci Eren ise kaşık tanımını şu şekilde biçimlendirmiştir;

“ – Kaşık basit olarak, bilhassa sulu ve küçük taneli içecek ve yiyecekleri ağzımıza götürmeye yarayan saplı ve sapının ucunda enli ve çukurca bir haznesi ve kepçesi yahut ta ağız olan çeşitli maddelerden yapılabilen bir araçtır şeklinde tariflendirilebilir.” (14)

Müzikte kaşık sözcüğünün ritim aracı olarak anlamına bakacak olursak ;

“ – Müz. Türk Halk Müziğinde çalparanın aldığı ad. Çalpara’nın ilkel biçimidir. Uzunca bir çift tahtadan ibarettir. Genellikle iki tahta kaşık, avuç içinde vurulur. Bu sayede sağlanan ritim tınıları, kaşıkların birbirlerine sırttan vurmasıyla elde edilir.” (15)

Kaşık, çok eski zamanlardan bu yana kullanılan insanların icat ettiği bir yemek aracı olarak karşımıza çıkar. Ancak yemek aracı olan kaşığın ilk defa ne zaman ve nerede ortaya çıktığı hakkında kesin bir bulguya rastlayamadık. Kaşık ve Kaşıkçılık üzerine araştırmalar yapan Naci Eren kaşığın tarihçesi ile ilgili olarak bize şunları aktarır ;

“ - Bazı kaynaklar kaşığın menşeyini prehistorik devirlere kadar götürmekte ve örnek olarak da İsviçre’nin Gölle Bölgesindeki buluntuları vermektedir. Buna göre “mağara devrinde yaşamış insanların yemeklerini yassı ve çukur taşlardan yapılmış ilkel kaşıklarla yedikleri” belirtilmektedir. Ancak yaşamları tamamen avcılık ve bazı bitkisel kaynaklara yönelik insanların bu devirlerde böyle bir araca ihtiyaç duyacakları şüphe ile karşılanabilmektedir. Her şey ihtiyaçtan doğduğuna göre insan’ın kap kaccaktan önce

(13) Kenan Özbel, **El Sanatları XVI, Konya Kaşıkları**, Ankara,1949, s.3.

(14) Naci Eren, **Arkeoloji ve Sanat Yayınları El Sanatları, Folklor ve Etnografya Dizisi:2**, İstanbul Kuşak Matbaası, 1984, s.4.

(15) Ahmet Say, **Müzik Ansiklopedisi**, Ankara, Sanem Matbaası, 1985, Cilt:3, s.700.

böyle bir aracın yapımına gidebileceği oldukça zor kabul edilir bir durum olarak görünmektedir. Bunun için insanın toprağa yerleşmesi, toprağı ekip biçmesi yani toprakla uğraşması ve kap kacak yapmaya başlaması gerekmektedir. Bizim burada şüphe ile karşıladığımız durum, Neolitik devir öncesi içindir. Şimdiye kadar yapılan araştırmalar ve kazılar neticesinde -Neolitik devir öncesinde- Anadolu prehistoryasında böyle bir araca tesadüf edilmediği anlaşılmaktadır. Taş ve kemik gibi maddeleri çeşitli araçların yapımında fevkalade ustalıkla kullanılan bu devir insanının, başlangıçta ağacı seçeceği ise, en son fikir olarak akla gelmektedir.

James Mellaart, Hacılar'da yaygın alet tipi olarak görülen, kemikten yapılan spatulaların, kaşıkların öncü tipi olarak kabul edilebileceğini ileri sürmektedir. Mellaart bu aletlerin fonksiyonlarının kesin olarak bilinmemekle beraber kaşık gibi kullanıldıklarının, fakat sıvı olmayan, sadece hamur ve benzeri şeylerin servisi işine yaradıklarının veya unu öğütme taşından sıyırmak için de kullanıldıklarının sanıldığını belirtmektedir. Kemikten yapılmış spatulalara Irak'ta Jarmo Sitesinde de rastlanmaktadır. Çatalhöyük'de kemik kaşıklar ve spatulaların kullanıldığının bilindiğini belirten Mellaart, "...özellikle kadınlar çocuklarıyla gömüldükleri zaman yeşil taştan çapalar, halhal ve bilezikler, kolyeler, kemik spatula ve kaşıklarla donatılırdı" demektedir. Burada, adı geçen yerleşim yerleri ile ilgili olarak, M.Ö. 6500-5300 tarihlerinin belirtilmesi yerinde olur.

Gerçekten bu spatulalar, Mellaart'ın değindiği gibi kaşıklara öncülük eden, sıyırma ve hamur kesme işlerinde de kullanılan aletler iseler, günümüzde kullanılan ve değişik isimlerle anılan hamur kazıyıcı ve kesiciler için de, hem aynı kültürü devam ettirmeleri, hem de kaşık öncüleri olmaları hususunda aynı şey düşünülebilir. O zaman kemikten yapılan bu aletler demire dönüşmüş olup, Söz Derleme Dergisi'nde "eseren, isiran, iskiran, ıskiran, iskaran, ısrar, kazağı, kazağı, kazgaç, kazıcak, kazıyacak, kesgüç, kirsar ve örsün" gibi değişik isimlerle anılmaktadır.

Hacılar'da M.Ö. 6. bine tarihlenen ilk kaşık örneğini pişmiş toprak olarak görmekteyiz. Kaba yapımlı pişmiş toprak örneklerine M.Ö. 3-4 binde "İlk Bronz Çağı"

nda da rastlanmakta bugün, bizim kullandığımız kaşıklardan çok az farklı bazı örnekler ise, 2. bin yıla ait kazı buluntuları arasında yer almaktadır. Bundan sonra, değişik kaşık ve kepçelere Anadolu'nun hemen her devir yaşantısında rastlamak mümkün olmaktadır. Kaşık ve kepçenin, insan yaşamının vazgeçilmez bir aracı olarak yaygın hale geldikten sonra, işlenmesi ve oygusu çok daha kolay olduğu için, yine yaygın olarak ağaçtan yapılmış olduğu düşünülebilir. Ancak yakın yıllardan dahi, ağaç kaşıklar günümüze kadar gelememiştir.” (16)

Yukarıda ayrıntılı olarak değindiğimiz kaşığın tarihçesi ile ilgili bir başka anlatımı da Meydan Larousse Ansiklopedisinde buluyoruz. Konu ile ilgili bu açıklamaya da yer vermek istedik :

“ – İlk kaşık örnekleri tarih öncesi devirlerde bulundu. Ural-Altay yöresinde Neolitik devre ait ilgi çekici kaşıklar ele geçirildi. Bunların sapları, kuş v.b. hayvan motifleriyle plastik olarak işlenmiştir. Bu kaşıkların dini törenlerde kullanıldığı söylenir. Aynı tip kaşıklara Mısır'da Fayum vadisinde yapılan kazılarda da rastlandı.

Mısır mezarlarında bulunan tahta ve kemikten insan veya hayvan biçiminde saplı kaşıkların düzgün karıştırmada kullanılmış olduğu sanılıyor. Muhtemelen Yunanlılar ve Romalılar zamanında da kaşık kullanılıyordu. V. yy.da Aziz Remi'nin vasiyetinde kaşığın sözü edilir. Ortaçağda ve XVI. yy.da bu kaşığın iki ayrı maddeden yapıldığı da olmuştu: kristal, kırmızı, akik, boynuz, tahta, fildişi ve altın kaplama, gümüş. Bu kaşıkların kısa ve sivri olan saplarında, değerli insan ve hayvan heykelleri ile bu ayaklık üstüne oturtulmuş kolsuz heykelcikler vardır. Londra kulesindeki taç giyme kaşığı (coronation spoon) XIV. yy.dan kalmadır; sap kısmı, değerli taşlarla süslü bir örgü şeklindedir.”(17)

(16) Naci Eren, **Arkeoloji ve Sanat Yayınları El Sanatları, Folklor ve Etnografya Dizisi:2**, İstanbul, Kuşak Matbaası, 1984, s.3-4.

(17) Meydan Larousse, Cilt:7, s.64.

II.2. TÜRKLER VE KAŞIK

Kaşık kelimesinin Türkçe olduğu Kaşgarlı Mahmut'un Divan-ı Lügat-it Türk'ünde belirtilmektedir. Divan-ı Lügat-it Türk bugün, Türkçe'mizin, yazılı en eski kaynağıdır. Ancak kaşık kelimesinin kökeni hakkında kesin bir bilgi edinmek mümkün olamamaktadır.

Türkler tahtadan, kemikten ve çeşitli madenlerden yapılmış kaşıklar kullanıyorlardı. Göçlerde ve seferlerde, beraberlerinde taşıdıkları kısa saplı kaşıkları vardı. İmparatorluk devrine gelindiğinde ise sanat değeri olan kakmalı, nakışlı, mercanlı, oymalı kaşıklar yapılıyordu.

Pek çok çeşidi olan kaşığın (Çorba kaşığı, tatlı kaşığı, kahve kaşığı...vb.) Türk kültürü içindeki yerine bakacak olursak ;

“ - Hiçbir kültürün birden bire ortaya çıkmadığı, uzun bir gelişim devresi geçirdiği bilinmektedir. Büyük bir zenginlik gösteren “Türk Yemek Kültürü” ne bağlı olarak kaşık kültürünün de değişik tipte örneklerle karşımıza çıkacağı olağan olarak karşılanmalıdır ki bu kültür bizi Orta Asya'ya kadar götürmektedir. Türkistan kazılarında değişik kaşıkların buluntular arasında yer alması, eski Uygur tıp kitaplarında ilaç içimi ile ilgili olarak “kaşık” kelimesinin ölçek olarak gösterilmesi , Kırgız Türklerinin ağaç kaşık yapanlara kırmacı adını vermeleri ve aynı Türkler tarafından boyalı, sırlı tahta kaşıklara çapma kaşık adlarının verilmesi, bu uzantının en belirgin delilleri olarak görülmektedir. Anadolu'da ilk Türk kaşık örnekleri Selçuklularla ortaya çıkmaktadır.” (18)

Türk kültür tarihi ile ilgili geniş araştırmalar yapan Prof. Dr. Bahaeddin Ögel, Türk Kültür Tarihine Giriş adlı eserinde konumuz olan kaşığa yer vermiş ve şunları aktarmıştır ;

(18) Naci Eren, **Arkeoloji ve Sanat Yayınları El Sanatları, Folklor ve Etnografya Dizisi:2**, İstanbul, Kuşak Matbaası, 1984, s.4.

“ - (...) Çorba kaşığı, herhalde eski Türk kaşık çeşitlerinin ilk ve başlangıç tipi idi. Çünkü çorba, ancak kaşık ile içilebilir ve yenebilirdi. Eski Türklerde çorbaya, mün veya bün derlerdi. Fakat çorba kaşığı dendiği zaman, hatırimıza bugünkü modern çorba kaşıkları gelmemelidir.

Yukarıda belirttiğimiz gibi çorba içerken, bir kaşık kullanma geleneği vardır. Güney Asya kavimlerinden bir çokları, çorbayı kaseden içerler. Çinliler ise çorba ve pilav için, küçük kepçe kaşıklardan yararlanırlardı. Fakat gördüğümüze göre buna kaşıkla içmek veya yemek tabirini kullanmak oldukça zordur. Çünkü Çinliler, kaseyi ağızlarına dayayıp, pirinç veya çorbayı kaşıkla ağızlarına iterler. Eski Türklerde durum nasıl idi? Bu konuda kesin bir şey söylemek zordur ; ama elimizde bazı bilgiler yok değildir.

‘O, balı kaşıkladı’ yani (ol balıg kaşıkladı) sözü, Kaşgarlı Mahmut’un kitabında geçiyordu. Bu örnekten de anlaşılıyor ki, herhalde süzme balı, Türkler bazen kaşıkla da yiyiyorlardı. Fakat Kaşgarlı Mahmut, çorba için halk dilinden verdiği örneğinde çorbayı kaşıkladı demiyor ; kameçladı diyordu : ol münüg kameçladı. Ama yine aynı büyük araştırmacı, başka bir yerde, kaşıkladı örneğini vermeden duramıyordu.

Kırgız Türkleri, ağaçtan kaşık yapan kaşıkçı’ları , *kurmacı* adı ile adlandırıyorlardı. Boyalı, sırlı kaşıklar, geniş olarak tahtadan yapılıyorlardı. Kırgız Türkleri, boyalı, sırlı tahta kaşıklara, sır kaşık diyorlardı. Yaylalarda oturan hayvancılar, her zaman kaşık almak veya yaptırmak için kaşıkçı bulamazlardı. Bu sebeple, evde yapma tahta kaşıklar da kullanılırdı. Evde yapılmış biraz kabaca kaşıklar için ise yine Kırgız Türkleri, *çapma kaşık* diyorlardı. Derleme Sözlüğü’ne göre Anadolu’da tahta kaşıklara, şu adları veriyorlardı ; çömçe, deli-kız, yaba kaşık. ” (19)

(19) Prof. Dr. Bahaeddin Ögel, **Türk Kültür Tarihine Giriş**, Ankara, Başbakanlık Basımevi, 1991, Cilt:4, s.207-211.

II.3. HALK KÜLTÜRÜ İÇİNDE KAŞIK

Kaşık ve kepçenin küçüklük ve büyüklüklerine göre folklorik yerini aldıklarını görmekteyiz. Biri zarafeti, küçüklüğü ve zayıflığı, diğeri ise iriliği ve kaballığı sembolize etmektedir. Minyon, çok küçük yüzlü kimseler için Kaşık kadar yüzü var denildiği gibi, hastalıktan erimiş kimseler için de Yüzü kaşık kadar kalmış sözleri kullanılmaktadır.

Kaşık düşmanı tabiri, ailesine yük olan, bir işe yaramayan ve çalışmayan, hazır yiyici kimseleri belirlemekte, taşıma su ile değirmenin dönmeyeceğini Deve çömçe ile suvarılmaz sözleri vurgulamaktadır.

Bir kaşık aşım, kaygısız başım gibi sözlerin söyleniş ve güzelliği yanında, kapının eşiği, aşımın kaşığı, çocuğunun beşiği ağaçtır gibi veciz sözlerle de ağaca ve kaşığa verilen önem son derece güzel bir şekilde belirtilmektedir.

Kaşık çalım tabiri, Kastamonu taraflarında yemek vakti, Akseki, Tarsus, Bursa ve Zencidere (Kayseri) taraflarında ise akşam yemeği zamanı anlamında kullanılmaktadır.

Kaşık kelimesine folklorumuzda türkü, mani, atasözü, deyim ve bilmecelelden, Üç deste şimşir kaşık, üç tas kayısı hoşafı gibi, söylenmesi zor tekerlemelere kadar rastlanmaktadır.

Kaşık, yaşantımızda, sadece söyleyişlere değil, bir takım adetlere de girmiş bulunmaktadır. Örneğini çay bardağının üstüne kaşık, ağzı aşağıya gelecek şekilde yatay olarak konulursa, o kimsenin artık çay istemediğinin işareti olarak kabul edilmektedir.

Bazı Yörük aşiretlerinde, evlenmek isteyen ve sevdiği olan kız, sofraya kaşığı ağzı kapalı şekilde, yani ters koyarsa bu, kızın nasibinin artık ana-baba evinden kesildiğinin ve evlenmek istediğinin ifadesidir.

Sofra erkanı ile ilgili olarak Bektaşî ve Mevlevilerde incelemeler yapan Doç. Dr. Bedri Noyan :

Bektaşîlerde, sofralarda çatal ve kaşıkların iç tarafları yukarıya doğru bırakılır, aşağıya kapatılmaz. Mevlevilerde kaşıklar ağza gelecek tarafları sola, sapları sağa doğru olarak sofranın kenarına dizilir. Kaşığın çukur yüzü, Bektaşîlerdekinin aksine, aşağıya doğrudur. Onlar -kaşık niyazda- derler. Bektaşîler ise çukur yüzü yukarıya koyarız ve -kaşık duada- deriz demektedir.

Bunun yanında kaşık, evlenme törenleriyle ve büyüyle ilgili pratiklere kadar girmiş bulunmaktadır. Nail Tan bu pratikleri şöyle belirtmektedir :

Evlenme töreni ile ilgili pratikler ;

İçel : Silifke Kırtıl köyünde düğün yapılırken kısımeti kapalı bir kızın bir arkadaşı oyun oynanan veya yemek yenen kaşıklardan birini çalar. Kızın oturduğu evin damına atar. Kızın annesi veya babası kaşığı dam üzerinde görüp başka bir yere atarsa kısımet kapalı kalır. Şayet (Bu kaşığı kim atmış, kim unutmuş) der ve sahibini ararlarsa kızın kısımeti açılır. Kaşık dam üstünde kalır ve kimse görmezse dahi kızın kısımeti açılır.

Büyü ile ilgili pratikler ;

İki tahta kaşık alınır. Bunlardan birine kadının, diğerine erkeğin adı yazılır. Kaşıklar yüz yüze bağlanarak mezarlığa gömülür. O kadın ve erkek birbirlerini severler ve asla ayrılmazlar.

II.3.1. Darbimesellerde Kaşık

- Kaşık düşmanı. (Hane halkı) manasını gelmektedir.
- Kaşık atmak. (Çok yemek) anlamında.
- Ağzının kaşığı değil. (İktidarı haricinde)
- Kaşığı ile verip sapı ile göz çıkarmak.
- Bir kaşık çorba. (Azlık ifadesi)
- Bir kaşık suda boğmak. (Mübalağalı düşmanlık)
- Bir kaba kaşığımız girsin. (Faydalı bir işe iştirak)
- Cümlemin kaşığı bir kaba girsin. (Müşterek menfaat)
- Bir kaşık dolusu. (Azlık manasında)
- Kadının eli kaşık sapında şişer.
- Her usta kaşık yapar ama, sapını ortasına getiremez.
- Herkesin kaşığı ağzının yakışığı.
- Pilavdan dönenin kaşığı kırılsın.
- Kaşığını yanında taşır.
- Kaşık düşmanı evdedir.
- Kaşık kismete vasıta.
- Kaşıklık sepetinde fareler oynuyor.
- Kaşık kismete bağlıdır.
- Kaşığın eskisi, dostun yenisi.
- Ne koyarsan aşına, o çıkar kaşığına.
- Varsa kismetinde çıkar kaşığında.
- Kismetinde olanın kaşığında çıkar.
- İmanım aşık, pilava kaşık.
- Kaşık kadar kocası olanın sapı kadar rağbeti olur.
- Ağzının kaşığı olmamak.
- Kaşıkla toplayıp kepçe ile dağıtmak.

II.3.2. Bilmecelerde Kaşık

- Uzun kuyruklu kumbara, erzak taşır ambara.
- Bir alaca kuzgun, kuyruğu kendinden uzun.
- Saplıca dinkup.
- Kuyruklu bir kumbara, yemek çeker ambara.
- Dolu gider boş gelir, deliğine boş gelir.
- Bildircin budunu taşır, bulduğunu (ne bulursa) bana taşır.
- Başı kalın sapı ince, sivrice, şifa verir deliğine girince.

II.3.3. Türkülerde Kaşık

Karagöz oyununda geçen bir türküyü nazire olarak Karagöz tarafından söylenmektedir.

- Geçen akşam çöktüm sofraya başına,
Çaldım kaşık yağlı keşkek aşına,
Hoşafın daneleri az olmuş,
Hiçbir tane düşmedi kaşığıma.

Hayali Küçük Ali

Leblebici kuvarısında söylenen bir türküden

- Kızlar biz barışalım,
Kol kola tutuşalım,
Kaşıkla oynayarak,
Köyümüzde dolaşalım. (Merhum Komik Naşit'ten.)
- Ay doğar ay ışığı,
Elinde bal kaşığı,
Şimdi nerden geliyor,
Evlerin yakışığı.

- Bahçelerde sarmaşık,
Ben sana oldum aşık,
Her aklıma geldikçe,
Elimden düştü kaşık.
- Karşıdan aşık gider,
Balına kaşık gider,
Sevdiğimi almazsam,
Gözlerim açık gider.

Isparta’da gelin hamama götürülürken söylenen bir türkünün sözleri:

- Atladın çıktın eşiği
Ortada kaldı kaşığı
Ey evlerin yakışığı
O da gelin oluyor
Kahir evine varıyor.
- Atladı gitti eşiği
Sofrada kaldı kaşığı
Gitti evin yakışığı
Ney ney neyleyim aman.
- Atladı geçti eşiği oğlan anası
Sofrada kaldı kaşığı kızın anası
- Sofraya koydum kaşığı,
Atladım geçtim eşiği
Üç güzelin birisine
Kız anam kınan kutlu olsun
Söyle dillerin tatlı olsun.
- Atladım geçtim eşiği
Sofrada buldum kaşığı
Büyük evin yakışığı
Kız anam sen sefa geldin.

- Çattılar çakma taşını
Kurdular düğün aşını
Ağlatma kız kardeşini
Silin gözünün yaşını
Sofrada kaldı kaşığı.

II.3.4. Kaşığa Ait Bazı Eski Adetler

- Evlenmek isteyen bir delikanlı, yemekte pilavın ortasına kaşığı diker ve kaçarmış.
- Evlenmek isteyen bir genç kız, sofraya fazla bir kaşık koymak suretiyle bu maksadını ifade edermiş.
- Bazı köy düğünlerinde yemek yendikten sonra kaşıklar kırılarak düğün evinin bahçesine atılmış.
- Düğünlerde sele içinde yemeklerden evvel kaşıklar kadınlara dağıtılmış. Kaşık saplarında yazılı olan manilerle tarihe ait beyit ve cümleler bir eğlence kaynağı olur ve bazı yerlerde yemekten sonra bu kaşıklar bir hatıra olarak misafirler tarafından saklanılmış.
- Yeniçerilerin başlarına giydikleri üsküfelerin ön tarafındaki tuğ takmaya yarayan külah şeklindeki boşluğa bir kaşık sokulur ve birbirlerine, kaşık yoldaşı, diye hitap ederlermiş.
- Kaşık çalımı: Akşam yemek zamanına denir.
- Eskiden üfürükçü hocalar kulunç olanlara şimşir kaşığı ateşte kızdırarak kulunç olan yere okuyarak bastırırlarmış.
- Büyücüler bir çifti ayırmak için iki kaşığı arka arkaya bağlayarak bir mezara gömerlermiş.

II.3.5. Kaşıkçılık

Kaşıklar genellikle tahtadan yapılmış olduğundan en eski buluntular hakkında fazla bilgiye sahip değiliz. Ancak Ön Asya ve Mezopotamya'daki kaşıkçılık hakkında, ziyafet sahnelerini tasvir eden kabartmalardan bilgi çıkarılabilir. Orta Asya'da yaşayan kavimlerde ise kaşık, göçebelerin daimi olarak yanlarında taşıdıkları bir gereçti. Çeşitli yerlerde konaklayan savaşçılar, silahlarıyla birlikte, kaşıklarını üzerlerinde bulundurlardı.

Anadolu'ya gelindiğinde ise maddi kültür ürünlerimiz arasında yer alan ağaç işçiliğinin, geleneksel sanatlarımız içinde büyük bir önemi vardır. Geleneksel sanatlarımız arasındaki ağaç işçiliğinin bir dalı olan Kaşıkçılık Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde yapıla gelmektedir. Özellikle Konya'da Selçuklular döneminden bu yana sürdürülen kaşık yapımı birçok ilimizde devam etmektedir.

Yaşadığımız topraklar üzerideki kaşıkçılık tarihine gelindiğinde ise şu bilgilere rastlıyoruz ;

“ Anadolu'nun bazı yörelerinde günümüzde de sürdürülen el sanatlarından. Özellikle Konya'da Selçuklular döneminden bu yana (XIII. yy.) sürdürülen tahta kaşık yapımı, yörenin geleneksel el sanatı ürünlerinin en tanınmışlarından. Konya kaşıkçılığının ilk kez, Karaman'dan Konya'ya gelen medrese öğrencileri tarafından başlatılmış olabileceği ileri sürülür. Bunlar geçimlerini kaşık yapıp satarak sağlıyorlardı.

Tahta kaşıkların yapımında genellikle şimşir, meşe ya da armut ağacı kullanılır. Küçük bir keser ve törpü yardımıyla biçimlendirilen kaşıklar genellikle Akseki, Gediz ve Geyve'nin Taraklı bucağında yapılır. Buradan sağlanan işlenmemiş kaşıklar Konya, İstanbul, Çorum, Kastamonu ve Tokat'ta son biçimini alır. Tahta kaşıklar üzerine çeşitli resim ve bezemeler de yapılır, yazılar yazılır. Zımpara kağıdıyla temizlenen kaşıkların kepçe kısmına ve saplarına, lastik kalıplardan yararlanılarak çeşitli süsler basılır, boyanır ve cilalanır. Sapları oymalı olanları da yapılmıştır. Geçmişte kaşık ustaları

süsleri elle yapar, üzerine resimler, dualar, atasözleri, beyitler, turalar işlerlerdi. Kaşıkçılıkta hat sanatından da yararlanılırdı.

Süsleme işleminden sonra kaşıkların üzerine “ruga” denen cila sürülür ve kurumak üzere esintili bir yere dizilir. Ruga bezire çam sakızı katılıp kaynatılarak elde edilir. Kaynatma kabı da toprağa gömülü olur. Kaşıkçı ustaları cılanın kaynama süresini ve kaşık yapımındaki bazı incelikleri gizli tutarlar, bir ustanın hazırladığı ruga ötekinkine benzemez. Günümüzde kullanılan ruga ısıya dayanıklı değildir, çabuk bozulur. Bu nedenle genellikle cilalı olanlar mutfakta kullanılmaz. Anadolu’nun birçok yöresinde, bugünde tahta kaşık metal kaşığa yeğlenmektedir. Eskiden kaşıkçılık oymacılık, cila işi, süsleme, hak, hat vb. sanatları bilmeyi gerektirirken bugün üretimde daha çok günlük kullanıma yönelik çalışılmakta, bezemeli kaşıklar turistik eşya olarak yapılmaktadır.

Tahta kaşıkların yanı sıra, özellikle İstanbul’daki kaşıkçılar altın, gümüş vb. değerli metallere, fildişi, bağa, kemik vb. maddelerden de kaşık yapıyorlardı. Bunların üzerine savat, kakma, oyma vb. tekniklerle bezemeler yapılıyor, sapları mercandan, sedften takılıyor, uçlarına incili püsküller geçiriliyordu.”(20)

Sonuç olarak kaşık yapmak bir ağaç parçasını oymak ya da bir şekil vermekten ibaret basit bir iş değildir. Diğer el sanatları gibi çeşitli aşamalardan geçmiş ve şekillenmiştir. Nitekim Türk kaşıkçılık sanatı ürünleri ilk kez, 1900’de Paris’te açılan uluslararası bir sergide Konya’lı hatip Ruşen Efendi tarafından sergilenmiş ve gümüş madalya almıştır.

Ayrıca Topkapı Sarayı Müzesinde değerli bir kaşık koleksiyonu vardır. Etnografya müzelerinde de çeşitli yörelerde yapılmış kaşık örnekleri sergilenmektedir.

(20) Büyük Larausse, Cilt:11, s.6491.

II.3.6. Konya Kaşıklarının Sapında Yazılmış Olan Beyit ve Maniler

- “ Havadaki ışıklar
Sabırsızdır aşıklar
Pilav ile zerdeyi
Bekler tahta kaşıklar.
- Rapta gelmez bu kaşığın dudağı
Hilesiyle öper dilber dudağı.
- Lafı lafa etme ilave
Al kaşığı çal pilava.
- Bu kaşığın değer altın bir tanesi,
Ye bununla pilav zerde nar tanesi.
- Bu kaşık iyi kaşık
Sakın bırakma bulaşık.
- Bu kaşık güzel kaşık,
Onu yapan cemale aşık.
- Acayip bir kaşık oldu doğrusu,
Sonradan değildir
Evvelinden eğrisi.” (21)

(21) Kenan Özbek, **El Sanatları XVI, Konya Kaşıkları**, Ankara,1949, s.8.

II.4. KAŞIK OYUNLARI VE TÜR ÖZELLİKLERİ

II.4.1. Kaşık Oyunları

Kaşık oyunu oynayan oyuncuların ellerinde ritm aracı olarak tahta ya da şimşir kaşıklar bulunduğu için oyunlara “Kaşık Oyunu” adı verilmiştir. Genel olarak daire biçiminde ya da oyuncuların birbirine tutunmadan oynadığı bu oyunlarda oyuncunun iki elinde ikişer kaşık bulunur. Kaşıklar aynı zamanda oyunda ritm saz görevini de üstlenmektedir. Kaşıklı Oyunlar genellikle kapalı yerlerde, köy odalarında oynanmalarıyla halay ve zeybeklerden ayrılır.

Ayrıca kaşık oyunlarına bakıldığında, XVI. ve XVII. yy.a ait minyatürlerde, Horasan bölgesinde kaşoğ adıyla eski çağlardan beri oynandığı görülmektedir. Elde ritim aracı ile dans etmek geleneğinin Selçuklular dönemine değin uzandığını biliyoruz. Kaşık oyunları, Türkistan ve Kuzey Afganistan’da, Uygur kökenli Türk toplulukları arasında bugünde yaşamaktadır. Girit adasında da oynanmakta ve ritm aracı Türkçe “kaşık” sözüyle ifade edilmektedir.

Kaşık Oyunları başlığı altında, konu ile ilgili olarak bugüne kadar yapılan tanımları ve ilgili kişilerin görüşlerini açıklamaya çalışacağız;

“ KAŞIK OYUNU : Özellikle Konya bölgesi halk oyunlarından. Parmaklar arasına sıkıştırılmış olan kaşıklarla tempo tutularak oynanır.” (22)

Mahmut Ragıp Gazimihal’in Konya’da Musiki adlı eserinde ritm aracı olarak kaşık hakkında belirttiklerine bakacak olursak;

“ (...) Bu oyuncular ellerinde çağanak, çalpara, zil veya kaşık kullanırlardı. Çağatay sözlüğüne ve edebi metinlerine göre çengi parmaklarına ziller takarak oynayan rakkase ; ve çenge, çengiler elini karşıladıkları vakit raks edip def çalarak çağırdıkları

(22) Ahmet Say, **Müzik Ansiklopedisi**, Ankara, Sanem Matbaası, 1985, Cilt:3, s.700.

özel bir ezgi demektir (ki çokluk yar yar lafızlarıyla son bulurlar) : Çeng, Kaşgarlı Mahmut’a göre Türkçe sözdür ve zil, çalpara demektir. Her ele ikişer tane alınarak oyunda şıkırdatılan tahta parçacıklarına verilen çalpara kelimesinin etimolojisi Acem sözlüğüne göre çar pare dir. Fakat, onun, çarpmak fiilinden çarpanağ aslına, veya çal ve para kelimelerinden mürekkep bir asla bağlandığını düşünenler de bulunurdu...

Edebi metinlerde, bu arada Mevlana’nın mısraları arasında da geçen çeng u çağane terki bindeki çağanay çalgısı haddi zatında iki iri kaşığın yüz yüze getirilmesi ve oyuklarına ziller ve daha sonraları yuvarlak çingırakçıklar (grelots) sıralanması suretiyle yapıldığı için Horasan bölgelerinin şimdiki oyuncularınca gaşağ (kaşık) adıyla bilinir ve kullanılır. Halbuki Anadolu’da bu tipte oyun kaşıkları, ne de çalparalar yapılmamakta olduğundan, tahtadan yemek kaşıkları ile oyunlara devam edilmektedir. Konya’da tahta veya kemik kaşıklar, yahut da parmak zilleri kullanılır. Anadolu’nun başka dili olan azınlık unsurları bile yalnız Türkçe olarak gaşuk dedikleri kaşıklarla oynarlardı. Kaşıklardan çıkan sesler İspanyol kastanyetinin sesine oldukça benzer...” (23)

Mahmut Ragıp Gazimihal’in aynı eserinde Kaşık Oyunu ile ilgili olarak açıklamaları ise şu biçimdedir;

“ Kaşık oyununun en iyi Konya bölgesinde korunabildiğini söylemiştik. Kadınli erkekli kaşık oyunları, şehir ve kaza merkezlerinden başka, bölge içinde konaklayan aşiret obalarında da her şenlik vesilesi ile oynanıyor. Çayhan’ın erkekleri bu oyundaki ustalıkları ile anılıyorlar. Doğu’dan yaygınlık sınırı Kayseri’ye kadar varıyor. Akşehir çevresinin “emmiler oyunu” bunun bir çeşididir. Kadın erkek iki kişi tarafından oynanır. Ereğli’nin çevre köylerinde karşılıklı kaşık oyunu var. Konya’da kaşık havalarına ve kıvrak oyun havalarına kaşık şıkırtılarına izafetle şıkıltım havası denir. Erkeklerin kaşıkla oynaması yiğitlik erkanına aykırı sayılmaz. Esas itibarı ile kadın oyunu olduğu halde, tesettür yüzünden erkeklerde de oynanır olmuştur.” (24)

(23) Mahmut Ragıp Gazimihal, **Konya’da Musiki**, Ankara, C.H.P. Halkevi yayınları, s.64-65.

(24) Mahmut Ragıp Gazimihal, **Konya’da Musiki**, Ankara, C.H.P. Halkevi yayınları, s.65-66.

Metin And Oyun ve Bg adlı eserinde Kaşıık Oyunları hakkında şunları belirtmiştir;

“(...) Nitekim kaşıık oyunu dediğimiz, Konya ve dolaylarında yoğun olarak oynanan oyunun bütün ayırıcı özelliği dansçının elindeki tahta kaşııklarla kendine tartım vurmasıdır. Kaşıık oyunu bu bölge dışında güneyde, batıda, kuzeyde, doğuda da buluruz. Adana dolaylarında kaşııkla oynanan oyunlara *vezi* denilir. Ancak bölgeler değiştikçe oyunun oynanış üslubunda ve ayrıntılarında da değişiklikler olur. Nitekim Konya dolaylarında kaşıık oyunlarında kaşııkların birbirine vuruluşu daha sık olduğu halde , Kütahya, Bolu’da rastlanan kaşıık oyunlarında daha aralıklı, belli vurgu yerlerine denk getirilen vuruşlar buluruz.” (25)

Konu ile ilgili olarak Yrd. Doç. Dr. Cengiz Aydın’ın açıklamaları şöyledir ;

“ Kaşıık oyunları, Marmara Bölgesinden Bursa, İç Anadolu Bölgesinden Eskişehir, Ankara, Kırşehir, Nevşehir, Niğde, Konya; Batı Karadeniz Bölgesinden Kastamonu; Akdeniz Bölgesinden İçel, Antalya, Isparta; Ege Bölgesinden Afyon, Uşak, illerimizde kaşııkla oynanan oyun trmzdr. Bunların dışındaki bazı yörelerde de bu oyun türüne rastlanmaktadır.

Kaşıık Oyunları, Türkmen aşiretlerinin düğünlerinde ve oturak alemi gibi günlük eğlencelerde oynadıkları, mizahi öğeler taşıyan aşk ve sevgi temalarını işleyen, kız-erkek (alaca) oynanan oyunlardır.

Çok eskilerde Orta Asya’da kaşıık ve tabakla tempo tutularak oynanan oyunların olduğu tespit edilmiştir.

Kaşıık oyunlarında oyuncular birbirine tutunmadan serbestçe oynarlar.

(25) Metin And, **Oyun ve Bg**, İş Bankası Kültür Yayınları 144, İstanbül, Baha Matbaası, 1974, s.168.

Oyuncuların ellerinde ikişer adet yöresel ağaç kaşık vardır. Bu kaşıkların elde farklı duruşuna rastlansa da genellikle saplar yukarı gelecek şekilde ve sırtları birbirine vuracak biçimde avuç içinde tutulur. Kaşıkların birinin çukur bölümünden baş parmak tutar ve sabit duruşunu sağlar. Diğer kaşık, yüzük ve orta parmak arasından geçirilip dört parmakla kaşığın çukur yerine bastırılarak sabit kaşığa vurdurulur. Kaşığın çalınışı, ritme bağlı olarak çok ahenklidir ve oyuna canlılık kazandırır. Ayrıca oyunun görsel güzelliğine büyük bir katkısı vardır.

En iyi ses çıkaran kaşıklar, şimşir ağacından oyularak sapları kısa biçimde yapılır. Bazı yörelerimizde saplarına püskül takılıp boyananlarına da rastlanmaktadır.

Bu oyunlar halaylar ve barlar gibi meydanlarda oynanmayıp, kapalı yerlerde yapılan eğlentilerde oynanır.

Genelde dairede oynamakta olup, karşılıklı olarak da oynananları vardır.” (26)

Bu konuda Göktan Ay şunları belirtmektedir;

“ Kaşık, Öztürkçe bir kelimedir. Orta Asya’da Hakanlar huzurunda oynanan ve adına “Hakan Oyunu” denilen oyunda iki tabak, iki kaşık kullanıldığı bilinmektedir.

Kaşık oyunlarında oyuncular serbesttir. Tutunma yoktur. Oyuncuların ellerinde yöresel kaşıklar vardır. Oyunlar daire şeklinde ya da karşılıklı dizilerek oynanır. Kaşıklar oyunda ritim saz görevini de görmektedir.

Kaşık oyunlarının çoğu türkülüdür. Oyunlar 2/4, 4/4 zamanlıdır. Hareketli, canlı, akıcı, ritim ve ezginin hareketle birleştiği, bazıları taklide dayalı, ahenkli oyunlardır. Karma usullerden 8/8, 9/16, 9/8’lik zamanlılar kullanılır.

(26) Cengiz Aydın, **Halk Oyunları Ders Kitabı**, Ankara, 4. Akşam Sanat Okulu Matbaası, 2002, s.70.

Oyunlara kabak kemane, sipsi, kaşık, tırnak kemençe, dört telli kemençe, bağlama, cura, kucak davulu, zilli maşa, tandır kaşık eşlik etmektedir.

Kaşık oyunları sınırı, Konya, Eskişehir, Ankara, Afyon, Kırşehir, Nevşehir, Niğde, Antalya, İçel, Isparta, Silifke, Anamur olarak çizilebilir.” (27)

Sadi Yaver Ataman’ın Kaşık Oyunları ile ilgili görüşlerine bakacak olursak ;

“ Güney Anadolu’nun Akdeniz’e açılan kesimleri, genellikle Kaşıklı Oyunlar Bölgesi olarak gösterilebilir.

Karışık olarak Mersin, Antalya ; belirli olarak Silifke, Mut, ortalara doğru Konya, Kırşehir. Kısmen ve karışık olarak Eskişehir (Zeybek). Kuzey Karadeniz’in iç kısmına düşen Bartın, Safranbolu...

Kaşık oyunlarının belli karakteri, tahta kaşıklar şakırdatarak, topuk kakıp, omuz ve kuşak oynatmak (göbek ırgalamak) suretiyle kıvrak figürleri bulunmasıdır. Ege bölgesinde kaşıklı zeybek oyunları vardır. Bu oyunlara göbek ırgalamak, omuz oynatıp, titretmek gibi kadınsı hareketlere yer verilmez.

Eskişehir, Antalya’da da zeybek oyunları böyledir.

Kaşıklı oyunlar, Kadınların kafes arkası devrinde, Kendi aralarında oynadıkları oyunların taklidi örnekleri gibi görünürse de, dikkatle izlenecek olursa erkek tavrının incelikleri ile örülmüştür. Hareketler erkek-kadın ilişkilerinde erkeğin aktif rolünü canlandırır.

(27) Göktan Ay, **Folklor**, İstanbul, Pan Yayıncılık, 1999, s.180.

Kaşık oyunlarının müzikleri (Zeybek tarzı dışında) özellikle Konya ve Kırşehir’de, oturak alemi esasına göre düzenlenmiştir. Zeybek tarzı dışında aksak ölçülü oyunlara pek rastlanmaz. 2/4 ve 4/4 ölçülü oyun havaları ve türkülerle oynanır.” (28)

Kaşık Oyunları ile ilgili olarak farklı kişilerin görüşlerine yer vermek istediğimizi konunun başında belirtmiştik. Şimdi Mahmut Ragıp Gazimihal’in açıklamalarına bakalım ;

“ Konya’nın kaşık oyunu ile mesela Adana’nın ‘Mengi’ çeşitleri yine mesela Karadeniz ve Zeybek oyunlarına nispetle adeta eğlence oyunları durumundadır. Figürleri yumuşak ve maharetli olsalar da esasta sezdirici mahiyettedirler. Keyifli ve yosmalaşmış bir ahenkte görünürler. Fakat kendi türlerinin en iyi örneklerinden oldukları yine de açıktır.

Ankara’nın Kalecik ilçesinin Haydar ve yöre köylerinde Kaşık Oyunu, zillerle de halay halinde yürütülür ki misli görülmemiş bir özelliktir. Davul ve elle eşlik edilebilir. Düğün ve bayramlarda kadın erkek ayrı ayrı oynarlar.

Güney’e inelim; mesela Antalya’nın Beyrak köyünde kaşık oyunu yalnız erkeklerin bir veya iki kişilik oyunudur. Köylünün kendi yapımı bir çeşit keman eşliğiyle oynanır. Bu saz iptidai bir viyolandan ibarettir.

Bursa köylerinde de kaşık oyunu vardır.

Kaşık oyununda en zengin bölgemizin zamanımızdaki nispetlere göre Konya yöresi ve bucakları olduğu açıktır. Fakat, durum geçen asırlarda da ayrıca böyleydi denilmesi muhakkak ki zamansız hükümlerden olacaktır.” (29)

(28) Sadi Yaver Ataman, **100 Türk Halk Oyunu**, İstanbul, Tifduruk Matbaacılık, 1975, s.102.

(29) Mahmut Ragıp Gazimihal, **Türk Halk Oyunları Kataloğu**, Ankara, THK Basımevi İşletmeciliği,1997, Cilt:2, s.92.

Yine Mahmut Ragıp Gazimihal Folklor Postasında şu açıklamaları yapmıştır ;

“ Kaşık Oyunları, hemen hemen el sürülmemiş bir halde aydınlardan ilgi bekleyen eşsiz bir varlıktır. Zeybekler ve Halaylar kadar ilgi görmemenin , üvey evlat gibi bir kenarda kalmanın mahzunluğu içinde bulunmasına rağmen onun kadar şen, kıvrak ve şakrak ömür sürmüş ikinci bir milli oyunumuzdan söz açamayız. Yaygınlığı (Horasan da kaşoğ denilen çıkırdaklarla yapıla gelmiş olan asıl Asya oyunlarından , Ege adalarında tutunmuş bulunan kaşık oyunlarına kadar) geniş bölgeleri kapsıyor. Fakat Anadolu’daki en koyu çevresi şimdi Konya obalarından ibaret kalmaktadır. Girit adasında öteden beri Türkçe olarak “kaşık” dedik kaşıklarla yapılan oyunlara, ya yine Türkçe olarak “karşılama” yahut da onun Rumca’ya çevrilmesiyle “antikristos” deniliyormuş, göbek oyununa da “horos tis kalas” adı verilmiş. Zaten, İspanyolların oyunda kullandığı güdük saplı kastanyetler de bizim kaşıklardan alınmış olup bunların yarımşar kestane kabuğunu andıran ve kordonla ulaşık bulunan bir çiftini sırt üstü yere yatırarak olursak minimini çifte nakkareyi andırır.

Kaşık oyunlarının kastanyet oyunlarından belki daha bile zengin olduğuna inanabilmek için onları tam dekoru içinde ve ustaları elinden hem de sürekli halleriyle seyredip dinlemek yeter.” (30)

Sait Evliyaoğlu ve Şerif Baykurt Türk Halk Bilimi adlı kitaplarında Kaşık oyunları tanımına yer vererek şunları söylemişlerdir ;

“ Orta ve Güney Anadolu (Konya, Mersin, Antalya) bölgemizde oynanan oyunlara genel olarak bu ad verilmektedir. Bu oyunda oyuncular ellerinde ritim aracı olarak tahta kaşıklar bulundurlar. Bu kaşıklar nedeniyle bu bölge oyunlarına “ Kaşık Oyunları” denmektedir. Oyuncular birbirlerine tutunmazlar. Her oyuncunun iki elinde ikişer kaşık bulunmaktadır. Daire biçiminde bazen de karşılıklı durarak oyunlarını sürdürürler.” (31)

(30) Mahmut Ragıp Gazimihal, **Folklor Postası**, İstanbul, 1945, Cilt:1, s.11.

(31) Sait Evliyaoğlu, Şerif Baykurt, **Türk Halk Bilimi**, Ankara, Ofset Repredüksiyon Matbaacılık, 1987, s.120.

Konu ile ilgili olarak Prof. Dr. Bülent Tarcan şu açıklamayı yapar.

“ Kaşık Oyunları Bölgesi: Konya ili ve çevresidir. Elde kaşıklarla, gerdan kırarak ve göbek atarak oynanılan bu oyunlar folklorumuzun bir nevi “grosteque” çeşidi olup kadın yerine erkeklerin yosma bir eda ile oynamaları , bizim toprağa güneyden gelmiş hissini veriyor. Bu oyunlara refakat olarak söylenilen şarkıların sözleri de keyif ve eğlence mahiyetinde telmihlerle doludur (Evli değilim, bekarım aman!!! gibi). Önceki oyunların asalet ve kudreti yanında kaşık oyunları folklorun bence düşük bir grubunu teşkil etmektedir. Ayrı ve özel bir grupta incelenerek küçük Asya’mıza nereden sızdığını araştırmak gerekir.” (32)

Cemil Demirsipahi’nin açıklamalarına gelince konu ile ilgili görüşlerini belirttiğimiz kişilerden farklı bir yaklaşım getirir. Şöyle ki ;

“ Bu konuda Şerif Baykurt bir tanım ileri sürerek şu açıklamayı yapar. “Orta ve Güney Anadolu (Konya, Mersin, Antalya) bölgemize oynanan oyunlara genel olarak tahta kaşıklar bulundurdıklarından bu bölge oyunlarına “Kaşık Oyunları” denmektedir.

Başka bir tanımda Meydan Larousse’da buluyoruz. Genellikle daire biçiminde birçok oyuncu tarafından oynan oyunda her oyuncunun iki elinde ikişer kaşık bulunur. Oyuncular birbirine tutunmadan oynarlar. Bu halaylar ve barlar gibi meydan oyunu değildir. Daha çok oda ve meclis dansı niteliğini taşır. Davul, zurna gibi yüksek sesli sazlardan çok darbuka, klarnet, keman, cümbüş saz ve elle çalınan küçük davul eşliğinde oynanır. Kaşık oyunlarının büyük bir kısmı türkölüdür. Erkek meclislerinde erkekler, kadın meclislerinde kadınlar tarafından oynanır.

Bu iki tanımda sanımca bazı yanlışlar vardır. Önce bu oyunları bir yöreye bağlamak yanlıştır. İlk tanımda Orta ve Güney Anadolu (Konya, Mersin, Antalya)

(32) Şerif Baykurt, **Türkiye’de İlk Halk Oyunları Semineri**, İstanbul, Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, 1996, s.69.

bölgemizde oynanan oyunlara bu adın verilmesi doğru olamaz. Çünkü yalnızca bu yörelerde kaşık oyunları oynanmaz, her yörede kaşık oyunları vardır. Zeybeklerde örneğin Ankara, Bolu, Kastamonu, Afyonkarahisar, Kayseri, Çankırı vs. gibi... Görülüyor ki kaşık ve kaşık oyunu belli bir yörenin oyunu değildir. İkinci olarak bir oyun türü olamaz. Kendi başına bir özelliği yoktur. Yalnız kaşık temel alınır bu durumda, halayların, zeybeklerin, çiftetellilerin, teke havalarının büyük bir kısmının da kaşık oyunu adıyla anılması gerekecektir. Gerçekte kaşık oyunu bir tür olmayıp, parmaklarda zil, çalpara, kaşık gibi aletlerin avuç içine yerleştirilerek çarpıştırılmaları ile oynanan oyunların tümüne kaşık oyunu adı verilmektedir.” (33)

MİFAD’ın Türk Halk Oyunlarının 100’lük sınıflandırmasında ki açıklaması şu biçimdedir ;

“ Anadolu’da kaşıkla oynanan oyunlara kaşıklı oyunlar denir. Çeşitli yörelerde kaşıklı oyunlar değişik karakterde oynanmaktadır. Belli bir yörenin karakteristik oyunu değildir.” (34)

Yukarıda görüşlerini belirttiğimiz kişilerin büyük bir çoğunluğu, kaşığın öztürkçe bir kelime olduğu, Konya ve dolaylarında yaygın olarak oynandığı görüşünü vurgulamışlardır. Bunun yanında oyunun ayırt edici özelliği olarak dansçının elindeki tahta kaşıkların tartım vurmasını, oyuncuların birbirine tutunmadan serbestçe oynamalarını göstermişler ve kaşık oyunlarını Türk Halk Oyunları türlerinden biri olarak göstermişlerdir.

Bunlarla beraber Cemil Demirsipahi ve MİFAD tanımlarında, kaşık oyunlarını tür olarak kabul etmemekte, kendi başına bir özelliği olmadığını vurgulamaktadırlar.

(33) Cemil Demirsipahi, **Türk Halk Oyunları**, Ankara, T.T.K. Basımevi, 1975, s.295.

(34) MİFAD, **Türk Halk Oyunlarının 100’lük Sınıflandırması**, Ankara, Kültür Bakanlığı.

II.4.2. Kaşık Oyunları ve Tür Özellikleri

Türk Halk Oyunlarında tür tanımı yapabilmek ya da türü belirleyebilmek için diğer oyunlardan farklı en az iki özelliğinin bulunması gerektiğini tezimizin başında halk oyunlarında tür tanımı yaparken belirtmiştik.

Tek başına bir özellik bir türü ifade edemeyeceğine göre Kaşık Oyunları tür özellikleri aşağıdaki gibi maddeleşebilir :

“ 1. Türkmen aşiretlerinin düğünlerde oturak alemi gibi günlük eğlencelerde oynadıkları, mizahi öğeler taşıyan aşk ve sevgi temalarını işleyen oyunlardır.

2. Açık alanlarda, kapalı mekanlarda oynanır.

3. Alaca (kadın-erkek) oynanan oyunlardır.

4. Temel oyun adımı, bir ayağın topuğu ve diğer ayağın pençesi üzerinde topallar gibi sürekli sekmesidir. Sürekli sekerken ve ayaklar atılırken ani çökmeler hareketlerin en karakteristik özelliğidir. Oyun ezgilerinin ölçsüz olarak söylenen türkü bölümlerinde kişiler serbest hareket yaparak yürürler. Ezginin nakarat bölümlerinde ortak hareketler yapılır.

5. Genelde dairede oynamakta olup karşılıklı olarak da oynanır.

6. Ellerden tutuşmadan, ferdi olarak oynanır. Yürüyüş adım cümlesinde genelde kollar omuz hizasına kadar kaldırılıp yere paralel bir şekilde tutulur. Sekme bölümlerinde kollar yanda, yarım dairede aşağı yukarı sürekli hareket ettirilir.

7. Oyuncu sayısında bir sınır görülmez. Genelde çift olarak oynanır. Dizi oyunları ikili, dördü şeklinde oynanır.

8. Temel ve vazgeçilmez tek oyun aracı kaşıktır. Oyun ritmine göre kaşık çalarak oynamak büyük maharet ve hüner gerektirir.

9. Kaşık oyunları 2/4'lük ve 4/4'lük ölçülü oyun havaları ve türküleriyle oynanır. Canlı, akıcı ritm ve ezginin hareketlerle birleştiği bu oyunlar da karma usullerden 8/8, 9/16, 9/8'lik zamanlar kullanılır. Genelde kabak kemane, sipsi, kaşık, tırnak kemeçe, dört telli kemeçe, bağlama, cura, kucak davulu, zilli maşa ve tambur oyunlara eşlik eder.” (35)

10. Kaşık Oyunlarında amaç çoğu kez eğlencedir, şenlik duygusunun getirdiği sevinçtir. Bu nedenle tek bağımsız oyun türü çok gözüktür. Kişiler oyun yeteneklerini ve kişisel becerilerini sergilerler. Kaşık çırpma yatkınlığını sunarlar. Buna iyi kaşık dövme yetisi anlamına Döktürü sözcüğü kullanılır.

11. Bu oyunlarımıza eşlik eden kaşık, aynı zamanda adını bir halk oyunları türüne veren tek çalgımızdır.

12. Kaşık oyunlarının büyük kısmı türkülüdür. Erkek meclislerinde erkekler, kadın meclislerinde kadınlar tarafından da oynanır.

II.4.3. Kaşık Oyunlarında Karşılaşılan Problemler

Bilindiği gibi Türk Halk Oyunları, ülkemiz üzerinde çeşitli coğrafi bölgelerde, farklı tür ve biçimlerde, değişik genel isimler altında ve gruplar halinde görülmektedir.

Değişik özellikler gösteren halk oyunlarımızı türlerine göre adlar altında toplamak mümkündür. Halay, bar, karşılama, zeybek, mengi, bengi, horon, hora, teke oyunları gibi.

(35) Mehmet Öcal Özbilgin, **Türk Halk Oyunlarında Tür ve Biçim Sorunu**, İzmir, Ege Üniv. Sosyal Bilimler Anabilimdalı Yüksek Lisans Tezi, 1995, s.114.

Tez konumuz olan Kaşık Oyunlarını incelerken gördük ki ülkemizde kaşıkla oynanan oyunların, her tür ve biçimine, Kaşık Oyunları terimi kullanılmış. Bu açıdan baktığımızda, ülke içinde çok geniş bir coğrafyaya dağılmış ve sınıflandırma yapılırken karşılaşılan en karmaşık oyun türü olmuş.

Kaşık oyunlarının bir tür olup olmadığı hakkında da alan çalışanları farklı farklı düşünmektedirler. Kimileri bunu bir tür olarak değerlendirmekte, kimileri ise tür sınıflamasına dahil etmemektedir. Örneğin Cemil Demirsipahi kaşık oyunlarının bir tür olmadığı tezini savunmakta bunu da “mendil birçok oyun türünde bulunduğu halde o oyuna mendil oyunu diyemiyorsak kaşık oyununa da diyemeyiz” diyerek desteklemektedir.

Burada yapılması gereken, kuşkusuz tür ve biçim kavramlarını ortadan kaldırmadan, bir ayırma gitmek olmalıdır. Kaşık oyunları türünü, direk ele kaşık alıp oynama biçimi ile karıştırmak en büyük yanlış olacaktır. Bu açıdan yaklaştığımızda Bolu, Kayseri, Çankırı, Sakarya, Bartın, Safranbolu ve Bilecik gibi illerimizde kaşıkla oynanan oyunları, bu türün içinde göremeyiz. Burada, kaşığı, oyun oynarken kullanılan bir araç gibi görmek ve bu şekilde değerlendirmek doğru bir yaklaşım olacaktır kanısındayız. Ayrıca yukarıda saydığımız illerdeki oyun adım cümlelerinin örneğin Silifke ya da Konya kaşık oyunları ile benzerliklerinin olmadığı da rahatlıkla görülebilir.

II.4.4. Farklı Türlerde Görülen Kaşıklı Oyunlar

Bir bölgede ya da bir il de birbirine geçmiş Halk Oyunları türlerini bir arada görmek ülkemiz coğrafyasında çok şaşırtıcı bir olgu değildir. Bu geçişlerde oyunların kendi bölgelerinden başka bölgelere sıçramasının altında yatan nedenlerden bazıları kuşkusuz askerlik ve toplu göçler gibi sebepler olabilir. Bunlarla beraber, kültür ürünlerinin dinamik olduğunu hepimiz biliyoruz. Difüzyonist bir yaklaşımla da düşünecek olursak Halk Oyunlarının bölgeler ve çevre iller arasındaki geçişleri göz ardı edilemez. Ancak bu geçişler bazen aynen olmaz. Ya bir adım cümlesi ya bir müzik

ezgisi ya da oyunda kullanılan araçlarla olabilir. Kaşık oyunlarında da durum farklı değildir.

Bazen bir zeybek oyununun bazen de karşılama türü bir oyunun içinde ritm aracı olarak kaşığa rastlamak mümkündür. Ama bu elde salt kaşık olduğu için zeybek türü içine aldığımız bir oyunun kaşık türü sınıflamasının içine girdiği anlamına gelmemelidir. Elde ritm aracı olarak kaşığın bulunduğunu düşünmek daha uygun olacaktır. Buradaki doğru yaklaşımın öncelikli olarak türün belirlenmesi sonrasında kullanılan araca bakmak olduğu söylenebilir.

Kimi zamanda bir türün yaygın olarak oynandığı bir ilde farklı tür bir oyunu görmek mümkün olabilir. O zamanda komşu illere bakmak yerinde olacaktır.

Örneğin Orta ve Batı Karadeniz’ de, Marmara Bölgesinde oynanan Kaşıklı Karşılamaların görüldüğü Bolu, Zonguldak, Sakarya, Bartın, Bilecik gibi.

II.5. KAŞIK OYUNLARININ COĞRAFİ DAĞILIMI

Coğrafi sınıra göre folklor ürünlerini özellikle de folklorun alt dallarından biri olan halk oyunlarını sınırlandırmak oldukça zordur. Bununla ilgili olarak Türker Eroğlu’nun Milli Folklor Dergisinde yaptığı açıklamalar şu biçimdedir ;

“ Folkloru siyasi ve idari sınırlar içinde ele almanın hatalı olduğu bilinmektedir. Konu Türk Folkloru açısından ele alındığında Türklerin geniş bir coğrafyaya yayıldıkları ve farklı siyasi ve idari sınırlarda bulundukları göz önüne alınacak olursa Türk Folkloru Misak-ı Milli sınırları içinde ele almanın hatalı olacağı kanaatine varılacaktır.

Coğrafi yapının kültür üzerindeki tesirini kabul etmek gerekir. Bu tesir aynı kökten de olsa kültürlerin özleşmesini temin eder. Ancak, aynı kökten gelen insanların genel bir kültür çatısı altında toplandıklarını hiçbir zaman göz ardı etmemek gerekir.

Konuyu Türkiye açısından düşünürsek Türkiye sınırları içerisinde yaşayan insanların aynı kökten oldukları, genel bir Türk kültürüne sahip olduğu gerçeğinden hareketle siyasi-idari bölünmeye göre (mesela illere göre) veya coğrafi bölgelere göre kesin çizgilerle folklorik ayırım yapmanın zor olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz oymak ve aşiretlerin kültürleri dolayısıyla halk oyunları birbirine benzeyecektir.” (36)

Kaşık oyunlarının coğrafi dağılımı ile ilgili olarak ;

“ Kaşık Oyunları günümüzde sınıflandırma yapılırken karşımıza çıkan en karmaşık oyun türüdür. Çünkü konu ile ilgili herkes, coğrafik açıdan Kaşık Oyunlarını çok çeşitli illerin oyun alanı içine almışlardır. Fakat bizce bu yanılgının en büyük sebebi kaşık oyunları türünün direk ele kaşık alıp oynama biçimi ile karıştırılmasından dolayıdır. Tarihi kaynakların bize gösterdiği bilgiler doğrultusunda kaşığın çok eski bir oyun aracı olduğu bilinmektedir. Fakat bizim için kaşık oyunları türünün coğrafi alanı, sadece Konya ve Mersin illerinin merkezinden yayılarak sınır komşularını da etkileyen bir daire içinde kalmalıdır. Bu dairenin sınırları hiçbir zaman Bilecik ve Bolu’ya kadar ulaşmamalıdır. Günümüzde Marmara ve Batı Karadeniz Bölgelerinde kaşıkla oynanan oyunlar görülür. Fakat oyunları adım cümlesi açısından incelediğimizde İçel kaşık oyunları ile benzer yanlarının olmadığını rahatlıkla anlayabiliriz.

Kaşık oyunları genelde türkölü oyunlardır ve ezginin sözlü kısımlarında gezinlemeleri vardır. Kişiler bu ölçsüz ezgilerde özgürce hareket ederler. Nakarat kısımlarında hem metronom hızlanır hem de çökme ve dönme gibi güçlü adımlar bu bölümde icra edilir. Teke türü ve zeybek türünün etkisinde biçimlenen bu oyunları sırasıyla Tolunoğulları’ı, Abbasi Devleti, Bizanslılar, Kilikya Krallığı, Memluklular ve son olarak da Ramazanoğulları’nın etkisi ile aynı bölgede yaşayan Teke Beyliğinden farklılaşıp yeni bir tür halini almıştır. Marmara Bölgesindeki kaşıklı oyunların ise, kaşık oyunları bölgesi oyun türü ile benzerliği olmamasına rağmen, tarihi derinlikte aynı

(36) Türker Eroğlu, **Folklorun Sınır Tanımazlığı ve Müzik ve Oyun Folklorumuz**, Milli Folklor Dergisi, Cilt:2, s.52.

kökenden gelip coğrafi konum ve diğer kültürlerle etkileşimi sonucu günümüzdeki şeklini almış olduğu düşünülebilir.” (37)

Tezimiz kapsamında yaptığımız incelemelerde, kaşık oyunları formunun merkezini Konya ili olarak gördük. Kültür ürünlerinin dinamik olduğunu düşünür ve yayılımcı bir yaklaşımla bakarsak çevre illerde de bu forma rastlamak şaşırtıcı olamaz.

Nitekim Konya ilinin doğusunda bulunan Niğde, batısında Afyon ve Isparta, kuzeyinde Kırşehir, Ankara ve Eskişehir, güneyinde Antalya ve İçel illerinde bu forma rastlamaktayız.

Yukarıda Kaşık Oyunları formunun görüldüğü illeri belirttik. Ancak bu illerde Kaşık Oyunları ile beraber farklı Halk Oyunu türlerini de bir arada görmek mümkündür. Örneğin Kaşık Oyunlarından başka Ankara’da zeybek, halay ; Antalya’da zeybek, teke, bengi ; Afyon’da zeybek, teke ; Bursa’da güvende ; Eskişehir’de karşılama, zeybek ; Kırşehir’de halay ; Konya’da halay ; Niğde’de halay ; Isparta’da zeybek, teke ; Uşak’ta zeybek türleri de görülmektedir.

II.6. KAŞIK OYUNLARININ OYNANDIĞI İLLERE GÖRE ÇEŞİTLİ KAYNAKLARDAN TESPİT EDİLEN OYUN ADLARI

II.6.1. ANKARA

- Sabahi
- Yıldız
- Çarşamba
- Hüdayda
- Misket

(37) Mehmet Öcal Özbilgin, **Türk Halk Oyunlarında Tür ve Biçim Sorunu**, İzmir, Ege Üniv. Sosyal Bilimler Anabilimdalı Yüksek Lisans Tezi, 1995, s.98-99.

- Mor Koyun
- Yandım Şeker
- Allı Durna

II.6.2. ANTALYA

- Gökte Yıldız Yüzaltmış
- Sallama
- Sektirme
- Yayla Yolları
- Kaşık Oyunu
- Döneley
- Kabardıç

II.6.3. AFYON

- Kaşık Havası
- Kaşıkladma
- Sallama

II.6.4. BURSA

- Bursa'nın Ufak Tefek Taşları
- Menevşesi Tutam Tutam
- Dereler Doldu Taşıyor
- Al yemeni
- Cezayir
- Fadimem
- Aşalım

II.6.5. ESKİŞEHİR

- Çember
- Elindeki Mendil
- Entarisi Kırmızı
- İnce Oyun
- Kanaday
- Sekme
- Yoğurdum Var
- Kaşık oyunu
- Keçeli
- Kara Kuş

II.6.6. KONYA

Kaşık Oyunları Konya ve ilçelerinde geleneksel ve en yaygın oyundur. Genellikle düğün gibi eğlencelerde oynanır. Düğüne gelen davetliler diğer sazların eşliğinde kaşık oyunlarına katılmak zorundadır. Ayrı topluluklar oluşturan kadın ve erkekler kendi aralarında oynarlar.

Kaşıklı oyunların en belirgin özeliği kişisel olması, oynayanların beceri ve yeteneklerine bağlı olmasıdır. Herkesin kendine özgü figürleri vardır. Oyun yavaş bir tempoda başlar ve giderek hızlanır. Sazlar ve kaşıklar çalmaya başlayınca oyuncu müziğe göre topuk döver. Küçük adımlarla yürür, yan yan hareketlerle oyuna başlar. Kaşıklı oyunlar genellikle kapalı yerlerde, köy odalarında oynamalarıyla da halay ve zeybeklerden ayrılır. Konya’da oturak alemi olarak adlandırılan toplantılarda kadınlar da kaşıklarla oynar.

Konya kaşık oyunlarının en bilinenleri ;

- Sektirme

- Keklik
- Yerli Oyun
- Kaşık Oyunu
- Aslan Mustafa
- Sallama
- Genç Osman
- Ahmet Yavaş
- Düz Oyun
- Emmiler
- Galkınma
- İnce Çayır
- Konyalı
- Menberi
- Turnalar
- Aksine
- Zambak

II.6.6.1. Konya Oturak Alemi

Konya’da eskiden “Oturak Alemi” olarak adlandırılan toplantılar düzenlenirdi. Bu toplantılar eğlenceye yönelikti. Eğlence biçimlerinin, toplumlara özgü değer yargılarını da yansıttığı düşünülürse Konya’nın oturak alemlerinde geleneksel toplumun en belirgin özelliklerinden erkek egemenliği anlayışı kendini gösterir. Bu toplantılarda kadınlar kaşıklarla oynar, türküler söylerdi. Oturak aleminde oynayan kadınların hiçbiri kendi adını kullanmaz Çopur Kız, Tahtabahir, Dereli Fadim, Karakız, Dereli Alimana, Gramafon Avrat gibi takma isimler kullanırdı. Her bir kadının onu oturağa getirip götüren “efe” si vardı.

“ (...) Kadın, silahlı, bıçaklı ya da sopalı “efe”siyle el ayak çekildikten sonra , kimseye görünmeden oturak yapılacak eve getirilir. Konuklar ve çalgıcılarda hava kararınca birer-ikişer gelip yerlerini alır. Alem başlayıncaya dek, kadınlar her erkeğin

önünde çömelerek tabakalarından tütün sarar ve başka bir erkeğin sigarasından yakarak sunardı. Birden çok kadın getirilmişse, öbürü de sofrayı hazırlar, bir elinde rakı kadehi, bir elinde su bardağı her erkeğe önünde çömelerek sunardı. Ardından oturak kadınınca mezeler çıkarılırdı. Bu sırada saz, cura, kanun ve uddan oluşan çalgı takımı “Bozkır Havası”yla peşreve girer. Kadınlar da parmaklarına zilleri takarak oyuna hazırlanırlardı. Ağır havalarla başlayan oyun giderek hızlanır, erişilmesi zor bir kıvraklığa ulaşırdı. Kaşık, zil ve sazla çalınan oturak havalarının başlıcaları; Konyalı, Develi, İnce çayır, Kebabın Tuzu Gibi, Karabiber, Aşmekaya ve Doktor dur. Oturağa katılan erkeklerin oyuna katılması ayıplanır, saz çalınırken birbirleriyle konuşanlar “boşboğaz” diye nitelendirilir ve bir daha oturağa alınmazlardı. Konuşmalar, içkiler saz aralıklarına bırakılmaktaydı. Sabaha karşı “Vakitler garipleşti gayrı” sözü ve ardından çalınan uzun hava oturağın dağılma zamanının geldiğini anlatırdı. Akşamdan tandıra indirilen çebiç çıkarılır ve cümbüş eşliğinde yenirdi. Oturak yerinden gelirken olduğu gibi, kimseye görünmeden çıkılır.

Yapıldığı dönemlerde de gizliliği temel kural olan Oturak Alemleri Cumhuriyet Dönemi’nde yasaklanmışsa da, uzun süre yaygınlığını korumuştur.” (38)

II.6.7. KIRŞEHİR

- Al Elmayı
- Alyanak Allanıyor
- Biter Kırşehir’in Gülleri
- Çiçek Dağı
- Gel Yanıma
- Üç Oğlan
- Bad-i Zabah (Bad-i Saba)
- Çubuk Uzun
- Oy Nari

(38) Yurt Ansiklopedisi, Cilt: 7, s.5220.

- Süpürgesi Yoncadan
- Suda Balık Oynuyor
- Sallan Boyuna Bakayım
- İnce Çayır Biçilir mi
- Çek Deveci
- Ne olur hey gelin
- Yürü Güzel

II.6.8. KASTAMONU

- Aşağı İmaret
- Beyler Bahçesi
- Bütün Çıtırdak
- Çıtırdak
- Genç Osman
- Tiridine Bandım
- Yarım Çıtırdak
- Çarşambadır

II.6.9. NEVŞEHİR

- Allılar
- Cezayir
- İstanbul'dan Üsküdar'a
- Kaleden Kaleye
- Peşkir Çektim
- Kayalar
- Pınarım
- Ürgüp Yolu

II.6.10. NİĞDE

- Cilveli
- Çınarbaşı
- Çil Keklik
- Anşam
- Develi
- Dünderli
- Menberi
- Tombilli
- Ufacık Karacık
- Yaman Anşam
- Yıldız
- Aşlama
- Osman Abim Evde mi?

II.6.11. ISPARTA

Isparta ili coğrafi bölge olarak Akdeniz Bölgesinde olması sebebiyle Silifke ve Konya folklorunun etkisiyle kaşık oyunları görülür. Özellikle Konya'ya yakın ilçeler olan Yalvaç ve Şarkikaraağaç'ta kaşık oyunları baskın olarak görülmektedir.

- Kaşıklı Sallama
- Sekme Sektirme
- Bidenem
- Çökcük Oyunu
- Gül Kuruttum
- Dut Gibi
- Kıcıır kıcıır

II.6.12. İÇEL (SİLİFKE)

Kaşıklı oyunlarda amaç çoğu kez eğlencedir ve şenlik duygusunun getirdiği sevinçtir. Bu oyunların çoğunluğu tabiattan alınmadır. Oyunlarda, günlük uğraşı ve coğrafi özelliklerden alınma hareketler müzikle birleştirilerek anlatılmaktadır. Kaşıklı oyunlar 2/4'lük ve 4/4'lük basit usullüdürler. Erkek ve kadınlar en az 2 çift olmak suretiyle karşılıklı birbirine paralel 2 ya da 4 sıra oluştururlar. Oyuncu sayısının kalabalıklığına göre yüz yüze ve sırt sırta oynarlar. Diziliş ise bir kadın bir erkek ya da bir sıra erkek, bir sıra kadın şeklindedir. Sıra dizilişi dışında bu oyunlar yarım daire ve daire şeklinde sıralanır. Oyun esnasında oyuncular bir önündekine, bir arkasındakine dönmek suretiyle yüz yüzeleşirler. Bu oyunlarda erkek kadın sayısı kesinlikle birbirine eşit sayıda olmaktadır. Oyunlar oldukça kıvrak, hareketli ve canlıdır. Sekmeler, çökmeler, dönmeler, ayak ve kollardaki hareketlilik oyunların figürlerini oluşturur. Oyunların hemen hemen hepsi türkü eşliğinde oynanır. Kaşıklı oyunlara örnek olarak şu oyunları verebiliriz :

- Yayla Yolları
- Silifke Okşaması
- Tımbıllı
- A Kızım Sana
- Keklik
- Türkmen Kızı
- Silifke'nin Yoğurdu
- Gerali
- Sallama (Açıl Ey Ömrümün Varı)
- Anamur Yolları
- Mandilli
- Bitti m'ola
- Urfani
- Kullar Olam
- Karakuş

- Gökkarga
- Gasavet
- Aksünne
- Kesik Çayır

II.6.13. UŞAK

- Aşağıdan Gelir Araba
- Elmanın İrisine
- Yar Güzel
- Dın Dın
- Dudu Gız
- Banaz Çayı
- Ormandan Gel
- Karataş
- Karanfil
- Karaman'ın Alt Yanı
- İlkbahar Ayları
- Oda mı Yalan

III. BÖLÜM

KAŞIK YÖRELERİNDE GÖRÜLEN GELENEKSEL OYUN KIYAFETLERİ

Eski çağlardan bu yana insanlar, örtünme amacıyla farklı malzemeler kullanarak değişik giysiler giymişlerdir. Basit giysiler zamanla yerini daha güzel ve alımlı kıyafetlere bırakmış, her toplumun kendine özgü kıyafetleri oluşmuştur.

Tarih boyunca Türkler doğa koşulları ve yaşam tarzları ile kendilerine özgü kıyafetler giymişlerdir. Anadolu'ya gelip yerleşik hayata geçtikten sonra yöresel kıyafetler belirlemeye başlamıştır.

Tezimizin başında Halk Oyunlarında tür tanımını yaparken, gördük ki kostümün kesimi ve kullanımı tür sınıflandırması yapabilmek için önemli bir özelliktir. Adımların yapısı o yöreye özgü giyim kuşamla doğrudan ilgilidir. Bölgelerin coğrafi koşulları ve iklimi giyimi giyim de dansı etkiler. Giysinin biçimi adım cümlelerinin tam olarak görünmesini sağlamalıdır.

Yukarıda yazdıklarımızın ışığında kaşık oyunları türünde yaygın olarak kullanılan halk oyunları giysilerinin isimlerini şu biçimde sıralayabiliriz.

III.1. Kaşık Yöresi Kadın Giyimi

Başa Giyilenler :

- Terlik
- Fes
- Kepez Başlık
- Yazma, yemeni, çatkı
- Dolak, çekme
- Kadınlık Başlığı

Gövdeye Giyilenler :

- Bürümcük Göynek
- Üç etek
- Fermene (yelek)
- Cepken, salta
- Önlük, öncek
- Trablus Kuşağı
- Önlük bağı, kolon
- Şalvar
- Tuman, don

Ayağa Giyilenler :

- Yün çorap
- Çarık
- Çizme, edik, çedik

III.2. Kaşık Yöresi Erkek Giyimi

Başa Giyilenler :

- Keçe külah
- Börk

Gövdeye Giyilenler :

- Çulfalık
- Göynek, gömlek
- Çulfalık yelek
- Aba
- Beynamaz abası
- Kuşak
- Kolon
- Depme şalvar, Potur

Ayağa Giyilenler :

- Çorap
- Çarık”

III.3. Kaşık Oyunlarının Oynandığı İllerdeki Halk Oyunları Giysileri

Giysiler, günlük giysiler, tören giysileri, çocuk, kadın, erkek, kız giysileri, yazlık, kışlık gibi çeşitlilikler göstermektedir. Biz çalışmamızın bu bölümünde az önce değindiğimiz giysi çeşitliliği içinde kadın ve erkek halk oyunları giysilerini inceleyeceğiz.

Kaşık oyunları sınırları içine aldığımız illerdeki kadın ve erkek halk oyunları giysi parçalarını daha ayrıntılı incelemek istedik. Kadın giysilerini başa giyilenler, sırtta giyilenler, ayağa giyilenler, takılar, süsler, saç şekilleri ve aksesuar olarak, erkek giysilerini ise başa giyilenler, sırtta giyilenler, ayağa giyilenler ve aksesuar olarak inceleyeceğiz.

III.3.1. ANKARA

Kadın Giysileri

1. Başa Giyilenler : Oyalı yazma
2. Sırtta Giyilenler : Gömlek, Canfes, İç donu, Üç etek, entari (tepe başlı), iki Etek entari, Halta, Yanları çantalı entari, Kutu içi entari, Yelek, İşlik, Dış Donu (Çinti), Dattiri, Tuman.
3. Ayağa Giyilenler : Çorap, Kurt izi çorabı (Haymana), Çarkıfelek çorabı, Salkım Söğüt (Beypazarı), Şıpka boğazı, Bıçak burnu, Sarı pabuç, Cimcime.
4. Takılar : -
5. Süsler : -
6. Saç Şekilleri : -
7. Aksesuar : Gümüş kemer.

Erkek Giysileri

8. Başa Giyilenler : Fes, Takke, Püskül, Puşu (yazma)
9. Sırta Giyilenler : Çarlık işlik, Osmaniye işlik, Kadife çuha yelek, Önü harçlı yelek, İzmir yelekleri, Camadan, Yarım dizlik Cepken, Efe kuşakları, Kara don.
10. Ayağa Giyilenler : Diz çorabı (keklik izi, gönül çengeli, kadın bastı), Kadil (Bala), Yemeni, Cimcime, Yamak mest, Kundura, Kalçın
11. Aksesuar : Silahlıklar, Hami'iller, Bozubant, Köstek.

III.3.2. AFYON

Kadın Giysileri

1. Başa Giyilenler : Terlik, Baş örtüsü, Çeki, Çiçek, Boncuk, Pullu yazma
2. Sırta Giyilenler : Göynek, Mintan, İç gömlek (Bürümcük)
3. Ayağa Giyilenler : Renkli çorap, Çarık, Kundura, Yemeni
4. Takılar : İnci, Top altın, Küçük altın (dizi külçe)
5. Süsler :
6. Saç Şekilleri :
7. Aksesuar :

Erkek Giysileri

8. Başa Giyilenler : Fes, Poşu,
9. Sırta Giyilenler : Sıkma (gömlek), Çuha, Şalvar, Cepken, Şal kuşak
10. Ayağa Giyilenler : Dolak (yün çorap), Tozluk, Çarık
11. Aksesuar :

III.3.3. ANTALYA

Kadın Giysileri

1. Başa Giyilenler : Bordo fes, Para çelgi, Pullu şifon, Renkli yazma, Oyalı yazma.
2. Sırta Giyilenler : İşlik (göynek), Delme (yelek), Kebe (cepken), Kuşak, Üç etek (sitare), Golon (kolon), Şalvar, Öncek, Boyunluk.
3. Ayağa Giyilenler : Yün çorap (desenli-renkli), Çarık, Yemeni.
4. Takılar : Sıra inci, Altın para, Gerdanlık, Gümüş bağırılık.
5. Süsler :
6. Saç Şekilleri : Boncuklu belik.
7. Aksesuar : Gümüş tokalı kemer.

Erkek Giysileri

8. Başa Giyilenler : Bordo fes, poşu (ipek).
9. Sırta Giyilenler : İşlik, Kapalı mintan, Göynek (alaca), Cepken (kebe), Şalvar (çağşır), Acem kuşağı, Golon, Dizlik, Kısa Potur, Trablus kuşağı.
10. Ayağa Giyilenler : Çorap, Çarık, Çizme, Tozluk.
11. Aksesuar : Piştol, Tabanca, Yağlık (işlemeli), Tütünlük.

III.3.4. BURSA

Kadın Giysileri

1. Başa Giyilenler : Fes (boncuklu-alpagut-mustafamlı), Albazı, Pullu grep, Oyalı grep, Bocuklu grep, Örtü (kanaviçe işli).
2. Sırta Giyilenler : İç gömlek, Şalvar (don), Kapatma, Fistan, Üç etek, Peşkir (önlük-fita), Gündük (cepken), Kuşak (kozalı), Arkalık, Dizge.
3. Ayağa Giyilenler : Yün çorap (desenli), çarık, yemeni (al yemeni-hedik)

4. Takılar : Gıdıklık, Muskalık, Gerdanlık, Kan taşı.
5. Süsler :
6. Saç Şekilleri :
7. Aksesuar : Çingıllı mağrama, Kemer.

Erkek Giysileri

8. Başa Giyilenler : Şapka (hasa), Takke, Dağ yemenisi (dört has yazma), Oyalı yazma.
9. Sırta Giyilenler : Ak don, Gömlek, Yelek, Zıbın (gömlek), Göynek, Cepken (kazeke), Kozalı kuşak, Aba yelek, Çoban Şalı, Aba potur, Potur (pıt pıt).
10. Ayağa Giyilenler : Çorap, Karçın, Çarık, Ayakkabı (yemeni), Tozluk.
11. Aksesuar : Silahlık, Köstek, Yağlık, Barutluk, Tütün kesesi, Küpeli kaşık, Yazma.

III.3.5. ESKİŞEHİR

Kadın Giysileri

1. Başa Giyilenler : Tepelik (kafalık), Grep, Tülbent, Başörtüsü, Mağrama
2. Sırta Giyilenler : Dikolta (içlik), Sarka-pesent, Canfes, Pançaklı cezi, Altı parmak (çitai-çitari-sitari), Hint Kumaş Sevai, Kiron, Hörgüçlü kiron, Elmasiye, Bindallı, Meydani, Tamaşa, Diz bağı.
3. Ayağa Giyilenler : Yün çorap, Yemeni, Kundura.
4. Takılar : Beşi biryerde, Gerdanlık, Altın-gümüş sallamalı küpe.
5. Süsler :
6. Saç Şekilleri :
7. Aksesuar : Oyalı grep mendil, Kemer.

Erkek Giysileri

8. Başa Giyilenler : Fes, Poşu.
9. Sırta Giyilenler : Gömlek, Kolsuz delme, Şal kuşak, Gazeki, Cepken Şalvar.
10. Ayağa Giyilenler : Çorap, Yemeni (tulumbacı-basık), Çizme, Kundura.
11. Aksesuar : Çevre, Çakmaklı tabanca, İki yüzlü kama, Köstek.

III.3.6. KASTAMONU

Kadın Giysileri

1. Başa Giyilenler : Takke, Pullu yemeni, Yazma, Tülbent.
2. Sırta Giyilenler : Bürümcek (iç gömlek), Üç etek, Bindallı, Elbise, Yelek, Şal kuşak, Önlük, Şerit, Şalvar (dizlik), Salta, Ceket.
3. Ayağa Giyilenler : Yün çorap, Mest, Bot, Kundura, İskarpın.
4. Takılar :
5. Süsler :
6. Saç Şekilleri :
7. Aksesuar :

Erkek Giysileri

8. Başa Giyilenler : Fes, Trablus eşarp, Poşu.
9. Sırta Giyilenler : İçlik (gömlek), Şalvar, Salta (kısa ceket), Ağlı don Yelek, Fermane (ceket).
10. Ayağa Giyilenler : Çorap (kalçın), İşlemeli çorap, Dola çarık, Yemeni.
11. Aksesuar : Çevre, Mendil, Para kesesi, Çakmak, Tütün tabakası, Köstekli zincirli saat, Fişeklik.

III.3.7. KIRŞEHİR

Kadın Giysileri

1. Başa Giyilenler : Fes, Yazma (tülbent), Pullu yazma.
2. Sırtta Giyilenler : İçlik (göynek), Üç etek, Kuşak, Şalvar (don), Salta (cepken), Önlük (dizlik).
3. Ayağa Giyilenler : Çorap, Ayakkabı, Yemeni, Lapçin.
4. Takılar : Penez, Kolye, Küpe, Beşibiryerde,
5. Süsler : Ak belik (püskül).
6. Saç Şekilleri :
7. Aksesuar : Gümüş tepelik, Tokalı kemer, Muska, Kolluk.

Erkek Giysileri

8. Başa Giyilenler : Fes, Renkli poşu, Siyah poşu.
9. Sırtta Giyilenler : Göynek, Delme yelek (camadan), Şalvar, Kuşak.
10. Ayağa Giyilenler : Çorap, Yemeni, Ayakkabı.
11. Aksesuar : Muska, Tütün kesesi, Para kesesi, Gümüş köstek.

III.3.8. KONYA

Kadın Giysileri

1. Başa Giyilenler : Fes, Hotoz, Oyali yazma, Yemeni, Kellepoş (takke), Yazma çember, Arakçin, Tepelik.
2. Sırtta Giyilenler : İçlik (iç gömleği), Şalvar (don), Enteri, Salta (cepken), Göğüs tülü (dafk), Kuşak.
3. Ayağa Giyilenler : Çorap (yabadan), Pabuç, Yemeni, Lapçin, Potin (kalloş)
4. Takılar : Penez, altın, Sarı lira, Küpe, Beşibiryerde,
5. Süsler : Örgülü saçlar, Sürme allık, Zülûf.
6. Saç Şekilleri :
7. Aksesuar : Gümüş tepelik, Madeni kemer (bademli fişekli), Toka.

Erkek Giysileri

8. Başa Giyilenler : Fes, Trablus eşarp, Poşu.
9. Sırta Giyilenler : İçlik (gömlek), Şalvar, Yelek, Salta (kısa ceket), Ağlı don.
10. Ayağa Giyilenler : Çorap (kalçın), İşlemeli çorap, Dola çarık, Yemeni.
11. Aksesuar : Muska, Tütün kesesi, Para kesesi, Gümüş köstek.

III.3.9. NEVŞEHİR

Kadın Giysileri

1. Başa Giyilenler : Fes, Kefiye, Çekli (bant), Yazma.
2. Sırta Giyilenler : Gömlek, Cepken, Üç etek, Dizlik, Dimi (şalvar), Peşkir (önlük), Enteri, Şal, Salta.
3. Ayağa Giyilenler : Yün çorap, Çarık, Yemeni, Tire.
4. Takılar :
5. Süsler :
6. Saç Şekilleri :
7. Aksesuar :

Erkek Giysileri

8. Başa Giyilenler :
9. Sırta Giyilenler : Mintan, Gömlek, Şalvar, Cepken, Kuşak.
10. Ayağa Giyilenler : Yün çorap , Çarık, Yemeni,
11. Aksesuar : Silahlık, Saat kösteği, Çevre.

III.3.10. NİĞDE

Kadın Giysileri

1. Başa Giyilenler : Fes, Oyalı yemeni, Tepelik, Oyalı yazma, Değirmi.
2. Sırta Giyilenler : Göynek, Üç etek (üç pişli-üç telli), Bindallı, Önlük, İşlik, Şalvar, Fermane, Salta (cepken), Şal kuşak.

3. Ayağa Giyilenler : Yün çorap, Ayakkabı, Bor yemenisi, Kulaç (kundura).
4. Takılar : Dizi paralar.
5. Süsler :
6. Saç Şekilleri : Belik örgülü saçlar.
7. Aksesuar :

Erkek Giysileri

8. Başa Giyilenler : Fes, Kefiye, Poşu.
9. Sırtta Giyilenler : İçlik (mintan), Şalvar, Kinet (gömlek), Şal Kuşak, Sahu (kollu cepken).
10. Ayağa Giyilenler : Yün çorap, Haluç kundura, Bor yemenisi, Çarık, Kaloş, Kundura.
11. Aksesuar : Silahlık, Tabaka, Kese, Hançer, Köstekli saat.

III.3.11. ISPARTA

Kadın Giysileri

1. Başa Giyilenler : Fes (keçe), Yaşmak, Poşu, Yazma, Çeki, Pullu.
2. Sırtta Giyilenler : İç göyneği (daş donu), Yelek, İç donu, Üç etek, Yün kuşak, Kolon, Şalvar, Acem şal, Mervaz. Kutri, Sıkma, Cepken, İş önlüğü, Entari, Önücek.
3. Ayağa Giyilenler : Çorap, Çarık, Yemeni.
4. Takılar : Gümüş vurgu
5. Süsler :
6. Saç Şekilleri : Zülûf
7. Aksesuar : Halhal, Mavi boncuk kolye.

Erkek Giysileri

8. Başa Giyilenler : Fes (keçe), Poşu.
9. Sırtta Giyilenler : Çitari (mintan), İç göyneği, Göynek, İç donu, Salta, Mintan, Şalvar, Acem şalı, Örmekolon, Yelek, Kuşak, Cepken.
10. Ayağa Giyilenler : Örmekorap, Yemeni.
11. Aksesuar :

III.3.12. İÇEL

Kadın Giysileri

1. Başa Giyilenler : Fes (terlik), Terlik, Fes (krep), Pullu yaşmak, Yazma Dolak (çekme), Çalma (yazma).
2. Sırtta Giyilenler : İçlik, Göynek, Şalvar (paçalık), Öncek, Trablus kuşağı, Belcek (kolon), Mecidiyeli üç etek, Kolsuz aba, Kutnu Üç etek, Salta, Büzme paçalık (don), Önlük, Cepken.
3. Ayağa Giyilenler : Çorap, Edik (yarım çizme), Çarık, Yemeni.
4. Takılar : Altın-gümüş takı, Gerdanlık, Sıralı bilezik.
5. Süsler :
6. Saç Şekilleri :
7. Aksesuar : Kolçak, Kaşık.

Erkek Giysileri

8. Başa Giyilenler : Keçe Külâh, Börk, Başlık.
9. Sırtta Giyilenler : Mecidiye gömlek, Göynek, Potur, Trablus kuşağı Şalvar, Aba (beynamaz, çürük, gök), Cepken.
10. Ayağa Giyilenler : Örmekorap, Çarık, Yemeni, Tüylü çarık, Edik.
11. Aksesuar :

III.3.13. UŞAK

Kadın Giysileri

1. Başa Giyilenler : Tepelik, Pullu yazma, Başlık (örtü- şifon), Yemeni, Tülbent, Çingıl (gümüş salkım zincir).
2. Sırta Giyilenler : Fistan, Kara peşli fistan (girikli), Gudunu don, Peştamal, Önlük, Gudulu kuşak, Camadan.
3. Ayağa Giyilenler : Yün çorap (yanlışı çorap).
4. Takılar :
5. Süsler : Beşibiryerde
6. Saç Şekilleri :
7. Aksesuar : Boncuk (katır boncuğu), Hamaylı, Gümüş kemer, Taç kuşak.

Erkek Giysileri

8. Başa Giyilenler : Fes, Yazma, Oyalı yemeni.
9. Sırta Giyilenler : Göynek (gömlek), Uçkurlu don, Mintan, Cepken, Kuşak, Camadan, Sallama.
10. Ayağa Giyilenler : Yün çorap, Yemeni, Tozluk, Çizme
11. Aksesuar : Silahlık, Hamayıl

IV. BÖLÜM

KAŞIK OYUNLARI MÜZİK ve ÇALGISAL İNCELEMESİ

IV.1. KAŞIK OYUNLARI MÜZİK ÖZELLİKLERİ

Kaşık Oyunları 2/4'lük ve 4/4'lük usullerde oyun havaları ve türküleri ile oynanır. Canlı, akıcı, ritim ve ezginin hareketle birleştiği bu oyunlarda, karma usullerden 9/8'lik 9/16'lık usullerin kullanıldığı görülür. Kaşık oyunlarının çoğu türkölü olup klarinet, bağlama, keman, kemane, darbuka ya da elle çalınan küçük davul, kabak kemane, sipsi, kaşık, tırnak kemençe, cura, zilli maşa eşliğinde oynanır.

IV.2. KAŞIK OYUNLARININ ÇALGISAL İNCELEMESİ

Kaşık oyunlarında yoğun olarak kullanılan çalgılar;

IV.2.1. Bağlama

Türk Halk Danslarının hemen hemen tümüne eşlik edebilen, Anadolu'nun her yerinde yaygın olarak kullanılan telli ve mızraplı bir çalgıdır. Halk arasında Bozuk, Çeşte, Şeştar, Çöğür, Kara Düzen, Irızva, Bulgari, Tambura gibi adlar almasına karşın tamamı "Bağlama Ailesi" diye adlandırılabilir.

Bağlama yapımında değişik ağaç türlerinden yararlanılmasına rağmen en çok dut ağacı kullanılmaktadır.

Bağlama'da en çok kullanılan dört akort biçimi vardır. Bunlara "Düzen" denir. "Bozuk Düzen" (La-Re-Sol) ya da (Mi-La-Re); "Bağlama Düzeni" (Re-Sol-La) ya da (La-Re-Mi); "Misket düzeni" (La-Re-Fa diyez); "Müstezat Düzeni" (La-Re-Fa).

Bunların dışında Afşar Düzeni, Acem Düzeni, Edirne Düzeni, Yörük Düzeni, Kervan Düzeni, Karanfil Düzeni gibi düzenler de bulunmaktadır.

Bağlama boylarına göre de Divan Bağlama, Bağlama, Cura Bağlama, Cura gibi adlar alır.

IV.2.2. Kabak Kemane

Önceleri su kabağından 1/3 kesit alınarak yapılmasına karşın son yıllarda ağaçtan oyularak ya da yaprak denen yöntemle ağaç parçalarının birleştirilmesiyle oluşturulur. Perdesizdir ve yayla çalınır. Üç ya da dört telli olanları vardır. Akordu (Re-La-Re) veya (Re-La-Re-La) biçimindedir.

IV.2.3. Keman

19. yüzyılın sonlarında Anadolu'ya batıdan giren bu çalgı Anadolu'da kemençe gibi sapı yukarıda kalacak biçimde dize dayanarak da çalınır. Çoklukla oyun havaları, köçek, çengi, çiftetelli, ve kasap oyunlarının eşlik çalgısı olarak kullanılır.

IV.2.4. Sipsi

Akdeniz Bölgesinde, Toroslarda yaşayan Yörük ve Avşarlarca kullanılır. 1-2 cm. genişliğinde yaklaşık 20 cm. uzunluğunda kamıştan yapılır. Beş üstte, bir de altta olmak üzere altı deliklidir.

IV.2.5. Klarinet

19. yüzyılın sonlarında Mehter Takımlarında kullanılmak üzere Avrupa'dan getirilmiş, oradan bütün Anadolu'ya yayılarak halk dansları eşliğine geçmiştir. Abanoz ağacından ya da metalden (pirinç) yapılır. Si bemol veya Sol olmak üzere iki çeşidi kullanılmaktadır.

IV.2.6. Darbuka

Ortasında boğumu olan, iki tarafı delik, vurmali bir çalgıdır. Tek tarafına deri gerilir. Bakır, pirinç gibi madenlerden ya da pişmiş topraktan yapılır. Pişmiş topraktan yapılanına dümbelek adı verilir.

IV.2.7. Davul

Bir ağaç kasnağın iki tarafına deri gerilmesiyle yapılır. Bütün dünyada çeşitli biçimlerde de olsa en çok kullanılan vurmali çalgıdır. Anadolu'da değişik bölgelerde değişik boyutlarda yapılarak kullanılır. Çapları 40 cm. den 80 cm. ye kadar değişir (Adıyaman Davulu, Antep Davulu, Karadeniz Davulu... gibi) Gerilen derilerin biri kalın, diğeri incedir. Kalın tarafına tokmakla, ince tarafına çubukla vurularak çalınır.

IV.2.8. Kaşık

Tahta yemek kaşıklarının sırt kısımlarının değişik tutuşlarla birbirine vurularak çalınması yoluyla kullanılır. Kısa ya da uzun saplı olanları vardır. Genellikle şimşir ağacından yapılır.

IV.2.9. Kucak Davulu

Kaba davul gibi tokmağı yoktur. Kucağa alınarak el yardımı ile darbuka gibi çalınır. Çalma esnasında ince derili kısmı kullanılır.

IV.2.10. Kemane

Yaylı çalgıların en başında yer alan kemanenin büyüklüğü kemanla viyola arasındadır. Otantik olmayan bir halk çalgısıdır. Avrupa'dan gelmiş ve halk çalgımız olmuştur. Kemane keman gibi çene altına alınarak çalınmaz. Kemençe gibi kucağa konularak çalınır. Dört tellidir. Kara düzene göre (Sol-Re-La-Mi) akort edilir. Kemane genellikle gürgen ve çam ağacından yapılır. Yayları keman yayı gibidir.

IV.2.11. Cura

Tezene ile çalınan baēlama ailesinin en küçük sazlarından biridir. Boyu 50 cm. civarındadır. Akordu baēlama kara düzen akordunun bir oktav tizidir. Ses geniēliēi iki oktavdır. Bazen tezene yerine elle çalınır.

IV.2.12. Zilli Maēa

Maēa biçiminde iki ana kolun uçlarına yerleētirilen , karēılıklı zillerden oluēur. Yaygındır.

SONUÇ

Halk Oyunları, her toplumun folklorunun temel yapı taşlarından biridir. Ait olduğu toplumun manevi değerlerini, duygularını, yaşadığı tüm olayları yansıtır. Diğer sahne sanatlarının ortaya konuşundan farklı bir biçimde toplumun ortak düşüncelerini ve duygularını anlatan, var olduğu toplumun kültürünü yansıtan ve çok geniş kitlelere hitap eden, doğup büyüdüğümüz toplumla çok sıkı bağı olan bir unsurdur.

Bilindiği gibi dansın doğuşu insanlığın varolması ile başlar. Herhangi bir ritim aracının bulunmadığı dönemlerde dans eden insan, bu ritim ihtiyacını, ya ellerini birbirine ya da ayaklarını yere vurarak elde ettikleri sesle giderdi. Daha sonrasında ise bulduğu sert madenleri veya cisimleri birbirine vurarak çıkarttıkları sesle ritim, tempo elde etti. İşte Türklerdeki kaşık oyunu da bu ritim ihtiyacının bir sonucu olarak ortaya çıktı. Elde ettiğimiz verilerde kaşıklı oyunların, XVI. ve XVII. yy.'a ait minyatürlerde Horasan bölgesinde kaşoğ adıyla oynandığı görülmektedir. Ayrıca elde bir ritim aracı ile dans etme geleneğinin Orta Asya'ya ve Selçuklulara kadar uzandığını tespit ettik (Orta Asya'da Hakanlar huzurunda oynanan ve adına Hakan Oyunu denen oyunda, oyuncuların elinde tabak ve kaşık bulunurdu) .

Kaşık Oyunları'nın Yapısal özellikleri olarak belirlediğimiz tez çalışmamızda, Halk Oyunlarında tür ve biçim kavramlarına , Halk kültürü içinde kaşık ve kaşık oyunlarına, kaşık yörelerinde görülen geleneksel oyun kıyafetlerine, kaşık oyunları müzik ve çalgısal incelemelerine yer verdik.

Amacımız, bu güne dek yeterince araştırılıp analizinin yapılmadığını gördüğümüz Kaşık Oyunlarını incelemek, konunun zorluk derecesinden kaynaklanan eksikleri de olsa önemli bir boşluğu doldurması yanında konu ile ilgilenenleri bilgilendirmektir.

Tez konumuz olan Kaşık Oyunları ile ilgili olarak, kaynakların yetersiz oluşu, günümüze kadar incelenip yeterince analizinin yapılmamış olması, yapılan sınırlı analizler sonucunda da farklı görüşlerin ortaya konarak Türk Halk Oyunları içinde bir tür olup olmadığı konusunda hem fikir olunmaması dikkatimizi çekti.

Kaşık Oyunlarının, Türk Halk Oyunları türlerinden biri olup olmadığı hakkında farklı görüşler olduğunu belirtmiştik. Bu görüş farklılıklarının temelinde Kaşık oyunları türünün ele ritm aracı olarak kaşık alıp oynama biçimi ile karıştırılması yatmaktadır bizce. Bu görüşü paylaştığımız Yrd. Doç. Dr. Mehmet Öcal Özbilgin, Türk Halk Oyunlarında Tür ve Biçim Sorunu adlı yüksek lisans tezinde konuya yer vermektedir.

Nitekim Cemil Demirsipahi, kaşık oyunlarının coğrafi olarak belli bir yöreye ait olmadığını her yörede ve türde kaşık oyunlarına rastlanacağını örneğin zeybek türünün ya da teke türünün içinde de kaşık oyununun bulunduğunu belirtmiştir.

Bunun yanında tezimizde görüşlerine yer verdiğimiz Sadi Yaver Ataman, Mahmut Ragıp Gazimihal, M. Tekin Koçkar, Göktan Ay, Yrd. Doç. Dr. Cengiz Aydın, Yrd. Doç. Dr. Mehmet Öcal Özbilgin gibi alanımıza hizmetleri geçen uzmanlar, Kaşık Oyunlarını, Türk Halk Oyunlarındaki tür sınıflamasının içinde bir oyun türümüz olarak değerlendirmişlerdir. Ortak söylemleri, Konya ilinin bu türün merkezi olduğu, tahta kaşıkların oyunda ritm saz görevini üstlendiği, oyuncuların birbirine tutunmadan serbestçe hareket ettiği, 2/4, 4/4'lük ölçülü türküler ve 8/8, 9/16, 9/8'lik zamanların kullanıldığı, genelde kabak kemane, sipsi, kaşık, bağlama, cura, kucak davulu, zilli maşa gibi çalgıların oyuna eşlik ettiği, kapalı mekanlarda, kadınların ve erkeklerin oynadığı görüşünde birleşmektedirler.

Tüm bunlara ilave olarak bizim söyleyeceklerimiz, Konya ili merkez olmak üzere sınır komşuları olan doğusundaki Niğde, batısında Afyon ve Isparta, kuzeyinde Kırşehir, Ankara ve Eskişehir, güneyinde Antalya ve İçel illerinde Kaşık oyunları formuna rastlamaktayız. Bu formdaki oyunlar türkölü oyunlardır. Oyun ezgilerinin ölçüsüz olarak söylendiği türkü kısımlarında kişiler serbest hareket yapıp yürür, nakarat

bölümünde metronom hızlanır ve ortak hareketler yapılır. Genelde çift olarak oynanır. Mizahi öğeler taşıyan aşk ve sevgi gibi temaları barındıran oyunlardır.

Bu çalışmada, alanla ilgilenenleri, Kaşık oyunları ve yapısal özellikleri ile ilgili bilgilendirmek temel hedefimiz olmuştur.

Teknolojinin hızla ilerlediği, kitle iletişim araçlarının her yere girdiği günümüzde, modern çağın nimetlerinden faydalanılırken geçmişi unutmanın onu görmezden gelmenin yanlışına düşmemek ve elde olan verilerin zamanında değerlendirilerek arşivlere kazandırılması, biz alan çalışanları için en büyük görev olmalıdır.

TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM - NO: 106 - 28.1.1973

DERLEYEN
NİDA TÜFEKÇİ

YÖRESİ
ANKARA
KİMDEN ALINDIĞI
SADIK ERGUN - BAYRAM ARACI

DERLEME TARİHİ
1964
NOTAYA ALAN
NİDA TÜFEKÇİ

SÜRESİ

FİDAYDA (HÜDAYDA)

A MAN BUL GU RU KAY NA DIR LAR

MAY Dİ BUL GU RU KAY NA DIR LAR SE Rİ NE YA YI

LA DIR LA Rİ A MAN SE Rİ NE YA YI

LA Dİ Rİ LAR

FİDAYDA - 2

BİZ DE A DET BÖY LE DİR A MAN BİZ DE A DET

BÖYÜ LE DİR GÜZE Lİ AĞ LA DİR LA Rİ

A MA Nİ ÇİR Kİ Nİ SÖY LE DİR LER

Fİ DAY DA DA AN KA RA LIM Fİ DAY Yİ DA

BEŞ YÜZ AL TIN YE Dİ Rİ DİM Bİ RA Yİ DA

GİT Tİ DE GEL ME Dİ NE FAY Yİ DA

BA ŞI NI DA YE SİN BU SE V DA

AMAN DAMA ÇIKMA BAŞAÇIK
 HAYDİ " " "
 ARPALAR GARA GİLÇİK
 AMAN " " "

EĞER GÖNLÜN VAR İSE
 AMAN " " "
 GEY GALUÇU YOLA ÇIK
 AMAN " " "

BÖYLE OKUNACAK : FİD A Y D A - 3 (Saz.....)

A MAN E ĞER GÖN LÜN VAR Rİ SE

OYUN KISMI

(Son)

BİR KAÇ DEFA

TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI

THM 395

Tarih: 22/6/1973

YÖRESİ

ANKARA

KİMDEN ALINDIĞI

M. HULÜSİ KOÇER

DERLEYEN
M. SARISOZEN

DERLEME TARİHİ

NOTAYA ALAN
M. SARISOZEN

GÜVERCİN UÇUVERDİ (Misget)

SÜRE :

(Saz....)

GÜ VER CİN U ÇU VER Dİ MU
GÜ VER Cİ Nİ MU YUR Dİ MU

KA NA DI NA ÇI VER Dİ BEN YAN DI MA MAN
ÇA ĞIR SA MU YA VER NIR Mİ " " " " "

E LOĞ LU DE ĞİL Mİ A MA NA MAN SEV Dİ DE KA ÇI
SE NO RA DA BEN BUR DA " " " " BU NA ÇAN DA YA

VER Dİ A BE NİM HA CI YA RİM BA ŞI MIN TA CI YÂ RİM
NİR Mİ DE NİZ SU SU ZO LUR MU Dİ Bİ KUM SU ZO YÂ LUR MU

EL LER BA NA A CI MAZ SEN BA Rİ A CI YA RİM
BEN MUF TÛ YE DA NIŞ TIM Yİ ĞİT YÂ R SI ZO LUR MU

(Saz....)

(2)

(1)

Güvercin uçuverdi
Kanadın açıverdi, ben yandım aman
El oğlu değilmi aman aman
Sevdide kaçıverdi

(2)

Güvercinim uyurmu
Çagırsam uyanırmı, ben yandım aman
Sen orada ben burda
Buna can dayanırmı

(1. Bağlantı)

A benim hacı yârim
Başımın taci yârim
Eller bana acımaz
Sen bari acı yârim

(2. Bağlantı)

Deniz susuz olurmu
Dibi kumsuz olurmu
Ben müftüye danıştım
Yiğit yarsız olurmu

NOT:

Oyun kısmı genellikle sözlerin tamamının bitiminden sonra çalınmakta birlikte, istenirse iki güfte arasında da icra edilir.

TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM REPERTUAR SIRA No: 944
İNCELEME TARİHİ : 10-2-1975

DERLEYEN
M. SARISÖZEN

YÖRESİ
KESKİN

KİMDEN ALINDIĞI
SALMAN VE HACI TAŞAN

SÜRESİ :

ALLI DURNAM BİZİM ELE VARIRSAN

DERLEME TARİHİ

NOTAYA ALAN
M. SARISÖZEN

AL LI DUR NAM Bİ ZİM E LE VA RİR
AL LI DUR NAM NE GE ZER SİN HA VA

SAN DA ŞE KER SÖY LE KAY MAK
DA A RA BAM KI RİL Dİ

SÖY LE 1. BAL SÖY LE 2. BU RA — GÜ LÜM GÜ LÜM
KAL DIM DA

Kİ RİL Dİ KO LÜM DUT MU YOR E LİM DUR NA LA REY

SAZ... AH GÜ LÜM GÜ LÜM YAR GÜ LÜM GÜ LÜM

KIZ GÜ LÜM GÜ LÜM DUR NA LA REY SAZ...

E ĞER Bİ Zİ SU AL E DEN O LUR
NE ON MA MIŞ KU LU MU ŞUM DÜN YA

SA DA BOY NU BÜ KÜK AK ŞAM OL — SUN BEN Zİ SO LUK
AL LI DUR NAM

ALLI DURNAM BİZİM ELE VARIRSAN
(Sahife-2)

YAR SÖY LE DÖN GE Rİ GÜ LÜM GÜ LÜM Kİ RİL Dİ KÖ LÜM DUT MU YOR

E LİM DUR NA LA REY AH GÜ LÜM GÜ LÜM

YAR GÜ LÜM GÜ LÜM KIZ GÜ LÜM GÜ LÜM DUR NA LA REY

N. Uysal

—1—

ALLI DURNAM BİZİM ELE VARIRSAN
ŞEKER SÖYLE KAYMAK SÖYLE, BAL SÖYLE (Gölüm gülüm, kırıldı kolum,
dutmuyor elim durnalar ey,
Ah gülüm gülüm, yar gülüm gülüm,
kız gülüm gülüm, durnalar ey,)

EĞER BİZİ SUAL EDEN OLURSA
BOYNU BÜKÜK, BENZİ SOLUK YAR SÖYLE (Gölüm gülüm, kırıldı kolum,
dutmuyor elim durnalar ey,
Ah gülüm gülüm, yar gülüm gülüm,
kız gülüm gülüm, durnalar ey,)

—2—

ALLI DURNAM NE GEZERSİN HAYADA
ARABAM KIRILDI KALDIM BURADA (Gölüm gülüm, kırıldı kolum,
dutmuyor elim durnalar ey,
Ah gülüm gülüm, yar gülüm gülüm,
kız gülüm gülüm, durnalar ey,)

NE ONMAMIŞ KULUMUŞUM DÜNYADA
AKŞAM OLSUN ALLI DURNAM DÖN GERİ (Gölüm gülüm, kırıldı kolum,
dutmuyor elim durnalar ey,
Ah gülüm gülüm, yar gülüm gülüm,
kız gülüm gülüm, durnalar ey,)

T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR SIRA No : 1782
İNCELEME TARİHİ : 3.10.1979

YÖRESİ
ANKARA
KİMDEN ALINDIĞI
AHMET YAMACI
SÜRESİ :
♩ = 80

DERLEYEN
AHMET YAMACI

DERLEME TARİHİ
1944

NOTAYA ALAN
AHMET YAMACI

MOR KOYUN

A MAN MOR KO YUN ME LER GE LİR
YAV RUM DAĞ LA RI DE LER GE LİR
A MAN HA Kİ KAT Lİ YAR O L SA
YAV RUM UY KU YU BÖ LER GE LİR
NE Sİ NE DE YA V RU M NE Sİ NE
Sİ GA RA DA KO Y MU Ş FE Sİ NE
YAV RUM BEN YAN DI M Bİ Rİ Sİ NE uysal

— 1 —
AMAN MOR KOYUN MELER GEİR
YAVRUM DAĞLARI DELER GELİR
AMAN HAKIKATLI YAR OLSA
YAVRUM UYKUYU BÖLER GELİR

Bağlantı- { NESİNDE YAVRUM NESİNE,
SİGARADA KOYMUS FESİNE,
YAVRUM BEN YANDIM BİRİSİNE

— 2 —
AMAN MOR KOYUN KUZUSUNA
YAVRUM CAN KAYNAR BİRİSİNE
AMAN NE DEYİME AĞLAYIM
YAVRUM ALNIMIN YAZISINA
Bağlantı.

— 3 —
AMAN MOR KOYUN MEŞELERDE
YAVRUM GÜL SUYU ŞİŞELERDE
AMAN ELLER ALMIS YARINI
YAVRUM BEN KALDIM KÖŞELERDE
Bağlantı.

TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM REPERTUAR SIRA NO: 493
İNCELEME TARİHİ: 22 /11/1975

11

DERLEYEN
M. SARISÖZEN

YÖRESİ
BURDUR DOLAYLARI

KİMDEN ALINDIĞI
AHMET YAMACI

YAYLA YOLLARINDA YÜRÜYÜP GELİR

(TEKE HAVASI ÇEŞİDİ)

DERLEME TARİHİ
2 / 6 / 1951

NOTAYA ALAN
M. SARISÖZEN

SÜRESİ :

YAY LA YOL LA RIN DA YÜ RÜ

YÜP GE LİR - OY GE LİN OY GE LİN

OY GE LİN AL LI ŞAL VA RI NI SÜ RÜ

YÜP GE Lİ RA MA NA MA NA NA MAN

(SAZ.....)

BEN VAR MAM O RA LI YA O RA DA DU

RA LI YA AL LAH NA SİP EY LE SİN DA VUL LU ZUR NA LI YA

(SAZ.....)

(2)

YAYLA YOLLARINDA YÜRÜYÜP GELİR

(1)

YAYLA YOLLARINDA YÜRÜYÜP GELİR (OY GELİN OY GELİN OY GELİN)
ALLI SALVARINI SÜRÜYÜP GELİR AMAN AMAN AMAN
BEN VARMAM ORALIYA, ORADA DURALIYA
ALLAH NASİP EYLESİN, DAVULLU ZURNALIYA

(2)

YAYLA YOLLARINDA BİTEN NANELER (OY GELİN OY GELİN OY GELİN)
İNCE BELLİ KIZ DOĞURMUŞ ANNELER AMAN AMAN AMAN
BEN VARMAM İNEKLİYE, YOĞURDU SİNEKLİYE
ALLAH NASİP EYLESİN, OMUZU TÜFEKLİYE

(3)

YAYLA YOLLARINDA MENEVŞE AÇMIŞ (OY GELİN OY GELİN OY GELİN)
SEVDİĞİM O GÜZEL DAĞLARA KAÇMIŞ AMAN AMAN AMAN
ÜNLEDİM AYŞE DİYE
ODAYI DÖŞE DİYE
ÜNLEDİM FATMA DİYE
KAŞLARIN ÇATMA DİYE
ÜNLEDİM GÜLSÜM DİYE
YANITLA GELSİN DİYE

TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM REPERTUAR SIRA NO: 721
İNCELEME TARİHİ: 30/9/1974

YÖRESİ
ANTALYA-YAYLA DAĞI

KİMDEN ALINDIĞI
AHMET TEKELİOĞLU
VE
DAYI OĞLU

SÜRESİ :

DERLEYEN
M. SARISÖZEN

DERLEME TARİHİ

NOTAYA ALAN
M. SARISÖZEN

GÖKTE YILDIZ YÜZATMIŞ

(SAZ.....)

GÖKDE YIL DIZ

YÜ ZAT MIŞ
EL Lİ DİR
SA YIL MAZ

GÖKDE YIL DIZ A MA NA

MAN YÜ ZAT MIŞ
EL Lİ DİR
SA YIL MAZ

MEV LAM NE LER
EL Lİ Sİ DE
ÇİY YU MURTA

NE LE RA MAN
A MA NA MAN

YA RAT MIŞ
BEL Lİ DİR
SO YUL MAZ

A NA Sİ Nİ
KÜ ÇÜK TEN YÂR
YÂ Rİ GÜ ZEL

GÜ ZEL SOY DAN
SE VE NİN
O LA NİN

A NA Sİ Nİ A MA NA MAN
KÜ ÇÜK TEN YÂR
YÂ Rİ GÜ ZEL

GÜ ZEL SOY DAN
SE VE NİN
O LA NİN

GÖKTE YILDIZ YÜZATMIŞ
(2)

KI ZI NI DA HU Rİ ME LK
GÖZ LE RİN DEN A MA NA MAN
YÜ RE ĞİN DE A MA " "

(SAZ....)

YA RAT MIŞ
BEL Lİ DİR
YA GÖL MAZ

(1)

GÖKDE YILDIZ YÜZATMIŞ, (Gökde yıldız aman aman yüzatmış)
MEVLÂM NELER NELER (Aman) YARATMIŞ
ANASINI GÜZEL SOYDAN, (Anasını aman aman güzel soydan)
KIZINI DA HURİ MELEK YARATMIŞ.

(2)

GÖKDE YILDIZ ELLİDİR (Gökde yıldız aman aman ellidir)
ELLİSİDE (Aman aman) BELLİDİR
KÜÇÜKDEN YÂR SEYENİN (Küçükden yâr aman aman sevenin)
GÖZLERİNDEN (Aman aman) BELLİDİR

(3)

GÖKDE YILDIZ SAYILMAZ (Gökde yıldız aman aman sayılmaz)
ÇİY YUMURTA (Aman aman) SOYULMAZ.
YÂRİ GÜZEL OLANIN (Yârî güzel aman aman olanın)
YÜREĞİNDE (Aman aman) YAĞ OLMAZ

GABARDIÇ

T R T MÜZİK DAİRESİ YAVINLARI
T H M REPERTUAR SIRA No : 2495
İNCELEME TARİHİ : 14_6_1984

YÖRESİ
ESKİŞEHİR SEYİTGAZİ
(Kırka Nah.)

KİMDEN ALINDIĞI
KADIN HALK OY. GRUBU
SÜRESİ :

ELİNDEKİ MENDİLİ YUDUR SEVDİĞİM YUDUR (KADIN OYUNU)

DERLEYEN
ERKAN SÜRME

DERLEME TARİHİ
14_5_1983

NOTAYA ALAN
ERKAN SÜRME
(Saz)

• = 104

E MEN LİN DE Kİ Lİ MEN Dİ Lİ
BOS DI TA LİM LÜ LU LE MEN Dİ Lİ
KÖ CA NEK KA REV LU LE
YUN. LÜ ÇO PI RA Nİ NUS T U
YU DUR SEV Dİ ĞİM YU DU
BEN DUS TUM GU BE RA YU DU
DA MEN DAN DJ KA NA TE LE
BE NİM YA Rİ M O YUN CU
GÖ NÜL Kİ Mİ SE SE VER SE
YE Dİ MEN Dİ ES ES KİT SE
LEY Lİ GÖ Lİ KÖ KİT Tİ
MEN Dİ Lİ A KÖ ROL SU
YA RİM MEN Mİ DI İS TI YO
DÜN YA GÜ ZE Lİ O DU
GÖZ YA SİM Sİ LE BİR O LE
O LA LÜ CA GÜ LE EV LE
VER MEK BOY NU MÜN DÜS TU
LI LI (Saz) ŞAK ŞAK ŞAK
ŞAK ŞAK ŞAK ŞAK

—1—
ELİNDEKİ MENDİLİ
YUDUR SEVDİĞİM YUDUR
GÖNÜL KİMİ SEVERSE
DÜNYA GÜZELİ ODUR (LİLİ)

—2—
MENDİLİM LÜLE LÜLE
BEN DÜSTÜM GURBET ELE
YEDİ MENDİLİ ESKİTTİM
GÖZYAŞIM SİLE SİLE (LİLİ)

—3—
BOSTAN EKTİM BİR EVLEK
DADANDI KARA LEYLEK
LEYLEK GÖZÜN KÖRÖLSÜN
OLACAGIZ BİR EVLEK (LİLİ)

—4—
KOCA KAPININ ÜSTÜ
MENDİLİM SUYA DÜSTÜ
MENDİLİMİ ALIRKEN
GÖNÜM GÜZELE DÜSTÜ (LİLİ)

—5—
YÜNLÜ ÇORABIN KONCU
BENİM YARIM OYUNCU
YARIM MENDİLİ İSTİYOR
VERMEK BOYNUM BORCU (LİLİ)

TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM 141 - 18 / 3 / 1973

YÖRESİ
SİLİFKE

KİMDEN ALINDIĞI
FOLKLOR EKİBİ

A KIZIM SANA

DERLEYEN
İST. BEL. KONSERVA-
DERLEME TARİHİ

NOTAYA ALAN
YÜCEL PAŞMAKCI

SÜRE: ♩ = 108

(Saz.....)

A GI ZIM SA NA PO TİN A LA YİM Mİ
A ÇO CUK SA NA (2) YAV RUM SEN DE Lİ MOL DUN
A EL LE RİN YA Rİ İ- A MAN NE RE LE Rİ NE DE İŞ TE
ŞU RA LA Rİ NA

- (2)
A Gızım sana fistan alayım mı
A çocuk sana
(Bağlantı)
(3)
A Gızım sana güşşag alayım mı
A çocuk sana
(Bağlantı)
(4)
A Gızım sana çember alayım mı
A çocuk sana
(Bağlantı)
(5)
A Gızım sana gireb alayım mı
A çocuk sana
(Bağlantı)

TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM 145 - 18/3/1973

YÖRESİ
SİLİFKE

KİMDEN ALINDIĞI
HÜSEYİN SAY

SÜRE: ♩=108

ŞU DERENİN UZUNU (TIMBILLİ)

DERLEYEN
İST. RAD. HALK. MÜZ.
ŞD.
DERLEME TARİHİ
23/8/1968

NOTAYA ALAN
YÜCEL PAŞMAKCI

(Saz.....)

ŞU DE RE NİN U ZU NU
AM MA NI NAM MAN HAY Dİ KI RA MA DIM
BU ZU NU NU NU
HAY Dİ GA ŞI YİN GEL TIM BİL ÇEKTİR Lİ ME Lİ TIM PÜS BİL KÜL Lİ LÜ

Aldım köylü kızını (Ammanın aman)
Haydi çekemedim nazını
(Bağlantı)

Şu dere baştan başa
Haydi atlarım taştan taşo
Çıkar gelin salvarı
Haydi yırtarım baştan başa. *Güzellerin yurdunu*
Azerim baştan başa

T.R.T. MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM. No: 411 - 22. 6. 1973

YÖRESİ
SİLİFKİ

KİMDEN ALINDIĞI
CAVİT ERDEN

SÜRE

DERLEYEN
MUZAFFER SARISÖZEN

DERLEME TARİHİ

NOTAYA ALAN
MUZAFFER SARISÖZEN

BAHÇAYA GEL GÖREYİM

(MANDİLLİ)

1. BAH ÇA
2. BAH ÇA

YA GEL GÖ RE YİM A ĞAM DA YAR YAR MAN DİL
LAR DA BİR KU ZU A ĞAM DA YAR YAR MAN DİL

Lİ Lİ HAY Dİ DE EL U ZAT GÜL VE RE YİM
HAY Dİ DE KIV RIM KIV RIM BOY NU ZU

SE NİN Gİ Bİ ÇAP KI NA A ĞAM DA YAR YAR
SEN KO YU NÖL BEN KU ZU A ĞAM DA YAR YAR

MAN DİL Lİ BİL MEM NA SİL GÖ NÜL VE RE
MAN DİL Lİ HAY Dİ DE A RA YA LIM BU KI

YİM OY NA SA NA OY NA SA NA MAN DİL Lİ
Zİ

BA ŞIN DA KI YAZ MA Sİ DA KAN DİL Lİ h. canbaba

1
BAHÇAYA GEL GÖREYİM, AĞAMDA YAR YAR MANDİLLİ
HAYDİDE EL UZAT GÜL VERİYİM
SENİN GİBİ ÇAPKINA, AĞAMDA YAR YAR MANDİLLİ
BİLMEM NASIL GÖNÜL VERİYİM

BAĞLANTI OYNASANA OYNASANA MANDİLLİ
2 BAŞINDAKİ YAZMASIDA KANDİLLİ

BAHÇALARDA BİR KUZU, AĞAMDA YAR YAR MANDİLLİ
HAYDİDE KIVRIM KIVRIM BOYNUZU
SEN KOYUN OL BEN KUZU, AĞAMDA YAR YAR MANDİLLİ
HAYDİDE ARAYALIM BU KIZI
BAĞLANTI

DERLEYEN
CAYIT ERDEN

**YÖRESİ
SİLİFKE**

DERLEME TARİHİ

1963

KİMDEN ALINDIĞI
HÜSEYİN SAY

ANAMUR YOLLARI

SÜRESİ :

NOTAYA ALAN
ALI CAN

A NA MUR YOL LA RI YAR YA R
 A NA MUR ÜS LA TÜ NÜ
 A NA MUR YOL LA RI

(Saz -----)

YA RI YA RAM MAN
 " " " " " "

KAY RAK TA
 DU MAN DA
 DAR DIR DA

CA KİL Lİ A CA Nİ M SÜ R ME Lİ MAM
 BU RÜ DÜ
 GE ÇİL MEZ

(Saz -----)

İAN BEN YAN DI MAM MAN
 " " " " " "

(ANAMUR YOLLARI)
(Sahife-2)

(Sax-----) (Sax-----)

SEV Mİ Şİ MAM MAN

ÖY LE BİR YAR SEV DİM YAR YA
HER KEZ SEV Dİ Gİ Nİ
SO ĞUK TUR SU LA Rİ

(Sax-----)

R YA Rİ YA RAM MAN

U YAR DA A KİL Lİ A CA NİM
AL DI DA YU RÜ DÜ
BİR TAS DA İ ÇİL MEZ

(Sax-----)

SÜR ME Lİ MAM MAN BEN YAN DI MAM

(Sax-----) (Sax-----)

MAN SEV Mİ Şİ MAM MAN

(ANAMUR YOLLARI)
(Sahife-3)

— 1 —

ANAMUR YOLLARI, YAR YAR YAR YARAMMAN,
KAYRAKTA ÇAKILLI, ACANIM (Sürmelim amman, ben yandım amman, sevmişim amman.)
ÖYLE BİR YAR SEVDİM, YAR YAR YAR YARAMMAN,
UYAR DA AKILLI ACANIM (Sürmelim amman, ben yandım amman, sevmişim amman.)

— 2 —

ANAMUR ÜSTÜNÜ, YAR YAR YAR YARAMMAN,
DUMAN DA BÜRÜDÜ, ACANIM (Sürmelim amman, ben yandım amman, sevmişim amman.)
HERKEZ SEVDİĞİNİ, YAR YAR YAR YARAMMAN,
ALDI DA YÜRÜDÜ, ACANIM. (Sürmelim amman, ben yandım amman, sevmişim amman.)

— 3 —

ANAMUR YOLLARI, YAR YAR YAR YARAMMAN,
DARDIR DA GEÇİLMEZ, ACANIM (Sürmelim amman, ben yandım amman, sevmişim amman)
SOĞUKTUR SULARI, YAR YAR YAR YARAMMAN,
BİR TAS DA İÇİLMEZ, ACANIM (Sürmelim amman, ben yandım amman, sevmişim amman.)

TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM REPERTUAR SIRA No: 950
İNCELEME TARİHİ: 30.Nisan.1975

DERLEYEN
CAVIT ERDEN

YÖRESİ
SİLİFKE

DERLEME TARİHİ
1965

KİMDEN ALINDIĞI
HUSEYİN SAY

AÇIL EY ÖMRÜMÜN VARI (Sallama)

NOTAYA ALAN
ALİ CAN

SÜRESİ:

SAZ -----

AÇIL EY ÖMRÜMÜN
YÜ-RÜ DİL-BER YÜ-RÜ
GÜ-ZEL LER GÜ-ZEL-LER

VA-RI AM-MAN AM-MAN BA-DI SA-BAH
AM-MAN " " SA-ÇIN SÜ-RÜN
NER-DE GE-ZER

OL-SUN LER MA-DAN AS-LA-NIM AS-LA-NIM BEN YAN-DIM
" " "

(Saz -----)

HAS BAH- ÇE-NİN GON-CA
AÇ BE-YAZ GER-DA-NIN
NER-DE DÜ-ĞÜN OR-DA

GÜ-LÜ AM-MAN AM-MAN SA-RA-RIP-TA
BAY-RAM " " Sİ-NEN GÜ-RÜN
SEY-RAN E-DER

SOL-SUN LER MA-DAN AS-LA-NIM AS-LA-NIM

(AÇIL EY ÖMRÜMÜN VARI)
(Sahife- 2)

[illegible]

— 1 —

ACIL EY ÖMRÜMÜN VARİ AMMAN
BADİ SABAH OLMADAN BEN YANDIM
HAS BAHCENİN GONCA GÜLÜ AMMAN
SARARIP TA SOLMADAN BEN YANDIM

Bağlantı [ESİM ESİM BEN GEL
UGRUN UGRUN GEL GEL
CAN YOLDAŞIM GEL.

— 2 —
YÜRÜ DİBER YÜRÜ AMMAN (AMMAN)
SAÇIN SÜRÜNSÜN ASLANIM (BEN YANDIM)
AÇ BEYAZ GERDANIN AMMAN (AMMAN)
SİNEN GÖRÜNSÜN ASLANIM (BEN YANDIM)
Bağlantı.

— 3 —

GÜZELLER GÜZELLER AMMAN (AMMAN)
NERDE GEZERLER ASLANIM (BEN YANDIM)
NERDE DÜĞÜN ORDA BAYRAM (AMMAN)
SEYRAN EDERLER ASLANIM (BEN YANDIM)

Beşiktaş

T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR SIRA No : 1262
İNCELEME TARİHİ : 11 - 2 - 1976

DERLEYEN
TRT. MÜZİK DAİRESİ

YÖRESİ
MUT

KULLAR OLAM SENİ DOĞURAN ANAYA

DERLEME TARİHİ
—1976—

KİMDEN ALINDIĞI
MUSA EROĞLU

NOTAYA ALAN
NİDA TUFEKÇİ

SÜRE : 1 76

Saz

KUL LA
RO LA M HAY Dİ SE Nİ DOĞ RA
NA NA YA
A NA YA VA YI VA...Y
SÜT VER MİŞ LER HAY Dİ SE Nİ
N Gİ Bİ SU NA YA
A MAN AH A MA NA MAN

KULLAR OLAM SENİ DOĞURAN ANAYA
(Sahife - 2)

BEN DA YA NA MAM ÇOK CA DA

İÇ Dİ M KA FA LA RI M DU MAN

AL TIN BAĞ LA... R

A MAN BA ŞIN DA Kİ YAZ MA YA

YAZ MA YA VA... Y VAY

KULLAR OLAM SENİ DOĞURAN ANAYA
(Sahife - 3)

KALK GI DE LI M

A MAN U SUL BOY LU GEZ

ME YE A MAN AH A MA

NA MAN BEN DA YA NA MAN

ÇOK CA DA İÇ Dİ H KA FA

LA RI M DU MAN

KULLAR OLAM SENİ DOĞURAN ANAYA
(Sahife-4)

TEZENE VURUŞLARI

KULLAR OLAM HAYDİ SENİ DOĞURAN ANAYA, ANAYA VAY VAY
SÜT VERMİŞLER HAYDİ SENİN GİBİ SUNAYA AMAN, AH AMAN AMAN,
BEN DAYANAMAM, ÇOKCADA İÇDİM KAFALARIM DUMAN,
ALTIN BAĞLAR AMAN BAŞINDAKİ YAZMAYA, YAZMAYA VAY VAY,
KALK GİDELİM AMAN USUL BÖYLU GEZMEYE AMAN, AH AMAN AMAN,
BEN DAYANAMAM ÇOKCADA İÇDİM KAFALARIM DUMAN.

T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR SIRA No 1773
İNCELEME TARİHİ : 10 - 3 - 1978

YÖRESİ
SİLİFKE

KİMDEN ALINDIĞI
CAVİT ERDEM

SÜRESİ :
♩ = 126

DERLEYEN
AHMET YAMACI

DERLEME TARİHİ

NOTAYA ALAN
AHMET YAMACI

NERDEN GELİRSİN

(BUYURUN ARKADAŞLAR DAVETİM VAR BENİM)

YAR YA

R YAR BU YU RU N AR KA DAŞ LAR DA VE TİM VAR

BE NİM HER KE S KE SE SİN DEN VE SİN İÇ SİN SAL TA NA TİM VAR BE NİM

A S LI YOK YAY LA SİN DA BİN BEŞ YÜZ KO YU NUM

VAR BE NİM HE Y KEK Lİ Ğİ M HEY

KEK Lİ Ğİ DÜ ZD VA DA AV LA YA LIM KA NA DI NI

BİN DA LI NA BAĞ LA YA LIM

VAR YAR YAR

—1—
BUYURUN ARKADAŞLAR DAVETİM VAR BENİM
HERKES KEŞİNDEN YESİN İÇSİN SALTANATIM VAR BENİM
ASLI YOK YAYLASINDA BİNBEŞYÜZ KOYUNUM VAR BENİM HEY KEKLİĞİM HEY
Bağlantı: KEKLİÇİ DÜZ OVA'DA AVLAYALIM
KANADINI ÇAM DALINA BAÇLAYALIM

VAR YAR YAR

—2—
NERDEN GELİRSİN SİLİFKE KALESİNDEN
NE CEZERSİN AÇUK BELASINDAN
NERDE YATTIN BEYİN KONAĞINDA
NE VARIDI KUPKURU YERDEN GAYRI HEY KEKLİĞİM HEY
Bağlantı:

T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T R T REPERTUAR SIRA No: 1961
İNCELEME TARİHİ : 8. 2. 1979

DEKLEYEN
T R T

YÖRESİ
İÇEL-SİLİFKE
KİMDEN ALINDIĞI
YÖRE EKİBİ
SÜRESİ :

VARIN SÖYLEYİN URFANIYE

İNCELEME TARİHİ

NOTAYA ALAN
ADNAN ATAMAN

1 2

SERBEST

SAZ

SERBEST

VA RI
UZ ZA

2-

N K SÖYLENİR FA NEYE YARIN ÖĞ ME Sİ N
YOLDANGELDİMĞA YET YOR GU NU M

YAR YA R SAZ ÇÖ ZE
BEN DE

ME DİKAKGÖĞ SÜNÜN DÜĞ ME Sİ N GUZU M
SE Nİ NU FAK BO YUNA VUR GU NUM

A GÜ ZÜM SAZ

TOP LA KE Kİ
SEN DE KÜS TÜ Lİ Nİ SAZ
İ SEN

YE RE DE Gİ ME SİN
BEN DE DAR GI NİM CA Nİ M

A CA NİM SAZ UZ BAS GÜN DÜ
ŞA ŞAR BİL Dİ

RA Nİ SAZ
GİN DEN YE KUL RİN Cİ ME
BA Zİ BA

Sİ N O YAR YAR EY HEY
Zİ

S. F. K. N.

YARIN SÖYLEN URFANİYE YARIN ÖĞMESİN
ÇÖZEMEDİM AK GÖĞSÜNÜN DÜĞMESİN
TOPLA KEKİLİNİ YERE DEĞİMESİN
UZ BAS GUNDURANI YER İNCİMESİN

UZAK YOLDAN GELDİM GAYET YORGUNUM
BEN DE SENİN UFAK BOYUNA VUR GUNUM
SENDE KÜSTÜ İSEN BENDE DARGINIM
ŞAŞAR BİLDİĞİNDEN KUL BAZI BAZI

T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR No : 3971
İNCELEME TARİHİ : 11. 8. 1994

YÖRE
İÇEL / Siliğe
KAYNAK KİŞİ
HÜSEYİN SAY

SÜRE : 76

TÜRKMEN KIZI

DERLEYEN
ERKAN SÜRMEN

DERLEME TARİHİ
1970

NOTALAYAN
ERKAN SÜRMEN

(SAZ)

TÜRK ME Nİ Kİ Zİ TÜRK MEN Kİ Zİ TÜRK ME Nİ Kİ Zİ TÜRK MEN Kİ Zİ
TÜRK ME Nİ Kİ Zİ TÜRK MEN Kİ Zİ TÜRK ME Nİ Kİ Zİ TÜRK MEN Kİ Zİ
TÜRK ME Nİ Kİ Zİ TÜRK MEN Kİ Zİ TÜRK ME Nİ Kİ Zİ TÜRK MEN Kİ Zİ

YA YIK YA YAR TÜRK MEN Kİ Zİ YA YIK YA YAR TÜRK MEN Kİ Zİ
İ NEK SA ĞAR TÜRK MEN Kİ Zİ İ NEK SA ĞAR TÜRK MEN Kİ Zİ
HA MUR YOĞ RUR TÜRK MEN Kİ Zİ HA MUR YOĞ RUR TÜK MEN Kİ Zİ

AH SEN AL LAR GİY BEN Kİ Rİ Mİ Zİ Çİ KA LIM DAĞ LAR BA ŞI NA
AH SEN AL LAR GİY BEN Kİ Rİ Mİ Zİ Çİ KA LIM DAĞ LAR BA ŞI NA
AH SEN AL LAR GİY BEN Kİ Rİ Mİ Zİ Çİ KA LIM DAĞ LAR BA ŞI NA

SEN GÜ LÜ TOP LA BEN NE R Gİ Zİ AH A MAN AY ŞEM YA MAN AY ŞEM
SEN GÜ LÜ TOP LA BEN NE R Gİ Zİ AH A MAN AY ŞEM YA MAN AY ŞEM
SEN GÜ LÜ TOP LA BEN NE R Gİ Zİ AH A MAN AY ŞEM YA MAN AY ŞEM

-2-
TÜRKMEN KIZI

DAĞ LA RI BA ŞI DU MAN AY ŞEM (SAZ - - - - -)
DAĞ LA RI BA ŞI DU MAN AY ŞEM
DAĞ LA RI BA ŞI DU MAN AY ŞEM

günçtürk

TÜRKMEN KIZI TÜRKMEN KIZI
TÜRKMEN KIZI TÜRKMEN KIZI
YAYIK YAYAR TÜRKMEN KIZI
YAYIK YAYAR TÜRKMEN KIZI

(AH) SEN ALLAR GİY BEN KIRMIZI
ÇIKALIM DAĞLAR BAŞINA
SEN GÜLÜ TOPLA BEN NERGİZİ
(AH) AMAN AMAN AYŞEM YAMAN AYŞEM
DAĞLAR BAŞI DUMAN AYŞEM

TÜRKMEN KIZI TÜRKMEN KIZI
TÜRKMEN KIZI TÜRKMEN KIZI
İNEK SAĞAR TÜRKMEN KIZI
İNEK SAĞAR TÜRKMEN KIZI

(AH) SEN ALLAR GİY BEN KIRMIZI
ÇIKALIM DĞLAR BAŞINA
SEN GÜLÜ TOPLA BEN NERGİZİ
(AH) AMAN AYŞEM YAMAN AYŞEM
DAĞLAR BAŞI DUMAN AYŞEM

TÜRKMEN KIZI TÜRKMEN KIZI
TÜRKMEN KIZI TÜRKMEN KIZI
HAMUR YOĞRUR TÜRKMEN KIZI
HAMUR YOĞRUR TÜRKMEN KIZI

(AH) SEN ALLAR GİY BEN KIRMIZI
ÇIKALIM DĞLAR BAŞINA
SEN GÜLÜ TOPLA BEN NERGİZİ
(AH) AMAN AYŞEM YAMAN AYŞEM
DAĞLAR BAŞI DUMAN AYŞEM

TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM REPERTUAR SIRA NO: 380
İNCELEME TARİHİ : 22.5.1973

YÖRESİ
KASTAMONU

KİMDEN ALINDIĞI
HAKKI BAYRAKTAR

SÜRE

EVLERİNE VARAMADIM ARIMDAN
(AŞAĞI İMARET)

DERLEYEN
M. SARISOZEN

DERLEME TARİHİ

NOTAYA ALAN
M. SARISOZEN

(SAZ - - - -)

A MA NEV LE Rİ NE VA RA MA DIM
A MA NEV LE Rİ NE VA RA GE LE

A RIM DAN A YI - - - R DI LAR BE Nİ NAZ LI
EY LEN DİM İF Tİ RA DIR DİL DE - - - N Dİ LE

YA Rİ - - - M DE - - N YAR YAR
SÖY LE - - - N Dİ - - M YAR YAR

Kİ MA - - Y RİL MIŞ BE NA - - - Y Rİ LA - - M YA Rİ - M DEN
BE NO YA RİN E DA Sİ NA İM RE - N DİM

21
AR MU DU DAL DAN E DA LI YAR DAN AY Rİ - L MAM SEN DEN
VA RAM Gİ DEM AN NE Sİ NE YAL VA RAM YAR YAR

EVLERİNE VARAMADIM ARIMDAN
(Sayfa:2)

Kİ MA -- Y RİL MİŞ BE NA -- -- Y Rİ LA -- M YA Rİ - M DEN
BE NO YA RİN E DA Sİ NA İM RE - N DİM
AR MU DU DAL DAN E DA LI YAR DAN AY RİL MAM SEN DEN
2 VA RAM Oİ DEM KA Pİ -- Sİ NA KU LO LAN YAR YAR

(1)

(Aman) EVLERİNE VARAMADIM ARIMDAN
AYIRDILAR BENİ NAZLI YARİMDEN (yar yar)
KİM AYRILMIŞ BEN AYRILAM YARİNDEN
ARMUDU DALDAN EDALİ YARDAN AYRILMAM SENDEN

(2)

(Aman) EVLERİNE VARA GELE EYLENDİM
İFTİRADIR DİLDEN DİLE SÖYLENDİM (yar yar)
BEN O YARİN EDASINA İMRENDİM
VARAM OİDEM ANNESİNE YALVARAM (yar yar)
VARAM OİDEM KAPISINA KUL OLAN (yar yar)

TRT. MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM. No: 442 - 22 . 6 . 1973

YÖRESİ
KASTAMONU

KİMDEN ALINDIĞI
SARI RECEP

SÜRE:

BEYLER BAHÇESİ

DERLEYEN

NİDA TÜFEKÇİ

DERLEME TARİHİ

MAYIS - 1959

NOTAYA ALAN

NİDA TÜFEKÇİ

SAZ -

BEY LER BAH ÇE SİN DE NAT LA YA MA DİM A MA NA

MA NA MAN CE PA NEM DÖ

KÜL DÜ TOP LA YA MA DİM EY ZA LİM DÜŞ MAN

LARI HAK LA YA MA DİM A MA NA MA NA MAN

SAZ -

VAR GİT OĞ LAN VAR GİT BEN SA

NA VAR MAM EY AN NEN DEN BA BAN DAN İN Tİ

SAZ -

ZA RAL MAM EY TA BAN CASI E LİN DE ŞİŞ HA NESİ BE LİN DE

GÜ ZEL İZMİR YO LUN DA BEN BİR GÜ ZE LE VU RUL DUM EY

1
BEYLER BAHÇESİNDEN ATLAYAMADIM
CEPANEM DÖKÜLDÜ TOPLAYAMADIM
ZALİM DÜŞMANLARI HAKLAYAMADIM
VAR GİT OĞLAN VARGİT BEN SANA VARMAM
ANNENDEN BABANDAN İNTİZAR ALMAM
TABANCASI ELİNDE
BAĞLANTI ŞİŞANESİ BELİNDE
GÜZEL İZMİR YOLUNDA
BEN BİR GÜZELE VURULDUM

2
BEYLER BAHÇESİNDE KANDİLLER YANAR
KANDİLİN ŞAYKINA BÜLBÜLLER KONAR
HERKES SEVDİĞİNE BÖYLEMİ YANAR
VAR GİT OĞLAN VAR GİT BEN SANA VARMAM
ANNENDEN BABANDAN İNTİZAR ALMAM
BAĞLANTI

TAT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM 168 - 1 / 4 / 1973

YÖRESİ
KIRŞEHİR

KİMDEN ALINDIĞI
ŞEMİ YASTIMAN

DERLEYEN
NİDA TÜFEKÇİ

DERLEME TARİHİ

NOTAYA ALAN
NİDA TÜFEKÇİ

YÜRÜ GÜZEL YÜRÜ

SÜRE:

(Saz.....)

YÜRÜ GÜZEL YÜRÜ DE SA ÇIN

SÜ RÜN SÜN E Şİ MAM MA NAM MAN SE BEB AM MAN AM MAN

(Saz.....)

GE Lİ GE LA MAN

AÇ BE YAZ GER DA NI DA Sİ NEN

(2) LUR SAN (1) GÖ RÜN SÜN A MA NA MAN

A MAN OL SUN BA DE LER DE DOL SUN

Bİ ZE DÜŞ MAN O LAN AL LAH DAN BUL SUN

(2)
Yürü güzel yürü de yolundan kalma
Her yüze gülmeni de dost olur sanma aman aman
(Bağlantı)

TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM REPERTUAR SIRA NO: 630
İNCELEME TARİHİ: 16/3/1974

YÖRESİ
KIRŞEHİR

KİMDEN ALINDIĞI
SEMİ YASTIMAN

BİTER KIRŞEHİRİN GÜLLERİ BİTER (GÜZELLEME)

DERLEYEN
M. SARISOZEN

DERLEME TARİHİ

NOTAYA ALAN
M. SARISOZEN

SÜRESİ :

(SAZ.....)

(SERBEST.....)

BI TER BI TER DE KIR SE HI RIN GÜL LE RI BI TE.....

.....R E FE.....N DİM

ŞA KI YIP DA LIN DA BÜL BÜL LE RÖ TER GÜ LÜ MAMMA
KA ŞI NIN ÜS TÜN DE KE MAN GÖ RÜ NÜR " " " "

NAM MA NA MAN SE BE BAM MA NAM MA NA MAN BİR TA NE MAM MAN
" " " " " " " " " " " "

ÇIR PI NIP DA LIN DA BÜL BÜL LE RÖ TER GÜ LÜ MAMMA NAM MA NA MAN
KA ŞI NI NÜS TÜN DE KE MAN GÖ RÜ NÜR " " " " " " " "

SE BE BAM MA NAM MA NA MAN E FEN Dİ MAM MAN AY NAM DÜŞ
" "

(BİTER KIRŞEHİRİN GÜLLERİ)
(2)

DÜ YER LE RE KA RIŞ DI GA ZEL LE RE TA Eİ YA TIM KU RU SUN
TİN DU VAR DA BİR YAR SEV DİM HU VAR DA AL İ.AH Bİ Zİ KA VUŞ TUR

DÜŞ KÜ NÜM GÜ ZEL LE RE (SON)
SU YO LUN DA PI NAR DA

(SERBEST.....)

GÜ ZEL LE Rİ ÇOK

DUR HEP YE Nİ YE TE... R E FE... N

(4)

BİTER BİTERDE KIRŞEHİRİN GÜLLERİ BİTER (Efendim)
ŞAKIYIP DALINDA BÜLBÜLLER ÖTER (Gülüm amman amman aman,sebeb amman amman aman,
bir tanem amman)
ÇIRPINIP DALINDA BÜLBÜLLER ÖTER (Gülüm amman amman aman,sebeb amman amman aman,
efendim amman)

(Bağlantı)
(1) { AYNAM DÜŞTÜ YERLERE
KARIŞTI GAZELLERE
TABİYATIM KURUSUN
DÜŞKÜNÜM GÜZELLERE
(2)

GÜZELLERİ ÇOKTUR HEP YENİ YETER (Efendim)
KAŞININ ÜSTÜNDE KEMAN GÖRÜNÜR (Gülüm amman amman aman,sebeb amman amman aman,
bir tanem amman)
KAŞININ ÜSTÜNDE KEMAN GÖRÜNÜR (Gülüm amman amman aman,sebeb amman amman aman,
efendim amman)

(Bağlantı)
(2) { BEYLİK MARTIN DUVARDA
BİR YÂR SEYDİM HUVARDA
ALLAH BİZİ KAVUŞTUR
SU YOLUNDA PINARDA
(3)

GÜN BE GÜN EYLERİM AH İLE ZARİ (Efendim)
ELİMDEN ALDIRDIM GÜL YÜZLÜ YÂRİ (Gülüm amman amman aman,sebeb amman amman aman,
bir tanem amman)
ELİMDEN ALDIRDIM GÜL YÜZLÜ YÂRİ (Gülüm amman amman aman,sebeb amman amman aman,
efendim amman)

(Bağlantı) (1)

ARZUM SENDE KALDI KOCA KIRŞEHİR (Efendim) (4)
KERVAN SARAYLARIN DUMAN GÖRÜNÜR (Gülüm amman amman aman,sebeb amman amman aman,
bir tanem amman)
KERVAN SARAYLARIN DUMAN GÖRÜNÜR (Gülüm amman amman aman,sebeb amman amman aman,
efendim amman)

(Bağlantı) (2)

T R T MÜZİK DERSİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR SIRA No : 1985
İNCELEME TARİHİ : 4 - 10 - 1979

YÖRESİ
ORTA ANADOLU
KİMDEN ALINDIĞI
KIRŞEHİRLİ NEŞET ERTAŞ
SÜRESİ

♩ : 92

AL YANAK ALLANIYOR
(SÖZLÜ OYUN HAVASI)

DERLEYEN
T R T

DERLEME TARİHİ
1979

NOTAYA ALAN
NİDA TUFEKÇİ

Saz.....

SES

AL YA NA NA L LA NI YO
" " NAH PE M BE PE M BE
" " GU L GU LO LU R

SAZ

AL YANAK ALLAHİYOR
(Sahife - 2)

SES

A MA - N AL YA NA HA - L LA BE NI PE LO M YO BE LU R

SAZ

SES

A MA N YA - ZI MA SI PUL LA NI YO
.. .. SE - V DAN U YAN DI BE DE
.. .. SI - R MA SA C TEL TE LO LÜR

SAZ

SES

A MA N YA ZI MA SI PUL LA NI YO
.. .. SE - V DAN U YAN DI BE DE
.. .. SI - R MA SA C TEL TE LO LÜR

SAZ

SES

2.3
D YUR CİH MİŞ KAR SI M DA
.. .. Nİ Nİ NAN YA Rİ M
.. .. RİM ÇIK MA DI ŞA YORİ M

SAZ

AL YANAK ALLANIYOR
(Sahife - 3)

SES

2. 2.

A MA — NO YAR CH MIS KAR SI — M DA
.. MA — SEV DA NI NAN YA NI — YO
.. .. YA RIM ÇIK MA DI ŞA RI — M

SAZ

SES

A MAH — DA — L Gİ Bİ SA — F SAL LA NI YO
.. .. HİC — İN SA GO — REN MU SE — N DE
.. .. SE — Nİ GO — REN DE — LO LUR

SAZ

SES

A MA — N KA — R SM — DA SAL LA NI YO
.. .. HİC — İN SA GO — F YOK MU SE — N DE
.. .. SE — Nİ GO — REN DE — LO LUR

SAZ

SES

A MA NE — T ME BA — NA BU HA — Zİ

SAZ

AL YANAK ALLANIYOR
(Sahife- 4)

A MA N GE L BI ZE BA ZI BA ZI

A MA N VA R BEN SE Nİ A LI R DİN

A NA N BA BA NO L SAY DI RA Zİ

-1-
AL YANAK ALLANIYO
(AMAN) YAZMASI PULLANIYO
O YAR ÇİHMİŞ KARŞIMDA
(AMAN) DAL GİBİ SALLANIYO
(") KARŞIMDA SALLANIYO
AMAN ETME BANA BU NAZİ
Bağlantı " 6EL SİZE BAZI BAZI
" VAR BEN SENİ ALIRDIM
ANAN BABAN OLSAYDI RAZİ

-2-
(AMAN) AL YANAK PEMBE PEMBE
SEVDAN UYANDI BENDE
SEVDANINAN YANIYOM
(AMAN) HİÇ İNSAF YOK MU SENDE
Bağlantı.

-3-
(AMAN) AL YANAK GÜL GÜL OLUR
SIRMA SAÇ TEL TEL OLUR
YARIM ÇİMA DIŞARI
(AMAN) SENİ GÖRENLER OLUR
Bağlantı.

TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM REPERTUAR SIRA No: 3611
İNCELEME TARİHİ : 2.5.1991

YÖRESİ
KIRŞEHİR
KİMDEN ALINDIĞI
NEŞET ERTAŞ
SÜRESİ :

O SİRİN SÖZLERİNE (GEL YANIMA)

DERLEYEN
İSTANBUL RADYOSU

DERLEME TARİHİ
1969

NOTAYA ALAN
HAMİD ÖZBAY

O SİRİN SÖZ LE Rİ NE
HAY RA NIM GÖZ LE Rİ NE BAK MA EL SÖZ LE Rİ NE
GEL YA NI MA GE — L GEL GEL GEL YA NI MA GEL SAZ

-2-

BAK MA EL SÖZ LE Rİ NE GEL YA NI MA GEL GEL GEL

GEL YA NI MA GEL SAZ A MAN EL LER GÖR ME SİN

SA KIN EL LER MA SİN A MAN EL LE — R GÖR ME SİN

GEL YA NI MA GEL GEL GEL

DO MURCUKNA ME LERİN ÇÖ ZÜ VER DÜ — G ME LE RİN

GÖ RE YİM Sİ NE LE .Rİ — N GEL YA NI MA GEL GEL GEL

GEL YA NI MA GE — L SAZ

O SİRİN SÖZLERİNE
(GEL YANIMA)
-3-

O SİRİN SÖZLERİNE
(GEL YANIMA)
-4-

The musical score is written on ten staves, each with a treble clef and a key signature of one flat (B-flat). The melody is composed of eighth and sixteenth notes, often beamed together in groups. The lyrics are written in Turkish and are aligned with the notes. The score includes a variety of musical notations such as slurs, ties, and dynamic markings like 'f' (forte) and 'p' (piano). The lyrics are: CİLVE Lİ CE NAZ Lİ CA, HEM SAZ Lİ CA SÖZ LÜ CE YAR GİZ Lİ CE GİZ Lİ, GEL YA Nİ MA GEL GEL GEL YA Nİ MA GEL SAZ, YAR GİZ Lİ CE GİZ Lİ CE GEL YA Nİ MA GEL GEL GEL, GEL YA Nİ MA GEL A MANELLER DUY MA SIN, A MAN EL LER GÖR ME SİN SA KİN EL LE - R DUY MA SIN, GEL YA Nİ MA GEL GEL GEL GEL YA Nİ MA GEL GEL GEL.

CİLVE Lİ CE NAZ Lİ CA

HEM SAZ Lİ CA SÖZ LÜ CE YAR GİZ Lİ CE GİZ Lİ

GEL YA Nİ MA GEL GEL GEL YA Nİ MA GEL SAZ

YAR GİZ Lİ CE GİZ Lİ CE GEL YA Nİ MA GEL GEL GEL

GEL YA Nİ MA GEL A MANELLER DUY MA SIN

A MAN EL LER GÖR ME SİN SA KİN EL LE - R DUY MA SIN

GEL YA Nİ MA GEL GEL GEL GEL YA Nİ MA GEL GEL GEL

T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR No : 4132
İNCELEME TARİHİ : 11.06.1997

YÖRE
ORTAANADOLU
KAYNAK KİŞİ
NEŞET ERTAŞ

SÜRE :

N'OLUR GELİN N'OLUR

DERLEYEN
YÜCEL PAŞMAKÇI

DERLEME TARİHİ

NOTALAYAN
YÜCEL PAŞMAKÇI

The musical score is written on eight staves. The first staff begins with a treble clef, a key signature of one flat (B-flat), and a 4/4 time signature. The melody is written in a single line. The second staff starts with a dashed line and the word "(SAZ" in parentheses, indicating the start of a saz accompaniment. The subsequent staves continue the melody and accompaniment, with some staves featuring triplets (indicated by a '3' over a group of notes) and other musical notations like slurs and ties. The score is presented in a clean, professional layout with clear notation and a dashed line separating the melody from the accompaniment.

N'OLUR GELİN N'OLUR

- 2 -

N'OLUR GELİN N'OLUR

-3-

The musical score is written on ten staves. The first staff shows the beginning of the melody in a treble clef with a key signature of one flat (B-flat). The second staff continues the melody. The third staff introduces the vocal line with lyrics. The fourth staff continues the melody and vocal line. The fifth staff continues the melody and vocal line. The sixth staff continues the melody and vocal line. The seventh staff continues the melody and vocal line. The eighth staff continues the melody and vocal line. The ninth staff continues the melody and vocal line. The tenth staff continues the melody and vocal line.

LYRICS:

NO GE LUR LI HEY NE
 GE LİN NO LUR NE
 BAK GE Lİ NE
 GE LİN NO LUR NE
 BAK GE Lİ NE
 A DAM MI
 MI ŞE
 ZA BAH
 MI ŞE
 MO LUR
 Lİ NE
 NOLUR HEY NE
 GE Lİ NE
 ÖP ME YİNE
 Gİ YAK
 SAR MA YİN CA
 Gİ NA YAK
 (SAZ - - -)
 (SAZ - - -)
 (SAZ - - -)
 (SAZ - - -)
 (SAZ - - -)
 (SAZ - - -)
 (SAZ - - -)
 (SAZ - - -)
 (SAZ - - -)
 (SAZ - - -)

N'OLUR GELİN N'OLUR

-4-

YÄ RI GÖ
GE LİN GUR

ZE BA LO NO LA NIN
BA NO LU YUM

YÄ RI GÖ (SAZ - - - - -) ZE LO LA NIN
GELİN GUR GUR

GÖ ZÜ NE UY KU MU GE LİR
SA ÇI YIN TEL LE RI NE

(SAZ - - - - -)

D.C.

N'OLUR GELİN N'OLUR
ÖPMEYİNEN ADAM MI ÖLÜR
(SARMAYINCA ZABAH MI OLUR)
YÄRİ GÖZEL OLANIN
GÖZÜNE UYKU MU GELİR

GELİNE BAK GELİNE
GİNA YAKMIŞ ELINE
GELİN GURBAN OLUYUM
SAÇIYIN TELLERİNE

GÜL KOYMUŞ GÜL TASINA
HAVLUNUN ORTASINA
GELİN GURBAN OLUYUM
GAŞIYIN GARASINA

95/10/10/10

TRT . MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM . REPERTUAR SIRA No: 451
İNCELEME TARİHİ : 22.6.1973

YÖRESİ
AYDIN
KİMDEN ALINDIĞI
OSMAN ŞEVKİ ULUDAĞ

DERLEYEN
M . SARISÖZEN

DERLEME TARİHİ

NOTAYA ALAN
M . SARISÖZEN

SÜRE

GENÇ OSMAN

(Saz)

A MAN GEN ÇOS MAN DE Dİ ÇİN BİR KÜ ÇÜ KU ŞAK

BE Lİ NE BAÇ LA MIŞ İB Rİ ŞİM KU ŞAK OF OF

(Saz)

OF OF AS KE RİN İ ÇİN DE Bİ RİN Cİ U ŞAK

AL LAH AL LAH DE YİP GE ÇER GEN ÇOS MAN OF OF

1
AMAN GENÇ OSMAN DEDİÇİN BİR KÜÇÜK UŞAK
BELİNE BAĞLAMIS İBRİŞİM KUŞAK OF OF
OF OF ASKERİN İÇİNDE BİRİNCİ UŞAK
ALLAH ALLAH DEYİP GEÇER GENÇ OSMAN OF OF

2 3
AMAN BAĞDADIN İÇİNE GİRİLMEZ YASTAN AMAN BAĞDADIN KAPISIN GENÇ OSMAN AÇTI
HER ANA DOĞURMAZ BÖYLE BİR ASLAN OF OF DÜŞMANIN CÜMLEŞİ ÖNÜNDEN KAÇTI OF OF
OF OF KELLE KOLTUĞUNDA GELİYOR KARŞAN OF OF KELLE KOLTUĞUNDA ÜÇ GÜN SAVASTI
ALLAH ALLAH DEYİP GEÇER GENÇ OSMAN OF OF ALLAH ALLAH DEYİP GEÇER GENÇ OSMAN OF OF

4
AMAN ASKERİN BİR UCU GÖRÜNDÜ VAN'DAN
KILINCIN KABZASI GÖRÜNMEZ KANDAN OF OF
OF OF BAĞDADIN İÇİNDE TOZDAN DUMANDAN
TOZ DUMAN İÇİNDE KALDI, GENÇ OSMAN OF OF

(Not: Genç Osman
türküsünün Konya
cesidi 306 No'da)

TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM REPERTUAR SIRA NO: 1045
İNCELEME TARİHİ: 12/6/1975

YÖRESİ
KONYA

KİMDEN ALINDIĞI
AHMET ÖZDEMİR

DERLEYEN
KEMAL KOLDAŞ

DERLEME TARİHİ
8/7/1974

NOTAYA ALAN
K. KOLDAŞ

ERMENEĞİN KEKLİKLERİ

SÜRESİ :
(♩ = 92) (SAZ.....)

ER ME
2-KA RA
3-Gİ DE

NE ĞİN A MAN KEKLİK LE Rİ Ö TÜ YO RAM
MAN DAN " " AK ŞE HİR DEN KON YA DA NAM
Gİ DE " " GİT MEZ OL DU DİZ LE Rİ MAM

SAZ.....

MAN A MA NAM MA NAM MAN Ö TÜ
" " " " " " KON YA
" " " " " " DİZ LE

ERMENEĞİN KEKLİKLERİ
(2)

YOR DAN RİM HAY Dİ (SAZ.....)

(SAZ.....)

BE NİM YA RİM A MAN GÖZ LE
A LA MADİM MU RA
A RI YO RUM GÖR MEZ

SAZ ----

RİM DE TÜ TÜ YO RAM MAN A MA
Dİ Mİ DÜN- YA DA NAM " "
OL DU GÖZ- LE Rİ MAM " "

SAZ ----

NAM MA NAM MAN İ PE Yİ MAM MAN

SAZ ---

DER Dİ Mİ KİM LE RE DÖ KE Yİ MAM MAN

SAZ ----

GE Lİ VE Rİ GÜ LÜ VER BE NİM NAZ Lİ ME LE Yİ MAM MAN

ERMENEĞİN AMAN KEKLİKLERİ ÖTÜYOR AMMAN AMANAMMAN AMMAN ÖTÜYOR HAYDİ
BENİM YARIM AMAN GÖZLERİMDE TUTUYOR AMMAN

Bağlantı: { AMANAMMAN AMMAN İPEYİM AMMAN
DERDİMİ KİMLERE DÖKEYİM AMMAN
GELİVER GÜLÜVER BENİM NAZLI MELEYİM AMMAN

KARAMANDAN AMAN AKSEHİRDEN KONYADAN AMMAN AMANAMMAN AMMAN KONYADAN HAYDİ
ALAMADIM AMAN MURADIMI DÜNYADAN AMMAN
Bağlantı...

GİDE GİDE AMAN GİTMEZ OLDU DİZLERİM AMMAN AMANAMMAN AMMAN DİZLERİM HAYDİ
ARİYORUM AMAN GÖRMEZ OLDU GÖZLERİM AMMAN
Bağlantı...

TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM REPERTUAR SIRA No: 1094
İNCELEME TARİHİ: 16_6_1975

DERLEYEN
M. SARISOZEN

YÖRESİ
KONYA

KİMDEN ALINDIĞI
KONYA Folklor Ekibi
SÜRESİ:

HANİ BENİM ELLİ DİRHEM KESDENEM
(KONYALI)

DERLEME TARİHİ
4_12_1945

NOTAYA ALAN
M. SARISOZEN

HEY HE Y HA Nİ BE NİM EL Lİ Dİ REM
HA Nİ BE NİM EL Lİ Dİ REM

KES DE NEM KES DE NEM KON YA LI DAN BAS KA Sİ Nİ
PI RA SAM PI RA SAM MUM LAR YAK SAM KON YA LI MI

İS TE MEM YAR YAR KON YA LIM
A RA SAM

YÖ RÜ YÖ RÜ YAV RUM YÖ RÜ SAÇ LA
.. ..

Rİ Nİ SÜ RÜ ŞİM Dİ BUR DAN GEÇ Tİ
.. ..

KON YA LI NİN Bİ Rİ
.. ..

— 1 —

Hey Hey HANİ BENİM ELLİ DİRHEM KESDENEM
KONYALIDAN BAŞKASINI İSTEMEM
YAR YAR KONYALIM YÖRÜ
YÖRÜ YAVRUM YÖRÜ
Bağlantı — SAÇLARINI SÜRÜ
ŞİMDİ BURDAN GEÇTİ
KONYALININ BİRİ.

— 2 —

Hey Hey HANİ BENİM ELLİ DİRHEM PIRASAM
MUMLAR YAKSAM KONYALİYİ ARASAM.
Bağlantı

T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR SIRA No: 2314
İNCELEME TARİHİ:

YÖRESİ
KONYA
KİMDEN ALINDIĞI
KONYA - Folklor Ekibi
SÜRESİ:

ASLAN MUSTAFA

DERLEYEN
İstanbul. Bel. Kons.

DERLEME TARİHİ

NOTAYA ALAN

EY

Y EY KE NAR DAN GE

ÇE YİN AM MAN A MAN VOL Sİ ZİN OL SUN

BİR DA NE MA MAN

A ĞU LA Rİ

ÇE YİN AM MAN A MAN BAL Sİ ZİN OL SUN

BİR DA NE MAM MAN A MA Nİ Nİ GEL GEL GEL AS LAN

MUSTA FA MAM MAN HAY Dİ GEL GEL GA RİP BAŞ LI YA RİM GEL

- 1 -
KENARDAN GECEYİN AMAN AMAN
YEL SİZİN OLSUN BİR DANEM AMAN
AĞULAR İÇEYİM AMAN AMAN
BAL SİZİN OLSUN BİR DANEM AMAN
Bağ ANASINI GEL GEL GEL ASLAN MUSTAFAM AMAN
HAYDİ GEL GEL GARİP BAŞLI YARİM GEL.

- 2 -
BOZKIR DEDİKLERİ BÜYÜK KASABA
SEVİLEN GÜZELLER GELMEZ HESABA
Bağlantı.

TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM REPERTUAR SIRA NO:4251

İNCELEME TARİHİ:27-09-2000

YÖRESİ:KONYA

KAYNAK KİŞİ:
AHMET GAZİ AYHAN

SÜRESİ:

DERLEYEN:
T R T

DERLEME TARİHİ:

NOTALAYAN:
NİHAT KAYA

EMMİLER EMMİLER

EM Mİ LE REM Mİ LER DE VA YA NAM

TÜRK MEN DE EM Mİ LER DE

VAY VAY VA YA NAM VAY

U - ZU NU ZUN EN TA

Rİ DE VA YA NAM VAY

EMMİLER EMMİLER -2.SAYFA

SA LI MA DA YEN Lİ LER VA YA NAM

SAL MA DA YEN Lİ LER HEP Bİ RA

RA YA DA GEÇ MİŞ

ÇİF TE DE BEN Lİ LER DE

VAY VAY VA YA NAM VAY

A ĞA LAR DA BEY LER DE

VAY VAY VA YA NAM VAY

NE Dİ YE LİM AĞ LA

YA LİM VA YA NAM VAY

KA RE LER Mİ BAĞ LA

YA LİM VA YA NAM VAY AL NI MİN CA YA Zİ

EMMİLER EMMİLER -3.SAYFA

SI VA YA NAM

KA DE RİM DE BÖY LEY MİŞ

Bİ ROĞ LU MOL SAY DI DA VA YA NAM

VER SEY DİM HO CA YA DA

VAY VAY VA YA NAM VAY O KU YA O KU YA DA

VAY VAY A ĞA NAM VAY GEL SEY Dİ HE CE

YE VA YA NAM GEL SEY Dİ HE CE

YE ŞA Hİ Dİ MİZ KA RAN LİK

GE CE LER DE VAY A NAM VAY GE CE

LE RE DE VAY A MAN VAY

NE Dİ YE LİM AĞ LA

EMMİLER EMMİLER -4.SAYFA

YA LIM VA YA NAM VAY

KA RE LER Mİ BAĞ LA YA LIM

VAY VAY A MAN VAY AL NI MIN DA YA Zİ

SI VA YA NAM

KA DE RİM DE BÖY LEY MİŞ

EMMİLER EMMİLER TÜRKMEN EMMİLER
UZUN UZUN ENTARİ SALINAYANLAR
HEP BİR ARAYA GELMİŞ ÇİFTE BENLİLER

AĞALAR BEYLER NE DİYELİM AĞLAYALIM
KARELERMİ BAĞLAYALIM
ALNİMİN DA YAZIŞI KADERİM DE BÖYLEYİMİŞ

BİR OĞLUM OLSAYDI DA VERSEYDİM HOCAYA
OKUYA OKUYA GELSEYDİ HECEYE
ŞAHİDİMİZ KARANLIK GECELER DE

NE DİYELİM AĞLIYALIM
KARELERMİ BAĞLAYALIM
ALNİMİN DA YAZIŞI KADERİM DE BÖYLEYİMİŞ

T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR SIRA No : 1921
İNCELEME TARİHİ : 7 - 11 - 1978

YÖRESİ

UŞAK

KİMDEN ALINDIĞI

MUSTAFA ÇOBANOĞLU

SÜRESİ :

♩=214

HADİ GİDEM GARA DAŞA ÜZÜME

(KADIN OYUN HAVASI)

DERLEYEN
T R T

DERLEME TARİHİ

NOTAYA ALAN
NİDA TÜFEKÇİ

HA Dİ Gİ DEM GA RA DA SA Ü ZÜ
GA RA DA ŞIN BAG LA RN DA U ZÜ
SE LEN Dİ NİN SA RI SA RI SA MA M

ME VA A MAN GE LİN SÜR ME ÇEK Mİ S GAS LA RI NA
NI NI RAM MAN SU — Gİ NE GEL Dİ AY DE BE NİN
GÖ ZÜ NE SÜR ME LE Rİ ÇEK MİS SU GE
GÖ ZÜM VAR SU — Gİ NE GEL Dİ AY ZEL DE
ZA MA Nİ YAY — Gİ NE GEL Dİ AY RİL

—Oyun bölümü—

LİN DE GÖ ZÜ NE
BE NİM MA Zİ ZÜM VAR
MA NİN ZA MA Nİ

Türküye gıcış

uyşal

HADİ GİDEM GARA DAŞA ÜZÜME AMAN
GELİN SÜRME ÇEKMİŞ GAŞLARINA GÖZÜNE
SÜRMELERİ ÇEKMİŞ ŞU GELİNDE GÖZÜNE

—2—
GARA DAŞIN BAĞLARINDA ÜZÜM VAR AMMAN
ŞU GİDEN GÜZELDE BENİM GÖZÜM VAR
..

—3—
SELENDİNİN SARI SARI SAMANIAMMAN
AH GİNE GELDİ AYRILMANIN ZAMANI
YAY

KAYNAKÇA

- AND, Metin; **Oyun ve B   **, İstanbul, Baha Matbaası, 1974.
- ATAMAN, Sadi Yaver; **100 Türk Halk Oyunu**, İstanbul, Tifduruk Matbaacılık, 1975.
- AY, Göktan; **Folklor**, İstanbul, Pan Yayıncılık, 1999.
- AYDIN, Cengiz; **Halk Oyunları Ders Kitabı**, Ankara, 4. Aşam Sanat Okulu Matbaası, 2002
- BAYKURT, Şerif; **Türkiye’de İlk Halk Oyunları Semineri**, İstanbul, Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, 1996.
- DEMİRSİPAHİ, Cemil; **Türk Halk Oyunları**, Ankara, TTK Basımevi, 1975
- EREN, Naci; **Arkeoloji ve Sanat Yayınları, Folklor ve Etnografya Dizisi: 2**, Kuşak Matbaası, 1984.
- EROĞLU, Türker; “Folklorun Sınır Tanımazlığı ve Müzik ve Oyun Folklorumuz”, **Milli Folklor Dergisi**, Cilt:2.
- GAZİMİHAL, Mahmut Ragıp; **Türk Halk Oyunları Katalo  **, Ankara, THK Basımevi İşletmecili  , 1997, Cilt:2.
- GAZİMİHAL, Mahmut Ragıp; **Folklor Postası**, İstanbul, 1945, Cilt:1.
- GAZİMİHAL, Mahmut Ragıp; **Konya’da Musiki**, Ankara, C.H.P. Halkevleri Yayınları 1947
- KOÇKAR, M. Tekin; **Dans ve Halk Dansları**, Ankara, Ba  rgan Yayınevi, 1998.
- MİFAD; **Türk Halk Oyunlarının 100’l  k Sınıflandırması**, Ankara, Kültür Bakanlığı.
- ÖGEL, Bahaeddin; **Türk Kültür Tarihine Giriş**, Ankara, Başbakanlık Basımevi, 1991 Cilt:4
- ÖZBEL, Kenan; **El Sanatları XVI**, Konya Kaşıkları, Ankara, 1949.
- ÖZBİLGİN, M.  cal; **Türk Halk Oyunlarında T  r ve Biçim Sorunu**, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Halk Oyunları Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 1995.
- SAY, Ahmet; **Müzik Ansiklopedisi**, Ankara, Sanem Matbaası, 1985.

Büyük Sözlük, Ansiklopedik Yayıncılık, Cilt:2.

Büyük Larousse, Cilt: 11

Meydan Larousse, Cilt:7.

Yurt Ansiklopedisi, Cilt:7.

ÖZGEÇMİŞ

1973 yılında Bursa’da doğmuşum. İlköğrenimimi Bursa Hamzabey İlkokulunda, Orta ve Lise eğitimimi ise Bursa Süleyman Çelebi Lisesinde tamamladım. Daha sonra, 1992-1993 öğretim yılında Ege Üniversitesi Devlet Türk Musikisi Konservatuvarı Türk Halk Oyunları Bölümünü kazanarak 1996-1997 öğretim yılında aynı bölümden mezun oldum.

1997-1998 öğretim yılında ise Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Halk Oyunları Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programını kazandım.

1998 yılında Celal Bayar Üniversitesi Eğitim Fakültesi’nin açmış olduğu Araştırma Görevlisi sınavını kazanarak göreve başladım. Halen Celal Bayar Üniversitesi Eğitim Fakültesi’nde Araştırma Görevlisi olarak çalışmaktayım.

Fusun KÖSE

ÖZET

Halk Oyunları, halkın içinde bulunduğu toplumun yaşam biçimi ile şekillenir. İnsanların doğumundan ölümüne kadar geçen sürenin her döneminde yarattığı maddi ve manevi ürünler halk oyunlarının konusunu oluşturmaktadır.

Biz bu çalışmamızda Kaşık Oyunları'nın kapladığı alan içerisinde tür özellikleri, giysisi, müziği, çalgısal özellikleri açısından bilgi vermeye çalıştık. Konunun genişliği, zorluk derecesi, karmaşıklığı ve yeterince kaynak olmaması nedeniyle kesin sonuçlar getirmenin zor olduğunu söyleyebiliriz.

Elde ettiğimiz veriler doğrultusunda Halk Oyunlarında tür ve biçim kavramlarını, Halk Oyunlarında bu güne kadar yapılan sınıflandırma çalışmalarını, Halk kültürü içinde kaşık ve kaşık oyunlarını, Kaşık Oyunlarının coğrafik dağılımını vermeye çalıştık.

Kaşık oyunları hakkında alan uzmanı kişilerin görüşlerine yer vererek konu ile ilgili olarak birleştikleri ve ayrıldıkları noktaları tespit etmeye çalıştık. Elde edilenleri sonuç bölümünde aktardık.

Kaşık oyunları ile ilgili olarak özetle, genelde türkölü oyunlar olduğunu, ezginin sözlü kısımlarında gezinmeleri bulunduğunu, nakarat kısımlarında metronomun hızlandığını, oyun içinde ani çökmelerin görüldüğünü, alaca (kadın-erkek) oynanan oyunlar olduğunu, oyunda kişisel becerilerin sergilendiğini, 2/4, 4/4, 8/8, 9/16, 9/8'lik gibi oyun havaları ile oynandığını, eşlik sazlarının genelde kabak kemane, sipsi, cura, bağlama, klarinet, kaşık, kemane, davul, zilli maşa, kucak davulu olduğunu söyleyebiliriz.

Halk oyunlarımızı bilimsel bir zemine oturtmak oyunlarımızın yozlaşp yok olmaya mahkum edilmemesi alanda yapılacak çalışmalar ve analizlerle mümkündür. Bu tür çalışmaların çoğalması en büyük dileğimiz olacaktır.

ABSTRACT

Folk Dance is shaped with the life style of the society in which the folk exists. The phsyical and spiritual products which people produce in every period, from birth to death, form the subject of the Folk Dance.

We tried to give information about the variation characteristics, costumes, music and instrumental characteristics of the Spoon Dances in this study. We may say that it is hard to make certain consequences as the subject is wide, hard in level, complicated and also there isn't many sources.

Through the information we have gained, we tried to tell the concepts of variation and form in Folk Dance, the classification studies done in Folk Dances up to now, spoon and Spoon Dances in the culture of folk and the geographical dispersion of the Spoon Dances.

We tried to sabilize the field experts' consensus and the points they seperated about the subject of Spoon Dances by mentioning their point of views. We transferred the gaining knowledge in the conclusion part.

To summarize, we may say that Spoon Dances are generally dances with folk songs, they have wanderings in the verbal parts of the melody, the metronome gains speed in the refrain parts, sudden kneeling downs are seen during the dance. Male and female dance together and individual skills are shown in the dance. They are danced with belly dance music such as 2/4, 4/4, 8/8, 9/16, 9/8, the musical instruments accompanied to dance are kabak kemane, sipsi, cura, bağlama, klarinet, kaşık, davul, kemane, zilli maşa and kucak davulu.

It is possible to put the Folk Dances into scientific background and not to come to an end by degeneration with the analysis and studies which are done in the field. Our best wishes will be to increase that kind of studies.